

Giriş

Üniversitede Mülteci Farkındalığı Forumu, mültecilik gibi toplumu göbeğinden bağlayan bir konuda akademiden ve onun en önemli öznesi olan öğrencilerden başlanarak farkındalığın artmasına vesile olabilmek amacıyla düzenlenmiştir. Özellikle söz konusu faaliyette sahadan aktörlerin, örneğin mültecilerin kendisinin üniversiteli öğrencilerle bir araya gelmesi bu amacın hayata geçirilmesinde etkili bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Öznelerin yaşam zeminlerinin kesişmesi ve yaygınlaştırılması ortak bir yaşam kurma fikri için oldukça önemlidir nitekim. Toplumsal kesimlerin tanışıklığı ve irtibatı arttıkça, onların barış içinde bir aradalığına zarar verecek olan düşünsel ve eylemsel unsurların etkisinin de zayıflayacağına inanılmaktadır.

Yaşanılabilir bir toplumsal hayatın en vazgeçilmez koşulu farklılıkların kabulü üzerinden bir arada olabilmektir. Bu ise evrensel değerlere bağlılık durumunda söz konusu olabilir. Tam da buradan hareketle, evrensel bilgi ve değerlere erişmek ve onları en önce toplumları adına özümsemek için kurulmuş üniversitelerin böylesine bir toplum fikri için baş aktör oluşu devreye girmektedir. Tersinden söylemek gerekirse, toplumsal kabul, bir toplumun aydın insanlarının ona vesile olmadığı durumda daha zor gerçekleşecektir. Sosyal dayanışmanın olmadığı bir ülkenin atmosferinde ise haklara ve hizmetlere erişimde en dezavantajlı olanlardan başlayarak tüm toplumsal kesimler zarar görecektir. Bu zararın önünde, farklılıkları en başta kendisi tanıyarak kesimler arası dayanışmaya katkıda bulunan aydınlar bir bariyer olabilir.

Bir toplumdaki dönüşümün en çok aydınlarla mümkün olacağına olan inanç, bu forumu daha anlaşılır kılmaktadır. İleriye dönük bu ivmenin üniversite sıralarından aydın olmaya aday olmakla başladığı fikri, evrensel bilginin yuvası olarak tarif edebileceğimiz üniversitelere olan güvenle de yakından ilişkilidir. Maalesef ki, aydınlanmacı damarı son yıllarda zayıflatılmaya çalışılan bu bilgi yuvalarının kendi toplumundan başlayarak barışçıl ve demokratik niteliğini hatırlamak ve bu çalışmanın Ankara'daki üniversiteler öncülüğünde örnek teşkil ederek ülkesel bağlama genişlemesini sağlamak bu forumun bir diğer amacı olarak nitelendirilebilir bu sebeple.

Mültecilerle ilgili her konuda, en çok onların fikirlerinin önemsenmesi gerektiği ve parçası oldukları toplumsal yaşamla ilgili karşılaştıkları sorunların ve bu sorunlara ilişkin çözümlerin yine en çok kendileri tarafından dile getirilmesi gerektiğine olan inancımız ise bu etkinliğin ortaya çıkmasındaki bir diğer motivasyondur. Bize göre, onlarla ilgili düşünülecek ya da eylenecek hiçbir şey, niceliksel büyüklükleri fark etmeksizin kendilerinin sözünü ve davranışını aşamayacaktır. Bu, bilhassa Türkiye gibi heterojen yapıdaki bir bağlamda, toplulukların kendilerini temsil edebilme ve toplulukları üzerinde söz sahibi olabilmelerinin bir gereğidir.

Bir diğer yandan, bir toplumun aydını ne kadar o toplumun öznesi ise mülteci de o kadar öznesidir. Özneler arası diyalog fikrinin gelişmesine ve bir aradalık fikrinin güçlenmesine olanak sağlayan ve en önce dezavantajlı olanların söz sahibi olduğu bu platformlar, özellikle son günlerde toplumsal kesimler arası bağların zayıflatılmaya çalışıldığı ülkemiz için elzem gibi gözükmektedir. Bu lüzumun kendisi, bu etkinliğin gerçekleşmesinde etkisi mühim olan bir diğer husustur.

Bahsi geçen amaçlarla gerçekleştirilen faaliyetin ayrıntılarına ilerleye bölümlerde yer verilecek olup bu bölümler sırasıyla, organizasyon ve içeriğin anlatıldığı *etkinlik* kısmı, faaliyetin bütününden ortaya

çıkan sonuçların anlatıldığı *sonuç yerine* kısmı ve yapılan tüm konuşmaların ilk ağızdan aktarıldığı *konuşma metinleri* kısmı oluşturmaktadır.

1. Etkinlik

Bu bölümde etkinliğin organizasyonel bilgisi (biçimi) ve içeriği özetlenmeye çalışılacaktır.

a. Organizasyon

Üniversitede Mülteci Farkındalığı Forumu, Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği öncülüğünde ve yürütücüleri arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Topluluğundan öğrencilerin yer aldığı Hideout Coffee Inn isimli tesisin teknik desteği ve ev sahipliğinde 9 Nisan 2022 tarihinde saat 14:00-21:00 arasında gerçekleştirilmiştir.

Forum, “Mülteci Kadınlık Deneyimi”, “Ankara’da Mültecilik Deneyimi” ve “Mülteci İşçilik Deneyimi” başlıkları ile 3 (üç) oturumda gerçekleşmiştir. Söz konusu temaların toplam bir buçuk saat tartışıldığı bu oturumlara mültecilerin yanı sıra alanında uzman akademisyen ve/veya sivil toplum temsilcisi konuşmacı olarak katkı sunmuştur. 10’ar dakikalık konuşmaların ardından katılımcıların soru ve önerilerine yer verilmiştir.

Herkese açık şekilde ve yüz yüze düzenlenen etkinliğe, başta farklı uyruklardan mülteci topluluklar olmak üzere üniversite öğrencileri, akademisyenler, göç alanında çalışan uzmanlar, araştırmacılar, gazeteciler, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, uluslararası örgüt temsilcileri ve kamu görevlileri katılım göstermiştir. 67 kişinin katılımcı olduğu forumda yaş aralığı 13-72’dir. Cinsiyet dağılımı olarak kadınların ağırlıkta olduğu bir katılım gerçekleşmiştir.

Forumun dili Türkçe olup, mültecilerin istekleri doğrultusunda ve gerek duyulduğunda Arapça ve Farsça dillerinden simultane çeviriye başvurulmuştur.

b. İçerik

1. Oturum: *Mülteci Kadınlık Deneyimi Oturumu*

Konuşmacılar

Fatma Hamed (Mülteci)

Zergune Azizi (Mülteci)

İlgi Kahraman (Kadın Dayanışma Vakfı)

Kezban Çelik (TED Üniversitesi)

Ataerki sistem içerisinde ortaya çıkan ve hayatın her alanında kendisini tekrar üreten cinsiyete bağlı eşitsizlikler, tüm kadınlar için ortaklaşmakta ve kadınların biricik deneyimlerinde kendisini göstermektedir. Ataerki ve ulus devlet anlayışının çakışarak birlikte hakim olduğu dünya sisteminde mülteci kadınlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan ihlallerin yanı sıra çatışma ve göç

süreçlerinde yaşadıkları hak ihlallerinin de hedefi olmaktadır. “Mülteci Kadınlık Deneyimi” oturumu ile bu süreçlere ilişkin mülteci kadınların ilk ağızdan deneyimlerini paylaşabileceği bir ortam yaratılarak üniversitelerin ve diğer kuruluşların mülteci kadınlarla beraber yürüttüğü çalışmaları, bu alandaki literatüre ilişkin verileri aktarabileceği ve katılımcıların soru ve önerileriyle konunun derinlemesine konuşulabileceği bir alan yaratmak hedeflenmiştir.

Mülteci Kadınlık Deneyimi Oturumunda, mülteci kadınların menşei ülkelerinde ve göç sürecinde yaşadıkları, Türkiye’de mülteci kadın olarak var olma mücadeleleri, yaşadıkları sorunlara ilişkin aldıkları aksiyonlarda nasıl engellerle karşılaştıkları, devlet aktörleri ve sivil toplum kuruluşları yetkililerinin mülteci kadınlara olan tavırlarının nasıl olduğu, kadınların hak ve hizmetlere erişimin desteklenmesi konusunda yapılan çalışmalarda nasıl zorluklarla karşılaştıkları, kadınların ev içi rolleri ve ev dışındaki alanların dışında imkanlara erişememeleri nedeniyle dil öğrenme ve sosyal uyum sürecinde yaşadıkları zorluklar ve enformel sektörlerdeki çalışma hayatlarında karşılaştıkları sorunlar konuşulmuştur.

Oturumun ilk konuşmacısı Fatma Hamed, 2011 yılında Türkiye’ye geldiğini, ilk olarak Isparta’ya gittiğini, burada 3-4 sene kaldığını ve aslında Türkiye’ye ilk geldiğinde isteğinin Yunanistan’a gitmek olduğunu belirtmiştir. Fatma Hamed, Türkiye’de en zor zamanlarını bu dönemde yaşadığını, iş bulmakta çok zorlandığını, görüşmeye gittiği işlerde siyah olduğu için ayrımcılığa maruz bırakıldığını ifade etmiştir. Türkiye’de yalnız bir kadın olarak yaşamanın zorluklarına da değinen Fatma Hamed, yolda yürürken ya da dolmuşta seyahat ederken erkeklerin kendisini takip ettiğini, sosyal alanlarda genellikle sözlü tacize maruz bırakıldığını, işleyişin çok yavaş olmasından dolayı şikayet mekanizmalarına başvurmadığını, bu yüzden yolda yürürken kendini kurtarmak için eline taş almak durumunda kaldığını ve özellikle siyah bir mülteci kadın olduğu için kimsenin kendisinin sesine kulak vermediğini ifade etmiştir.

Oturumun ikinci konuşmacısı Zergune Azizi, sözlerine sadece Türkiye’de değil her yerde kadın olarak var olmanın çok zor olduğunu söyleyerek başlamıştır. Zergune Azizi, kadınların toplumun yarısını oluşturduğunu fakat her toplumun kadınlar üzerinde belli kurallar oluşturduğunu, kendisinin mülteci bir kadın olarak Türkiye’de yaşadığı dönem içerisinde çok zor süreçlerden geçtiğini, ilk geldiği dönemlerde çocuğunun hastalığı nedeniyle gittiği hastanelerde dil bilmemesinden dolayı iletişim kuramadığını ve bu süreçte kendisine yardımcı olabilecek hiç kimseyi bulamadığını ifade etmiştir. Çocuklarını savaştan kurtarmak için Türkiye’ye geldiğini ifade eden Zergune Azizi, mültecilerin çalışma hakları, hastanelerde yaşanan tercüman sıkıntısı, dil bariyerinin mültecilerin hayatlarını nasıl etkilediği ve mülteci kadınlara destek olunması için daha çok çalışmanın yapılması gerektiği konuları üzerinde durmuştur.

Zergune Azizi’den sonra konuşmaya başlayan, Kadın Dayanışma Vakfından İlgi Kahraman, şiddete maruz kalan kadınlara ücretsiz bir şekilde destek olan, hukuki, sosyal ve psikolojik destek sağlayan bir danışma merkezleri olduğunu ve 2019 yılında Suriyeli ve mülteci kadınlara yönelik bir çalışma yürüttüklerini söyleyerek sözlerine başlamıştır. İlgi Kahraman, mülteci denince yekpare bir bütünden bahsediliyormuş gibi yanlış bir algının hakim olduğunu fakat farklı sınıf, etnik grup, eğitim seviyesi, meslek gruplardan gelen mülteci çeşitliliğinin altını çizmiştir. İlgi Kahraman, kadınlarla birlikte yürüttükleri çalışmalarda mülteci kadınlar ve Türkiyeli kadınlar açısından benzer tablolarla karşılaştıklarını, kadınların ağırlıklı olarak eşlerinden, yakınlarından, komşularından ama özellikle evli oldukları kişiler tarafından şiddete maruz bırakıldığını, kadınlarla yaptıkları çalışmalara ek olarak

güçlendirme toplantıları yaptıkları ve mülteci kadınlarla yaptıkları çalışmalarda karşılaştıkları engeller üzerinde durmuştur. İlgi Kahraman, çalışma yürüttükleri kadınların deneyimlerinden, Türkiyeli ve mülteci kadınların ortak deneyimlerinden, mülteci kadınların sosyal uyum ve dil öğrenme süreçlerinde bakım hizmetlerinden ve bu alanların dışında imkan yaratılmaması nedeniyle ne şekilde engellerle karşılaştıklarından, kadınlara yönelik gerçekleştirilen projelerin kadınların gerçekleriyle uyuşmadığından ve kurum ve kuruluşlarının bu sorunlara yaklaşımlarının hak temelli değil lütuf temelli yürüdüğü konularından bahsetmiştir.

Oturumun son konuşmacısı Ted Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Kezban Çelik, Uluslararası Göç Örgütünün son verilerine göre 270 Milyon insanın doğduğu yerde yaşamadığını, bu sayının dünya nüfusunun 3.2'sine denk geldiğini ve aslında 8 Milyar kişinin yaşadığı dünyada 270 milyonun çok az gözükmeye rağmen bunun önemli bir oran olduğunu belirterek söze başlamıştır. Bu göç içerisinde emek göçünün kapitalist ülkelere, düzensiz göçün ise güney küre olarak isimlendirilen daha yoksul ülkelere olduğunu göz önünde bulundurarak bir çerçeve çizmek gerektiğini önemle vurgulayarak devam etmiştir. Kezban Çelik, dünyada yaşanan bu göç hareketliliğinin yoksul ülkelerden diğer yoksul ülkelere doğru olduğunu, bu nüfusun da yüzde 80'inin kadın, genç ve çocuklardan oluştuğunu, mültecilerin hedef ülkeye geldiklerinde o ülkenin nüfusunu arttırdığını, nüfus bileşimlerinin değiştirdiğini ve iş piyasasına emek sunanların sayısının arttığını ve tüm bu verilerin iş piyasalarında enformelleşmenin açıklanması konusunda bilgi sunduğunu ifade etmiştir. Türkiye'ye baktığımızda tarım sektörü ve kayıtsız çalışmaların dahil edilmesiyle % 33 çalışan kadın olduğunu söyleyen Kezban Çelik, bu sayının ILO'nun ifadesi ile temiz istihdama çevrilmesi durumunda %20'leri bile bulmadığını belirtmiştir. Enformel sektör, düşük ücretli ve ev içi işlerin devredilebileceği kamusal mekanizmaların yokluğu, kadınların çalışmamasının önündeki engellerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Kezban Çelik, kapitalizm, bu aşamada kendisini enformelleşme üzerinden büyütürken bu durumun ortaya çıkaracağı ihlalleri önleyebilecek herhangi bir mekanizmanın olmadığını ve formel mekanizmalarla çözümü pek mümkün gözükmeyen bu konuların bu tür etkinliklerde tartışılmasının önemli olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. İnsanların demografileri ile birlikte göç ettiğini yani aslında ataerkilliğin göç ettiğini ve hedef ülkede tekrar üretildiğinin altını çizen Kezban Çelik, mültecilerin yoğunlukla yaşadığı yer olan Altındağ'ın diğer yoksulların da yaşadığı yer olduğunu, tam da burada mekanın, yoksulluk rekabetini ürettiğini belirtmiştir. Kezban Çelik, sözlerini eşitsizliklere ilişkin iş piyasasından başlayarak kadın olmayı da içine alacak şekilde temelden bir eşitlik mücadelesi olması gerektiğini belirterek sonlandırmıştır.

2. Oturum: Ankara'da Mültecilik Deneyimi Oturumu

Konuşmacılar

Gül Muhammed Caferi(Mülteci)

Burçak Sel (Dünya Evimiz)

Sümevra Ceylan Dolanbay (İGAM)

Ankara'da mültecilik deneyimini tartışmak, özellikle Altındağ olaylarıyla gün yüzüne çıkan, mülteci ve yabancı düşmanlığının ülkesel çapta tırmanışa geçtiği bir sürece işaret etmesi bakımından oldukça

önemli gözükmektedir. Kayıtlı ve kayıtsız göçmenlerle birlikte on binlerce kişilik bir toplama isabet eden Ankara'daki mülteciler, başta Suriyeli, Afgan, Iraklı, İranlı ve Afrikalı olmak üzere çok çeşitli uyruklardan müteşekkildir. Ve siyasal ve ekonomik konjonktürün tüm bu toplama, Ankara'nın başkent olması ve dolayısıyla politik gündemin toplum üzerinde burada daha hızlı hissedilir oluşundan kaynaklı daha yakından ilgilendirdiği bilinmektedir. Dolayısıyla Ankara'da mülteci olmak, onun bürokratik, diplomatik ve politik pozisyonu dahilinde diğer kentlerde mülteci olmaktan ayrılmaktadır. "Ankara'da Mültecilik Deneyimi" başlıklı oturumda tam da bu doğrultuda hem Ankara'da yaşayan mültecilerin ağzından, hem de Ankara'da göçmenlere ve mültecilere yönelik faaliyet yürüten çeşitli sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri tarafından Ankara'da yaşayan mültecilerin deneyimlerine ve sorunlarının çözümüne dair tartışmalar yürütülmüştür.

Oturumda ilk olarak söze başlayan Gul Muhammed Caferi, mültecilerin eğitim, ikamet, siyaset ve göç, iş izni ve sigorta, ailelerin devlet kurumları tarafından değerlendirilmesi ve nüfus kayıtları ile ilgili bazı sorunlara değinmiştir. İlk olarak ikamet konusuna değinen Caferi, Ankara'nın son dönemde özellikle Altındağ olaylarıyla beraber mülteci kaydına kapatıldığını bunun da onları zor durumda bıraktığını söylemiş ve yetkililerden bu sorunun çözülmesini talep etmiştir. Eğitim konusunda ise mültecilerin eğitim haklarının her geçen yıl daha da ellerinden alındığını ifade eden Caferi, mültecilerin eğitim kurumlarına kaydında çeşitli belgeler istendiğini ancak göç süreçlerinden dolayı çoğu göçmenin elinde bu belgelerin olmadığını, bu yüzden de mültecilerin eğitim süreçlerinden uzak kaldığını belirtmiştir. Gul Muhammed Caferi göç ve siyaset konusunda ise bazı siyasetçilerin göç ve göçmen meselesini istismar ettiğini, buradan oy devşirmeye çalıştıklarını, medyada ise çoğunlukla göçmenlerin kötü gösterilerek hedef haline getirildiğini ifade etmiştir. Mültecilerin çok büyük bir kısmına çalışma izni verilmediğini ve sigortalarının yapılmadığını belirterek bunun göçmenlerin geçinmesini ve yaşamasını çok zorlaştırdığını söyleyen Caferi, ailelerin nüfus kayıtları ile ilgili de sorunlar yaşandığını, polislerin özellikle son aylarda gece geç saatlerde mültecilerin evini basarak kimlik ve ikamet kontrolü yaptığını söylemiştir. Mülteci kayıtları ile ilgili önemli sorunların olduğunu söyleyerek sözlerini noktalayan Caferi, bunun ve diğer sorunların yetkili merciler tarafından ivedilikle çözülmesini talep etmiştir.

Oturumda ikinci konuşmacı olan Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği'nden Burçak Sel, 2019'dan beri çalışma arkadaşlarıyla birlikte Ankara'da Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği çatısı altında mültecilere yönelik sosyal ve yasal danışmanlık hizmeti verdiklerini ve sosyal uyum süreçlerine katkı sağlama yönünde faaliyet yürüttüklerini ifade etmiştir. Mültecilerin niceliğinin bir yerde kurulacak ortak yaşama, onların eşit ve insanca katılımı için kriter alınmasının da kimi risklerine değinerek, aramızda hak ve hizmetler erişimde bir tane bile bir dezavantajının olduğu durumda bunun masaya yatırılması gerektiğini vurgulamıştır. İnsan hakları bağlamında niceliğini bir öncelik olmaması gerektiğini, aksi durumda evrensel ilkelerin iskanacağından dem vurmıştır. Buna rağmen, Ankara'nın mülteci nüfusunun, dünyanın diğer başkentlerine nazaran hafifsenecek bir niceliğe de olmadığını, tam da bu yüzden bu çoğunluğun Ankara'nın her kesimini daha fazla ilgilendirdiğini belirtmiştir. Daha sonrasında üniversitelinin aydın kimliği ve toplumsal dayanışma fikri üzerinden bir tartışma yürüten Sel, üniversitelerin toplumun potansiyel aydınları olduğunu ve aydınlığın misyonlarından birinin de toplumdaki dezavantajlı kesimlerin yanında olmak olduğunu ve mülteciler gibi bir konuda onların ailelerinin topluma ve dünyaya açılan pencereleri olduğunu vurgulamıştır. Burçak Sel, Ankara'da neredeyse her 10 kişiden birinin mülteci olduğunu ifade ederek bu insanların çok ağır sorunlarla baş başa kaldığını, üniversitelerin bu sorunları görmezden gelmesinin mümkün olamayacağını ifade etmiştir.

Oturumdaki üçüncü konuşmacı olan İltica ve Göç Araştırmaları Derneği'nden Sümeyra Ceylan Dolanbay, öncelikle 2021 yılının Ağustos ayında yaşanan olaylardan bahsederek bu olayların ardından önce Altındağ ilçesinin, daha sonrasında da Mamak, Keçiören gibi merkez ilçelerin Ankara'da mülteciler için ikamete kapatıldığını, bunun ardından mültecilerin mecburen Ankara çevresindeki illere veya merkez dışındaki ilçelere yönlendiğini, bunun da eğitim, sağlık, istihdam gibi hizmetlere erişim açısından çok büyük sorunları beraberinde getirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca polislerin yaptıkları ev baskınları sonucunda ikameti bulunmayan mültecilerin kimliklerinin iptal edildiğini, bunun da mültecileri sınır dışı edilmek, sosyal yardımlardan yararlanamamak da dahil pek çok problemle baş başa bıraktığını, ancak sivil toplum kuruluşlarının müdahaleleriyle bazen bu durumun geri döndürülebilir olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra toplumdaki sosyal uyumun da çok çeşitli katmanlarda oldukça eksik olduğunu vurgulayan Dolanbay, mültecilerin hayatın her alanında çok çeşitli aşağılanma, dışlanma, saygısızlığa uğrama gibi davranışlara maruz bırakıldığını söylemiştir. Bunun da mültecilerin toplum hayatına katılımını, özgüvenlerini, hatta Türkçe öğrenme ve konuşmalarını bile olumsuz etkilediğini belirten Dolanbay, sosyal uyum programlarıyla bu konuya ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

3. Oturum: Mülteci İşçilik Deneyimi Oturumu

Fatma Nazary (Mülteci)

İbrahim Assani (Mülteci)

Ercüment Akdeniz (Gazeteci, EMEP Genel Başkanı)

Metin Özüğurlu (Ankara Üniversitesi)

Kayıt dışı çalışma oranlarının oldukça yüksek olduğu Türkiye'de, göçmen ve mülteci olmanın getirdiği dezavantajlılıkla birleşen işçilik tecrübesi, kişiler daha ülke sınırları içerisine girerken başlayan bir ticari faaliyet alanına ve yoğun bir güvencesizlikle örülmüş bir sömürüye işaret etmektedir. Yürürlükte olan kanun ve mevzuattaki eksiklikler nedeniyle çalışmak, mülteciler için yaşamaya içkin ve tanınan bir hak olmaktan çıkmış ve ayrıca mücadele edilmesi gereken özel bir alana dönüştürülmüştür. Bu süreçte mülteciler bir taraftan zorlu şartlardan kurtularak yaşamlarını idame ettirmek isterken, diğer taraftan sermayenin onun tüm dinamiğini neredeyse tekel olarak belirlediği piyasada yerli emek ücretinin çok altında ücretlerle, genellikle yerli işçi tarafından tercih edilmeyen işlerde ve onlara nazaran daha uzun saatler, üstelik de insanlık dışı çalışma koşullarında çalışmak durumunda kalmaktadır. Çeşitli insan hakları ihlallerine konu olan bu süreç, kanundaki eksikliğin yanı sıra var olan mevzuatın yeterince uygulanmaması ya da uygulamaların denetlenmemesinden kaynaklandığı gibi istihdam alanına ilişkin hak savunuculuğu yapan emek örgütlerinin örneğin sendikaların, siyasal partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının konuya yeterince eğilmemesinden dolayı derinleşmektedir.

Ayrıca, Türkiye'nin kendi sosyo-ekonomik çıkmazları, küresel pazardaki kronikleşmiş dışa bağımlılığı gibi unsurlar da mülteci emeğinin sömürü döngüsüne bir temel oluşturmaktadır. Bu makro perspektifin bir uzantısı olarak Türkiye toplumunun özellikle 80 darbesinden sonra daha piyasalaşmış niteliği, emeği sermaye karşısında daha savunmasız hale getirmiştir. Bu durum emeğin çalışma

hakının kapsamından giderek mahrum olmasına, örneğin örgütlenmenin zayıflatılarak içinin boşaltılmasına ve dolayısıyla emek grupları arasındaki dayanışmanın darbe almasına neden olarak daha insanlık dışı çalışma koşullarını kabul etmek durumunda olan mülteci emeğine karşı başlatılan düşmanlığın da temelini atmaktadır. Gün geçtikçe yoksullaşan Türkiyeli işçi, işini kaybettiği ya da iş bulamadığı her durumda ondan her koşulda daha kötüsüne tamahkar olan mülteci işçiyi hedef görmektedir. Bu tablonun ülkemizdeki kamu otoritesinin piyasada emekten yana yeterince tedbir almamasından ve sermayeye daha çok yol vermesinden kaynaklı olduğunun ilgili kesimlerce dile getirilmemesi ise mültecilerin çalışma hayatında yaşanan hak ihlallerine neden olduğu kadar onların sosya uyumlarına da zarar vermektedir. Halihazırda dar kapsamlı, yeterince yapılandırılmamış, kısa erimli olarak planlanmış ve genellikle arızı şekilde ve konjonktüre cevaben oluşturulmuş sosyal uyum politikalarının yetersizliği söz konusuysen bir de çalışma hayatında ortaya çıkan bu durum mültecilerin toplumsal uyumunu fazlasıyla sekteye uğratmaktadır. Dahası, tüm bu tablo toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin getirdiği sorunlarla da paralel seyir göstermektedir. Örneğin gerek sosyal gerek ekonomik bu güvencesizlik ve tekinsizlikte bir mülteci kadın işçinin zorluğu katlanarak artmaktadır. Tam da bu doğrultuda mülteci işçilik deneyiminin mültecilerden başlayarak dile getirilmesi oldukça önemlidir. “Mülteci İşçilik Deneyimi” isimli son oturumda göçmen emeği, ucuz işçilik ve bunların neden- sonuç ilişkileri katılımcıların katkıları çerçevesinde irdelenmiştir.

Oturumun ilk konuşmacısı olan Fatma Nazary, mülteci olarak iş bulmanın zorluğunu, iş olsa bile çalışma izninin olmaması nedeniyle güvencesiz şekilde, düşük ücretle çalışma durumunda kaldığını ifade etmiştir. Bu sürecin kadınlar için daha zorlayıcı olduğunu, kadınların ve kız çocuklarının ev-içi emeğinin yanında dışarıda da çalıştığını, gerek iş yerinde gerek evde fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalabildiğini belirtmiştir. Dil bariyeri ve kültürel farklılıkların kadınlar için aşılmasının daha güç olduğunu çünkü toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı eşitsizlikler ve iş yükü nedeniyle kadınların dilediği gibi sosyal hayatın bir parçası olmadığını ifade etmiştir. Mülteci olarak daha ağır koşullarda çalıştırılmasının yanında mülteci bir kadın olarak çalıştığı yerde erkeklerden daha az ücret aldığını dile getirmiştir. Tüm bu sürecin sosyal anlamda uyum sağlaması gereken bir topluluk için ne kadar yalnızlaştırıcı olduğunu vurgulamıştır.

Oturumdaki ikinci konuşmacı İbrahim Assani, kendisinin Türkiye’de yaşamaya başladığı zamanlarda çalışma izninin olmadığını bu nedenle kayıt dışı bir biçimde, eğitim gördüğü alanlar dışındaki işlerde ve çok düşük ücretlere çalışmaya zorlandığını belirtmiştir. Söz konusu durumun tekil bir deneyim olmadığına mültecilerin geneline kapsayan sisteme içkin bir sorun olduğuna değinmiştir. İbrahim Assani, kayıt dışı çalışmak zorunda kalma sürecinden sonra çalışma izni çıkartabildiğini ve şu an kayıtlı olarak çalıştığını ifade etmiştir. Maddi kaygıları devam ederken manevi anlamda da aradığı desteği toplum nezdinde bulamadığını, aksine Türkiyeli işçilerin ekonomik kaygılarının bir nevi ırkçılığa, kendisine ve diğer mülteci işçilere yönelik dışlanmaya dönüştüğünü belirtmiştir.

Üçüncü konuşmacı olan, Emek Partisi Genel Başkanı Ercüment Akdeniz konuşmasında, göçmen emeğinin iş piyasasında sektörel anlamda nicel ve nitel dağılımı anlatarak bu sektörlerde çalışan mültecilerle ilgili araştırmalarını ve deneyimlerini, yaşanan insan hakları ihlallerini ortaya koyacak şekilde irdelenmiştir. Mülteci emeğine ilişkin söz konusu durumun kapitalizmin işleyişinden, emek-sermaye sürecinden, bağımsız düşünülemediğini belirtmiştir. Ortaya çıkan sorunlarda iktidarın göç politikalarındaki tutumunun sorunları derinleştiren yanının ve çözüm için geliştirilecek mekanizmalarda siyasi oluşumların rolünün kritik öneme sahip olduğunu belirtmiştir.

Oturumun son konuşmacısı olan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden Metin Özüğurlu, uluslararası göç çalışmalarında Türkiye’deki mülteci işçilerin diğer örneklerden farklı şekilde kavranması gerektiğini belirtmiştir. Bu durumu cinsiyet, iç-dış göç, bağımlı nüfus perspektiflerinden ele alarak değerlendirmiştir. İkinci bir faktör olarak mültecilerin işgücü piyasasına dahil olduğu kanalların bu piyasadaki entegrasyon sürecini anlamak açısından önemini ele almıştır. Bir “yabancı” olarak iş piyasasına dahil olan mültecilerin bağımlılık düzeyinin karşılaştıkları haksızlıklara verecekleri tepkileri de yoğun bir biçimde etkilediğini belirtmiştir.

Sonuç Yerine

Mülteciler ile üniversite öğrencilerinin bir araya geldiği Üniversitede Mülteci Farkındalık Forumu, mültecilerin bir kadın olarak, Ankara’da yaşam süren fertler olarak ve işçi olarak karşılaştıkları problemlerin ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin başta kendi deneyimlerinden başlayarak masaya yatırılmasına olanak sağlamıştır.

Söz konusu etkinlikle, onların Ankara ölçeği odağında Türkiye’de yaşadığı sorunlar, hak ve hizmetlere ulaşımında karşılaştıkları zorluklar, mülteci kadınların hem kendi toplumlarında hem de genel olarak toplumda var olma mücadeleleri, enformelleşmiş iş gücü piyasalarında mülteci işçilerin konumu ve sömürüsü, mülteciler ve yerel halk arasındaki sosyal uyumun boyutu ve bunun önündeki engeller, pek çok perspektiften tartışılma imkanı bulmuştur. Bütün bu başlıklar, farklı kesimden insanların bakış açısıyla da değerlendirilerek detaylandırılmıştır.

Oturumlarda konuşmacıların yanı sıra etkinliğe katılım gösteren kişiler de alana ve deneyimlerine dair katkılar sunmuştur. Ankara Barosu Mülteci Hakları Merkezinden katılım gösteren kişiler, mültecilerin çalışma izni verilmesi konusunda karşılaştıkları engellerin mültecileri kendi alanları dışında kayıtsız ve güvencesiz şekilde ağır koşullarda çalışmaya ittiğinden ve bu durumun çeşitli hak kayıplarına ve insan hakları ihlallerine sebep olduğundan bahsetmiştir. Avukatlar, iş piyasasında ortaya çıkan ihlallere karşı açılan davaların, mültecilerin kayıtsız çalışma durumunu ortaya çıkardığını ve bu nedenle mültecilerin hak arama süreçlerinden çekilmek zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. Katılımcılar, mültecilerin Türkiye’ye kabul edilmesinin aslında bir yaşama iznini ifade ettiğini ve yaşama izninin de barınma, eğitim, sağlık ve çalışma gibi hakları da beraberinde getirmesi gerektiğini ancak Türkiye’de özellikle çalışma hakkının halihazırdaki mevzuatlarla zorlaştırıldığını belirtmiştir.

Forumdaki soru cevap kısımlarında yürütülen tartışmalar, mültecilerin karşılaştığı bu tür problemlerin çözümlenebilmesi için kamuoyu oluşturulması gerektiği, formal mekanizmaların bu sorunların çözümü için yetersiz kaldığı, bu eksikliğin giderilebilmesi için başta siyasi partiler, barolar, sendikalar, sivil toplum kuruluşları, uluslararası organizasyonlar, demokratik kitle örgütleri, akademi ve medya olmak üzere çeşitli aktörlerin bir araya gelerek oluşturdukları enformel mekanizmaların önemi üzerinde durmuştur.

Mülteciler ile yerel halk arasında gerçekleşmesi gereken ve bu etkinliğin de temel çıktılarından biri olması hedeflenen sosyal uyum, ırkçılık ve ayrımcılığın son dönemde artmasından dolayı üzerinde daha çok durulması gereken bir konu olarak vurgulanmıştır. Mülteciliğin dezavantajlılığını arttıran konuların, sosyal uyuma engel konular olduğu ve bunların kesilmesi durumunda söz konusu hak kayıplarının katmanlaştığının altı çizilmiştir. Hak kayıplarının da sosyal uyumsuzluğu beraberinde getirdiği dile getirilmiştir. Bir diğer deyişle hak ve hizmetlere erişim engeli ile sosyal uyumsuzluk birbirine entegre

konular olarak değerlendirilmiştir. Buna ek olarak, çoğu mülteci için toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik, güvencesiz ve kayıtsız çalışma koşulları ve sosyal izolasyon gibi problemlerin kesişimsellik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Ankara ölçeği dahilinde, Türkiye'deki mültecilerin çoğu için savaştan kaçıp yeniden bir yaşamın inşasına geçiş için söz konusu koşullarda güvenli bir alan ve yeterli imkanın sağlanamadığı çıkarımında bulunulmuştur. Bu durumun, yoksulluğun ve dolayısıyla güvencesizliğin ve buna paralel eğilim gösteren ırkçılığın giderek arttığı günümüz koşullarıyla birleşerek mülteciyi kümülatif bir kısıpca soktuğu tartışılmıştır. Tüm bu sürecin, günün sonunda mültecilerin sosyal uyumuna da zarar verdiği sonucuna varılmıştır.

Sosyal uyumun gerçekleşebilmesi için atılması gereken somut adımların başında gerek kamu kurumları gerek kamu dışındaki aktörlerin yürüteceği ya da parçası olacağı sosyal uyum programlarının ve etkinliklerinin artması ve bunların uzun erimliliği ve sürdürülebilir olması önerilmiştir. Söz konusu etkinlikte olduğu gibi mülteci toplulukların temsiliyetinin başat olduğu çok aktörlü platformların hemen her alanda yaygınlaştırılması buna örnek olarak gösterilmiştir. Bunun yanı sıra mültecilerin eğitim imkanlarının iyileştirilmesinin ve yasal ve sosyal danışmanlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılmasını onların sosyal uyumları bakımından kilit rolüne değinilmiştir.

Sonuç olarak, Ankara yerelinden başlayarak genel olarak ülkemizdeki mültecilerin sığınma hakkının bir gereği olan eğitim, sağlık, barınma ve çalışma gibi temel hak ve özgürlükler açısından hak kayıplarına maruz kaldığı ve bunun toplumsal kabullerine zarar verdiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar mülteci kadınlar, mülteci işçiler ve Ankara'daki mültecilerin sorunları kategorik olarak ayrıştırılıp her gruba özgü bu zorluklar onların dezavantajlılıklarını arttırsa bile genel olarak mülteciler bahsi geçen haklar ve hizmetler konusunda ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bunun önüne geçmek amacıyla ve en başta kendi temsiliyetlerine yer verilen böylesine katılımcı platformların kurulması mülteciler ve diğer toplumsal kesimlerin bir aradalığı için yapı taşı niteliğinde olduğun değerlendirilmiştir.

İlerleyen bölümde, yukarıda özetleri verilen oturumların konuşmaları transkript olarak yer almaktadır. Konuşmaların ses kaydının alınması ve paylaşılmasına ilişkin rızalar edinilmiştir.

Üniversitede Mülteci Farkındalığı Forumu

1.Oturum: Mülteci Kadınlık Deneyimi

Moderatör: Tekrardan hoş geldiniz Fatma ilk sözü sen almak ister misin konuşmacı olarak önce istersen biraz kendini tanıt.

Fatma Hamed: Ben Fatma Hamed, Muhammed, Sudanlıyım 2011'de geldim benim niyetim Isparta'ya gitmekti, Isparta'da 3, 4-5 sene kaldım şimdi ben (...) Mahallesi'nde oturuyorum, orada tek başımayım. Türkiye'ye geldiğim zaman şey, Türkiye benim hedefimde değildi, Yunanistan'a girmek istiyordum, yani o zaman ben Türkiye'de kalmak istemiyordum, geldiğimde BM'ye yazdım burada kaldım, şimdi ben 11 yıldır burada yaşıyorum, başka ülkeleri kendimi kurtarmak için istiyordum, benim Türkiye'de en zor zamanım, Türkiye'de şimdi önceden kimlik yazıyorlar ya , çalışmak yasak, şimdi belki 3 sene oldu mu sigorta falan koyuyorlar, en çok zorlandığım zamanlar iş sebebiyleydi, çok kötü oldum, yani mesela sıkıntı falan ben görmedim, çok sıkıntı, bizim memlekette olduğu gibi görmedim burada kaç

kere iş kurumlarına gittim iş için, formlar veriyorlar dolduruyorum, sonra iş sahibini arıyorum, iş sahibi bana tamam diyor, adresi bana veriyorlar, adrese gidiyorum, telefonda konuştuğlarında beni görmüyorlar gidiyorum, siyahiyim, yabancı istiyorlar ama Kürdistan istiyorlar, Suriye istiyorlar, başka ülkelerden istiyorlar, en son bir bakıcı işi vardı, çocuk var, bakıcılık yapacağım, gel dediler, tamam dedim akşam arayacaklarını söylediler, ev sahibi bir kız zaten tamam dedim, görüntülü konuşacağız, kabul ettim, bakacağım çocuğa sordu bu abla sana bakacak kabul eder misin dedi, çocuk yok diyor, ofise ben gittim....

Sonra siz biliyorsunuz yani, kadın olarak tek başına yaşıyorsun, her milletten insan bazen kötü bir şey düşünüyorlar, yani mesela yolda gidiyorum o zaman, takip ediyorlar beni. Erkekler, takip ediyorlar. Eve yakın olduğum zamanlar ben eve girmiyorum bazen çünkü belki beni takip ediyorlar ve bilecekler benim hangi mahalleden olduğumu nerede oturduğumu. Yani bu şey Türkiye’de çok var..... her gün-her gün-her gün görüyorum ben bunu, polis gelmiyor, bana bir şey dediklerinde ben susuyorum. Bu ay geçen ayda, akşam ben çıktım dedim bakkal yakın zaten, bu yol biraz karanlık bir yol/sokak. Bir tane adam durdu baktım bu kim diye, adam geldi şapkamı kafama taktım, şapkayı çıkardığım zaman diyor, “bana mı söylüyorsun” sustum ben. İki kere söyledi. Ben gittim, aynı yolda yürüyoruz ben de bakkala gidiyorum diyor.

(Aralarında geçen konuşma)

Nerelisin? Ben sustum, bir. Türkiye güzel mi? Sustum.

Memleket nere?

Ben “sana ne” dedim öyle cevap verdim. S***** seni (Küfür) dedi. Sustum. Ne diyeyim? Sonra ben bağırdım, biri geldi dedi ne oldu, bu adam dedim ama adam hemen kaçmış. Yani ben insanım şimdi, Türkler, Türk kadınlar böyle takip edilmiyor, hiç, neden, o vatandaş, beni neden takip ediyorlar ,ben yabancıyım. Ama ben yabancıyım, bir insanım zaten yani, şimdi iki bayan gidiyorsa ona kimse sormuyor, yabancıya soruyorlar. Böyle olaylarda diyorlar ki sen şikayet et, kanunun işlenmesi iki yıl sürüyor, kötü bir şey olduğunda ben hep şikayet ediyorum, e etmem ben de yani.

Bir kere 485 numaralı otobüse bindim, bir tane abla var yanımda, ben oturdum, iki tane koltuk var, ablam benim “kalk ayağa” dedi “oturma”, ben sustum. 20 yaşlarında bir kadın vardı “neden oturmasını istemiyorsun” dedi, ben ağladım, çok ağladım. Kavga gürültü oldu, kaç kişi de söyledi, yani bu bir insan neden senin yanında oturmuyor? O diyor oturmam, ben istemiyorum. Kızılay’da inerken otobüs numarasını aldım yazdım, şoför dedi benim numaramı yazma, bak dedim senin kameran var otobüste her şeyi görüyor. Bazen insanlar... iyi insanlar var, kötü insanlar var, her ülkede oluyorlar. Türkiye’de en zor olan hayat, kadın olup tek başına yaşamak. Yaşadığım yerde birçok Somalili, Suriyeli var. Yardımcı oluyorlar ama birine gidince hemen soruyorlar “bu kim, neden sana geliyor?”. Benim kafam başka senin kafan başka herkesin kafası ayrı bir şey. Başıma kötü bir şey geldiğinde kimse görmüyor ama her gün milletle ayrı kavga ediyorum. Şimdi ben gidiyorum ya akşam oraya, ya elimde taş var ya cam var, alıyorum. Neden alıyorum? Benim yanımda kaç kişinin çantasını aldılar, telefonunu aldılar. Kim aldı, (.....) Ama benim rahatım yok. Yanıma taş da aldıysam cam da aldıysam kendimi kurtarmak için.

Moderatör: Fatma çok teşekkür ederiz, tecrübelerini paylaştığın için bizimle. Sırada Zergune Azizi var, merhaba, hoş geldiniz. Sizi biraz dinleme ve tanıma fırsatımız olduğunu umuyoruz.

Zergune Azizi: Öncelikle hepinize selam ve saygılarımla, Ben Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği ve siz arkadaşlara çok teşekkür ederim, buraya geldiğiniz için, böyle bir ortamı düzenlediğiniz

için ve göçmenleri dinlemeye zaman ayırdığınız için her birinize, hepinize çok teşekkür ederim. Yani kadın olmak bir ülkede, sadece Türkiye’de değil her ülkede, kendi anlamında çok zor bir kelime. Bir kadın bir toplumun yarısı ama maalesef her toplumda kendi kurallarına göre, kendi yaşamına göre kadının önüne kurallar koymuşlar. Aslında bakarsak dünyada kadın ve erkek eşit diyorlar, islamda aynı şekilde söylüyorlar ama maalesef biz yaşadığımız ülkelerde Türkiye’de ben mesela göçmen kadın olarak yaşıyorum. Şu ana kadar geldim. Hayatımı düzeltmek için burada çok mücadele ettim. Mecbur kaldım ülkemi bıraktım buraya geldim. Burayı sevdiğim için ama maalesef, yani bir göçmen kadın adı üstüne konulduğu zaman gerçekten yani onu ben ne kadar söylersem o sorunları, o zorlukları daha az kalır bence. Çünkü mesela bir kadın ilk Türkiye’ye gelirken kültürel olarak bir ortamda yaşamak için Fatma’nın dediği gibi yalnız bir kadın olsa ya da ailesiyle beraber olsan o gerçekten kuralları bilmediğinden, dil bilmediğinden şartlara uyum sağlayamadığı için zor, çok zor günler yaşayabilir ama biz mesela şu ana kadar kendi tecrübemle söylüyorum; ilk geldiğimde çocuğum hasta oldu, hastaneye gidiyorum, iletişim kuramıyorum. Azıcık İngilizce konuşuyorum, orada kimse bana yardımcı olmuyor. Sadece bir kelime duydum maalesef yani ben Türkiye’ye girmeden çok büyük hayallerle geldim. Türkiye’de kendini çok ileride bir ülke adının içine koymak istiyor ama buraya geldiğimde ben İngilizce konuşurken bana şey demişler: sadece bir cümle, There is Türkiye, There is no İngiliz. Yani tamam ben biliyorum.. İngilizce uluslararası bir il olduğu için bir yabancı olduğum için ben buraya sonra geldim, bilemiyorum. Burada sizinle bir iletişim kurmak istiyorum. Bu kötü bir şey değil ki. Kimse yardımcı olmadı. Zor günler geçirdim. Hastaneler gezdim, tercüman bulamadım. Daha bahsetsem çok hazırda şey var, yani ben o günleri hatırlamaya bile dayanamıyorum. Çünkü ben eğitim aldım, çocuklarıma ben gelir sağlamak için orada savaştan kurtardım buraya geldim. Hayatımızı iyi bir şekile sokup onları yetiştirmek istedim. Ama maalesef burada şartlar çok zor. Bir göçmen olarak her şart içinde yaşamıyorsun, bir kadın olarak ben çalışmak istiyorum. Ama maalesef kimse yardımcı olmuyor, sen göçmensin senin çalışma hakkın yok. Sen dil bilmiyorsun, tamam. Yani mesela bazen devlet kurallarına uyum sağlamak için ben mesela kendimden örnek veriyorum. Ben geldim Türkiye’ye o zaman 2016, sadece ASAM varmış başka UNHCR’in bir genel ofisi var, başka böyle bir dernek, kurum yokmuş. Şu an mesela çok biliyoruz göçmenlere yardımcı oluyorlar, yol gösteriyorlar, ne yapabileceklerini gösteriyorlar. O sırada yokmuş. Ama mesela o seferler ben gittim birkaç defa destek istedim, herkesten destek istedim, ya lütfen bana yol gösterin, ben ne yapabilirim? Ben burada yaşamak istiyorum. Siz bana yardım filan vermeyin. Ben para istemiyorum. Ben mesela şey istemiyorum, barınma tamam verdiniz. Kimlik verdiniz, burada yaşamak istiyorum. Ama maalesef şartlar çok zor. Kimse kimseye göçmen olarak, şimdi sana, düzgün bir şekilde bakmayacak maalesef, öyle zor ki şartlar. Mecbur siz kendi gücünüzle, kendi sırtınızda taşımak zorunda kalacaksınız. Türkçe öğreneceksiniz. Şimdi kurslar çok, o sırada yokmuş. Dil bariyeri nedeniyle bir yere gittiğinde kendi derdini anlatamadığında hiçbir derdini çözemiyorsun. O zor bir şekil. Göçmenler geldiğinde her yere Farsça, bir kadın olarak diyorum, gidiyorum hastalar falan bakıyorum, Arapça tercüman (....) ama maalesef maalesef politik bir işlem içine girmek istemiyorum. Sadece bir insan olarak hakkımız var. Göçmen olarak bizi kabul ettiniz, bu ülkede biz yaşıyoruz ama düzgün bir şekilde yaşayalım. Düzenli olarak kurallarınıza uyum sağlıyoruz siz de bize destek olun. Herkes eğitilmiş kadın değil, her insan eğitim almıdı, bizim çoğu Afganlar, kadınlar, erkekler, çoğunun farsça okuma yazması bile yok. Bir ülkeye gelince mecbur kaldılar geldiler, savaştan kaçıp buraya geldiler, onlar nasıl sizin dilinizi hemen hemen öğrensin? O zaman bunun için bir tercümana gerek var. Ben hastaneleri gezdiğim için kendim diyorum. O kadar zor günler geçirdim kimse yardımcı olmadı. Sonra başka bir hikaye de çok üzücü bir hikaye. Kadın Türkiye’ye geliyor, kızının kanser hastalığı var. BM ona sadece bir kimlik veriyor, hadi git hayatına devam et. Ama sonra kadın ne yapıyor, hastane hastane geziyor, dil bilmediği için kimse yardımcı olmuyor. Bir sene öyle geziyor, bir

seneden sonra benimle karşılaştı, ben onu hastaneye götürdüm. Doktoruyla konuştum. Testleri falan yaptıktan sonra maalesef maalesef doktor bana öyle bir cevap verdi ki yani ben bir ana olarak bunu nasıl annesine anlatabilirim çünkü zor. Ben bir anayım yani, bunu söylersem son aşama, hayatının son aşaması demem gerek. Doktorun yapabileceği bir şey kalmamış. Ona rağmen ben kadına bir şey demedim sadece tedavi başlayacak dedim, sen devam edeceksin hayatına, Allah kerimdir, sen Allah'ına ümide bağla. Sonra hastane tercümanlar falan, hadi sürekli hastaneye tercüman getir. Bir tercüman getirmek için en az 100-200 para istiyorlar yani. Afganistanlı, Özbek, Tacik onlar da,, daha önce gelenler Türkçe bildiği için istiyorlar, hayatını geçindirmek için para kazanmak için onlar da mecbur. Onlar tercüme etmek için para istiyorlar ama kadının maalesef o kadar parası yok. O zaman ne yapıyor? Hastaneye gitmiyor. En son doktor hastanede beni aradı ve son aşamada biz ona hiçbir şey yapamıyoruz. Sadece siz ona dua edin de kendini toparlasın. Biz evde ilaca başlayacağız. Ama üç ay sonra kız vefat etti. Neden? Bu bir insan, hakkı yok mu? Göçmendir ama bir insandır o da, neden bir hastanede beş tane Arapça tercüman var bir tane farsça tercüman yok? Biz işçilik için her türlü temizliğe her şeye gittik. Temizlik başka bir şey. Tuvalet sildik, kusura bakmayın. Marketlerde çalıştık, lokantalarda bulaşık yıkadık. Hayatımızı geçindirmek için ama bir hasta için bu haksızlık neden? Göçmen kadın da erkek de olsa her insan hayatını zor geçiriyor burada. Mecbur insanız hayatımıza devam etmemiz gerekiyor, Türk milletinden çok memnunuz, sağ olsun, insanlar elinden geldiğince yardımcı oldular ama mesela çok kötü hikayeler de var ben çok zor günler geçirdim. Artık kendim biraz Türkçe öğrendim. Biraz hayata devam edebilirim ama maalesef herkes aynı kapasiteye sahip değil, yapamıyorlar. Lütfen, yani kadınlara destek sağlayın lütfen, sadece o değil, ben kocamdan şiddet gördüm bana destek sağlasınlar değil, hayır, hayatım, çocuklarıma bakmak için, onların geleceği için. Onlar ne olacak? Benim kızım, oğlum üniversiteye gitmek üzere ama onları göndermek için gücüm yetmiyor. Üniversiteye girmek için ücret istiyorlar. Sınav için ücret istiyorlar. Eğitime devam etmek için ücret istiyorlar. Bir de bir genç, çocuk üniversiteye giderken ortamda görüyor, herkes yeni kıyafet giyiyor, herkesin yeni kalem-defteri var. Bizim çocuklarımız bunlara sahip olmuyor Yani bu da çok zor bir ortam. Göçmenlik hayatı çok zor. Hepinize konuşmamı dinlediğiniz için çok çok teşekkür ederim. Bunları kırmak çok zor bir şey ama sadece bir isteğim var sizden, bunları yavaş yavaş aktarın, arkadaşlara, kurumlara, devlete. Belki bize değilse de gelecekteki insanlara bir pozitif bir sonuç çıkabilir. Hepinize çok teşekkür ederim.

Moderatör: Çok teşekkür ederiz Zergune. İlgi istersen sözü sen al, sıradaki konuşmacımız Kadın Dayanışma Vakfından İlgi Kahraman, hoş geldin.

İlgi Kahraman: Merhabalar tekrar, Şey ben öncelikle davetiniz için çok teşekkür ederim Kadın Dayanışma Vakfı adına. Ben 2016 yılından beri Kadın Dayanışma Vakfı'nın gönüllüsüyüm. Danışma merkezimizde şiddete maruz kalan kadınlara ücretsiz bir şekilde destek olan, hukuki, sosyal ve psikolojik destek sağlayan bir danışma merkezimiz var. Yine Vakıf'ta 2019 yılında Suriyelilere ve Mülteci kadınlara yönelik bir çalışmamız vardı. Bu süreçte onlara da ücretsiz bir şekilde hukuki ve sosyal destek sağlamıştık. Aslında şey, tüm bu konuşulanların üstüne konuşmak da hem biraz zor ama sizin tekil tekil anlattığınız zorluklar bizim de o süreçte kadınlarla birlikte mücadele ederken onların da çok dile getirdiği çok ortaklaştığınız şeyler. O yüzden ben size bu çalışma sırasında kadınların neler yaşadığını, neler deneyimlediğimizi biraz anlatmak istiyorum. Şimdi aslında mülteci deyince böyle yekpare bir bütünden bahsediyormuşuz gibi ama hani farklı sınıftan insanlar var, farklı etnik gruplardan insanlar var. İşte mesleği olanlar var, sizin dediğiniz gibi (Zergune) olmayanlar var. Bize başvuruda bulunan kadınların çoğunluğu yoksullukla da aynı zamanda mücadele etmek zorunda olan, işte eğitim

seviyesi, ne bileyim, temel okuma yazma düzeyinde olan kadınlardı. Genel olarak şöyle söyleyebilirim şiddetle ilgili olarak, Türkiyeli kadınlar açısından da yıl sonunda hazırladığımız raporlarda gördüğümüze çok benzer bir tabloyla karşılaşmıştık, bize başvuran kadınların anlatımlarından deneyimlerinden. Kadınlar ağırlıklı olarak eşlerinden, yakınlarından, komşulardan ama özellikle evli oldukları kişiler tarafından şiddete maruz kaldıkları için destek istemişlerdi. Yine Türkiyeli kadınlar da çok benzer bir şekilde ağırlıklı olarak psikolojik, fiziksel sonrasında ekonomik ve cinsel şiddete maruz kaldıklarını söylemişlerdi. Biz bu çalışmayı sürdürürken mahalle toplantıları yapıyorduk birlikte, mülteci kadınlara yönelik güçlendirme toplantıları yapıyorduk. Biraz bu mahalle toplantısından bir deneyim aktarmak istiyorum size. Biz mahalleye gittiğimiz zaman öncelikle oradaki kadınlarda şöyle bir tepkiyle karşılaştık. İşte biz kadına yönelik şiddeti anlatıyoruz, bunu karşılığında başvurabilecekleri haklarından, hukuksal mekanizmalardan bahsediyoruz. Kadınların ilk tepkisi şöyle oluyordu: Bizde şiddet yok ki, hayır sizde var. Yani biz siz dediği Türkiyeli olmak ve Suriyeli olmayı kastediyor. Şöyle bir cümle hatırlıyorum: Asıl Türkiye’de kadın cinayetleri var. Yani orada demek istediği siz bize gelip anlatıyorsunuz ama bu Suriyelilerin bir sorunu değil. Şimdi biz bu direnişle karşılaşınca ilk başta bunu nasıl aşabileceğimizi düşündük çünkü sonrasında aslında çok uzaydan gelen bir şey değil, çok belirgin bir şey. Biz oraya bir sürü ayrıcalıklı kimliklerimizle donanmış bir şekilde gidiyorduk aslında. Öncelikli olarak vatandaş kadınlardık. Bedensel olarak da sınıfsal olarak da böyle bir sürü onlara, yanına gittiğimiz zaman, onlara bir şey aktarmak istediğimiz zaman, onlar aslında bunu fark ettikleri için ve onlar için bir dayanışma ilişkisi kadınlık kimliğinden çok Suriyeli olmak üzerinden kurulduğu için aslında bizle görüşürken direniyorlardı. Biz bunu aşmak için şöyle bir şey yapmıştık, yaptık darken buna gerçekten inandığımız için. Her kadının o göç yolculuğunda sonra sizin anlattığınız gibi burada hayatta kalma mücadelesinde yani böyle aklımızın hayalimizin almayacağı müthiş bir direniş hikayesi var, müthiş bir mücadele var aslında. Öncelikle bunu vurgulamamız gerektiğini fark ettik. Bizim aslında Türkiyeli kadınlar olarak Suriyeli kadınlara öğretecek yani estağfurullah demek geliyor, öğretecek onlara aktaracak bir şeyden ziyade, bizim onlardan aslında, onların hayatta kalma mücadelesinden öğreneceğimiz çok şey var. İlk başta bunu vurguluyorduk. Sonrasında yine hani bu engeli kırmak için bizim de Türkiyeli kadınlar olarak birçok alanda, birçok şekilde, ailemizden, eşimizden, sevgilimizden, sokakta erkek şiddetine doğrudan maruz kaldığımızı anlatıyorduk, kendimizden örnekler veriyorduk. Böyle olunca kadınlar o zaman, evet farklılıklarımız var kadınlar olarak, evet kesinlikle sizin söylediğiniz gibi mültecilik kendi başına zaten çok zor bir deneyim, bunun üstüne kadınlık eklendiği zaman iki kez daha zor bir hale geliyor ama evet, belki ortaklaşabileceğimiz konuşabileceğimiz, bu işte erkek egemen bir hayatta yaşıyor olmaktan dolayı ortaklaştığımız deneyimler var. Hani bu şekilde bir dayanışma ilişkisi kurmaya çalışmıştık kadınlarla o süreçte. Kesinlikle siz zaten bir kısmını çok somut kendi yaşadıklarınızla aktardınız, şimdi mülteci kadınların sorunları Türkiye’de, mesela dil sorunu, dil çok önemli çünkü şöyle bir şey var aslında erkek mülteciler bir şekilde kamusal alanda daha çok dolaştıkları için, işe gittikleri için, sokakta daha özgürce dolaşabildikleri için bir şekilde çat pat da olsa Türkçe öğrenebiliyorlar, ilişki kurabiliyorlar. Destek isteyebilecekleri insanlarla tanışabiliyorlar ama kadınların çoğunluğu mahalleden çıkmadıkları için kendi çevreleri, Suriyeli kadınlarla sosyalleştikleri için bu arada mahalleden çıkmamalarının da tıpkı aslında senin dediğin gibi hani endişe, taciz, onlara yönelecek şiddetle ilgili bir endişeden kaynaklandığını da vurgulamak istiyorum. Bu nedenle Türkçe konusunda yani Türkçe öğrenmek konusunda bir zorluk yaşıyorlar ve gerçekten herhangi bir hak talebi için illa şiddet olması gerekmiyor, bugün adliyeye, karakola başvurmak Türkiyeli bir insan için de çok zor, dil bilen birisi için bile her şey çok karışık, her şey çok zor ve siz gittiğiniz zaman mesela atıyorum, kadın diyelim ki taa havaalanının oradan geliyor, okuma-yazması yok, elinde telefonu yok, otobüs parası yok ve gidip kendine şiddet uygulandığı için adliyede şikayetçi olmak zorunda, savcıcı falan bulmak zorunda yani aslında bütün

sistem imkansızlıklar üzerine kurulu dil söz konusu olduğunda. Biz o dönem şeyi çok eleştirmiştik, dil eğitimleri. Var evet MEB'e bağlı ama kadınların gerçeklikleriyle uyuşmuyor. Kadının çocuğu var, kadının beş tane bakmakla yükümlü olduğu çocuğu var şimdi o çocuklara sen kreş desteği sağlamadığın sürece dil eğitimi vermenin hiçbir anlamı kalmıyor çünkü kadının kursa gidecek vakti yok zaten. Dolayısıyla yapıyoruz dedikleri şeyin gerçek hayata, kamu kurumlarının yapıyoruz dedikleri şeylerin çok azı gerçek hayata dokunuyor. Kolluk, polis karakul ve adliye süreçlerinden biraz bahsetmek istiyorum. Karakollarda kadınların başvurularının geri çevrildiği çok örnekle karşılaştık. Hatta kadınların tehdit edildiği, bir daha buraya birini şikayet etmek için gelersen seni sınır dışına atarız diyerek korkutulduğu çok örnekle karşılaştık. Adli süreçlerde, mahkemelere yaptıkları başvurularda da böyleydi. Biz kadınlara eşlik ediyorduk Göç İdaresine giderken adliyedeki süreçlerinde bizzat biz kendimiz o kötü muamelelerin doğrudan şahidiydik, kadınlarla birlikte deneyimledik. Bir kere mültecilerle ilgili şey, hani devletin lütfettiğiyle ilgili, yani sen adliyeye gelip şikayet edebiliyorsan Türk Devleti sana bunu lütfediyormuş, aslında böyle bir hakkın yokmuş, sen orada iş yükü yaratıyormuşsun gibi bir muamele. Yani bu durum en altındaki memurundan tutun en üstündeki savcısından, hakimine kadar böyle. Kadınlara kötü muamele etmek, işlerini savsaklamak, dilekçelerini alta atmak, her türlü olumsuzlukla karşılaşmaları mümkündür. Gerçekten adli süreçler bir kafka hikayesi kadınlar için. Şöyle bir hikaye anlatmak istiyorum. Şiddet nedeniyle ikametgah adresini değiştirmek isteyen mülteci bir kadın bize başvurmuştu ve kadına dediler ki atıyorum Malatya'da olsun yerleşimi, orada kocasından şiddet gördüğü için Ankara'ya kaçmış kadın ama burada sağlık ve eğitim haklarından çocukları ve kendisi yararlanamadığı için ikametini Ankara'ya aldirmek istiyor. Biz bu nedenle başvuru yaptığımızda bize dediler ki kadının Malatya'da önce yol izin vermesi lazım, hem de adına avukat atanacaksa oradan gidip bir avukata vekalet vermesi lazım. Şimdi biz orada kavga ediyoruz diyoruz ki ya kadın şiddet nedeniyle kaçmış, cebinde beş kuruş parası yok, siz nasıl şiddet gördüğü bir yere geri gönderirsiniz? Bu kavgayı hem Göç İdaresinde defalarca yaptık hem adliyede yaptık yani hatta hiç unutmuyorum göç idaresinde bize şey demişlerdi: Ya kocası da göç idaresinin kapısında beklemiyordur ya. Çünkü onların kafasında şöyle, lütfettikleri için, zaten biz bunu lütfediyoruz bir zahmet gidip gelsin gibi bir zihniyetleri var maalesef. Sona gelirken bir şey söylemek istiyorum. Birlikte adli süreçlerini takip ettiğimiz bir danışanımız vardı. Böyle uzun ve çok yorucu bir hayatı vardı, kocasından bir yandan ağır şiddet gördüğü için davası devam ediyor, çocuklarından bir tanesi Suriye'de kayıp, bir tane çocuğu down sendromlu, yani böyle bizim başımıza geleceğinden belki 10 katı fazla şey yaşamış, hayatta tecrübesi var. Biz adliyeye gittiğimizde şey derdi, kahve içerken muhabbet ederken: Aşk yok mu aşk hayatınızda aşk yok mu? Derdi. Biz onunla bunları konuşmayı da çok severdik. O zaman o direnişi, o umudu görünce yani gerçekten umut da insanda kesinlikle. Onca şeyi yaşadktan sonra hayata bu kadar tutunmanın kendisi, başlı başına çok büyük bir başarı kesinlikle. Bir de şunu eklemek istiyorum, eğer birlikte yaşamayı öğreneceksek, yani kesinlikle feminist teori buna zemin hazırlayabilir, farklılıklar üzerinden, hem farklılıklarımız hem de bu farklılıklara rağmen yaşadığımız olumsuz deneyimler üzerinden evet farklı tecrübelerimiz var ama kadınlar olarak çok benzer şekillerde erkek şiddetine maruz kalıyoruz, bir de mülteci olunca buna maalesef hani bu kavramı çok kullanmıyoruz ama devlet şiddeti de ekleniyor aslında, kadınlar kurumlarda maalesef devlet şiddetine maruz kalıyorlar. Teşekkür ederim.

Moderatör: Biz teşekkür ederiz. Şimdi TED Üniversitesi'nden Sosyoloji Bölümü'nden Kezban Çelik hocamız konuşacak.

Kezban Çelik: Ben ayakta konuşabilir miyim?

Moderatör: Tabii tabii buyrun.

Kezban Çelik: Hocalık böyle bir şey, oturarak çok konsantre olamıyorum. Benden önceki arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum. Benim sizinle paylaşmak istediklerimi çok güzel soyutladılar. Fatma dedi ki kadın olmak zor. Dünyanın her yerinde kadın olmak zor. Bunu bir aklımızda tutalım. Buna vereceğimiz cevap neden kadın olmak zor?. İkincisi belki meseleyi nereden, yine Fatma'nın tespitinden insan haklarından yakalamak galiba daha iyi bir şey gibi. Şöyle girmek istiyorum. Uluslararası Göç Örgütü'nün en son rakamlarına göre yaklaşık 270 milyon insan dünyada doğduğu yerde yaşamıyor. Bunların içerisinde elbette emek göçü var, mülteciler var, öğrenci göçü var ve yine İlgı'nin dediği gibi bu göçmen dediğimiz şey çok heterojen bir şey aslında. Ama bizim mültecilere ilişkin ve mülteci kadınların deneyimlerine bakabileceğimiz yer olarak bu 272 milyon aslında dünya nüfusunu düşündüğümüzde dünya nüfusunun 3.5'i yani yüzde üç buçuğuna tekabül ediyor. Çok az aslında değil mi? Yani yaklaşık 8 milyarlık dünyada 272 milyon göçmen var ama bunların dağılımına baktığımızda emek göçünün gelişmiş 10 kapitalist ülkeye, düzensiz mülteci göçünün ise güney küre dediğimiz daha yoksul ülkelere olduğunu bir aklımızda tutmamız gerekiyor. Bu bizim cebimizde dursun. Düzenli göç nereye gidiyor, düzensiz göç nereye gidiyor? Bütün bu iş piyasası, deneyim, yaşam deneyimlerini anlayabilmemiz için.. Yakın geleceğe ilişkin bir öngörü yapmak istediğimizde de göç devam edecek ama bunun içinde düzensiz göç daha fazla olacak ve düzensiz göçün yönü de güneye olacak gibi görünüyor. Yani düzensiz göçün yönü dediğimiz yer neresi, ben 50 küsur yaşındayım, gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye, gelişmekte olan ülkelere ve yoksulun yoksul bir yere hareketliliği gibi düşünmemiz gerekiyor. Bunu da böyle bir aklımızda tutmamız gerekiyor. Diğer hani böyle düşüneneğimiz, özellikle burada bugün mültecileri konuşacağımızda, mültecilerin yüzde 80'i, 80'e yakını dünyada kadın ve çocuklardan oluşuyor ve büyük çoğunluğu da genç yaşta çalışabilir, çalışma çağında olan gruplardan oluşuyor. Kadınlar var, çocuklar var bir de gençler, yani burada demografiyi de aklımızda tutmamız gerekiyor. Güney de bu arada Kuzeyle yani gelişmiş dünyayla karşılaştığımızda güney de demografik geçişini geç tamamlamış genç nüfusu yüksek, bunu aklımızda tutmamız aslında mülteci emeğinin neden enformelleştirdiğini, neden sömürü için birincil tercih haline geldiğini anlamamız içindir çünkü mülteciler geldiğinde genel olarak hami göç geldiği yerde ne yapıyor? Nüfus artırıyor, nüfusun bileşimini değiştiriyor ve aslında iş piyasasına emek sunanların sayısını artırıyor. Bu da. Bizim büyük resimde aklımızda tutmamız gereken unsurlardan bir tanesi. Türkiye özeline geldiğimizde, Türkiye nasıl bir ülke diye baktığımızda yani kim hangi koşullardan nereye geliyor? Türkiye en iyi tahminle iş piyasasının yüzde 40'ı kayıtsız olan bir ülke. Bunu anladınız mı? Yani iş piyasasının yüzde 40'ı kayıtsız. OECD ülkeleri içerisinde kadın istihdamının en düşük olduğu ülke. 15.4'lük 15-24 yaş nüfusuyla Avrupa'nın en genç olduğu ülke ve sanayinin, tarımın, gittikçe payının azaldığı, serbest sektör dediğimiz sektörün genişlediği ve halen iç göçün devam ettiği bir ülke. Özellikle şiddet konusunda ya da toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda da uluslararası düzeyde de yapılan bütün çalışmalarda, çok ölçülebilir; eğitimde, sağlıkta, çalışma hayatına katılımı ve siyasi hayata katılımı baktığımızda Türkiye neredeyse bu indekslerde sondan 3. veya 4. olan bir ülke. Enformel piyasası geniş, kadın istihdam oranları çok düşük olduğu için verilen rakamla yüzde 33 çalışan kadın ama buna tarım ve kayıtsız sektör dahil. Eğer buna ILO'nun tanımıyla temiz istihdama çevirirsek, yüzde 20 bile olmuyor ne demek? Kadınların yüzde 80'i çalışmıyor demek aslına bakarsanız. Yani toplam olarak Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini dönüştürebilecek kritik aşamada bir kadın çalışması yok. Arkadaşımızın dediği gibi neden çalışmıyor? Çünkü evden çıkmayı destekleyecek mekanizmalar yok. Enformel sektör, düşük ücretli ve ev içi alan işlerini devredebileceği kamusal mekanizmalar yok bu yüzden çalışmıyor. Bunu yıllardır Türkiye'deki kadın hareketi getirdi buraya koydu. Mülteci kadınlar için çok özel bir şey düşünmeye gerek yok. Şimdi

tam da oradan ne dedik, demografi, genç.. mutlaka önemli. Suriyeliler’de ortalama aile büyüklüğü 6, kadınların en son 2018 TNSA araştırması bir Suriyeli örnekleme ile çalıştı ve bu örneklemin sonunda da dedi ki 5.3. Türkiye genç bir ülke diyoruz ama ortanca yaşı 32, Suriyeliler’de 21 anlatabiliyor muyum? Çok genç bir nüfus var karşımızda, Türkiye’dekinden çok daha fazla ve bu kadınlar doğurganlık çağında. Temel olarak 5.3 çocuk ile bir kadının mülteci olmasına dahi gerek yok, bir kadının çalışabilmesi mümkün değil. Doğum aralıklarını, kadınların yaşlarını düşündüğümüzde bu mümkün gözüküyor. Geleceğe ilişkin öngörümüzü yaparken de düzensiz göçün artacağını aklımızda tuttuğumuzda aslında kapitalizmin yeni büyümeyi buradan götüreceğini görüyoruz aslında yani enformelleşme üzerinden bir büyüme stratejisinin olduğunu düşündüğümüzde evet bütün bunlar içine bir yandan demografiyi, bir yandan gelinen ülkeyi bir yandan da bu ülkenin temel olarak katılacak iş piyasasına baktığımızda, gelenleri dönüştürebilecek, gelenlerin hayatını insan hakları ya da eşitlik kapsamında geliştirebilecek bir mekanizma yok. Onun için en başta demem gereken, bir cumartesi günü böyle güneşli güzel bir günde burada olduğunuz için size çok teşekkür ediyorum çünkü hani bunları çözmeyen yolları formel mekanizmalarla çok mümkün gözüküyor. İnsanların deneyimleri, Fatma’nın deneyimi, arkadaşımızın deneyimi, çok ağır, travmatik deneyimler. Çocuklarının geleceği, kendi yaşamları ama bu aslında toplamda Türkiye için baktığımızda ya da hani Güney’in deneyimi olarak baktığımızda aslında bütün kadınların deneyimi. İnsanlar demografileriyle göç ediyorlar ve ataerkilliğin de göç ettiğini aklımızdan çıkarmamız gerekiyor. Gelinen yerde, ataerkilliğin yeniden üretildiği bir mekanizma oluşuyor. Benim sosyolojik olarak Ankara’da yaptığım çalışmada ve aslında mültecilerle ilgili yapılan çalışmalarda bir boyuta daha bakmamız gerekiyor o da nerede yaşıyorlar sorusu, yani mekanı da analize dahil etmemiz gerekiyor. Genel olarak nerede yaşıyorlar dediğimizde genelde göç, özelde mültecilik çalışmalarında mülteci hakları ile ilgili hiç yol kat edilemeyen ve uluslararası düzeyde de hakkında en az konuşulan çünkü çok zor, barınma hakkı. Dolayısıyla mekanı analize dahil etmemiz gerekiyor. Nerede yaşadıklarına baktığımızda örneğin Ankara’da ki Ankara klasik anlamda bir göçmen şehri değil oranı nüfusa oranı çok düşük bu anlamda en büyük göçmen şehri İstanbul, böyle bir göçmen şehri olmamasına rağmen, en çok yaşadıkların yer Altındağ. Altındağ nasıl bir yer? Mekanın sosyolojisine baktığımızda, Altındağ diğer yoksulların yaşadığı bir yer. Diğer yoksullarla göçmen yoksullar bir arada yaşamaya başladıklarında birbirimizi anlayabilmek, daha empatik bir ilişki geliştirebilmek çok zor oluyor değil mi? Çankaya’da Çayyolu’nda oturup oradan bakmakla bu mesele olmuyor. Tam da yoksulların rekabeti dediğimiz şeyi mekan üretmeye başlıyor. Yani o diyor ki ben de yoksulum. Dolayısıyla buraya dükkan açmasını diyor, Arapça dükkan adı koymasın diyor, benim gibi olsun diyor ama aslında en temeline geldiğimizde yoksulların rekabeti dediğimiz şeyi mekan üretiyor. Genel olarak yoksulluğun, bununla birlikte işleyen muhafazakarlığın yoğun olduğu yerlerde yaşıyorlar ve yaşayabilmek için de demografi, yaşları ve çocuk sayılarını düşündüğümüzde, oğlan çocuğu ve erkek emeğine dayalı bir yaşam örgütleniyor. Bu da ,İlgi arkadaşım çok daha iyi biliyordur, erkekleri 13-14-15 saat Siteler’de çalıştıkları ve oğlan çocuklarının da çalışma hayatına katıldığı, burada tabii kız çocukları devam edemiyor biliyorsunuz ilk başta, ilk 4 yılda yüksekler, ikinci 4 yılda, 3. 4 yıla geldiğimizde çok düşüyor ve bununla birlikte erken yaş evlilikleri oluşmaya başlıyor, oğlan çocukları erken çalışma hayatına, kız çocukları da erken evlenmeye doğru bir yol alıyor çünkü başka pek fazla seçenek yok gibi gözüküyor. Dolayısıyla da erkeklerin bu çok uzun saatler çalışması aslında bilmiyorum Fatma, hani sizin fikriniz ne? Ama benim Suriyelilerle yaptığım çalışmalara göre, iki etki üretiyor, birincisi aslında indirect olarak kadını güçlendiriyor, şöyle, kamusal hayat katılımını mecburen artırıyor, faturaların ödenmesi işte çocuklar okuldaysa sosyal yardımın takip edilmesi, çeşitli kurs olanakları vs. varsa oralara gitmek bu katılımı- Bitirmem gerekiyor değil mi? Evet. Bu kadını güçlendiriyor evet ama diğer yandan da İlgi’nin söylediği gibi aslında çok ev içi alanda kalmayı artırarak dil gelişimini olumsuz

etkiliyor. Bu sadece Farsçadan değil biliyor musunuz? Ben Hacettepe’de bir tez jürisine katıldım ve İngilizce Ankara’da yaşayan ve anadili İngilizce olanların, yani o kadar Türkçe bir şehir ki Ankara yani uluslararasılaşmaları anlamında, Hacettepe’den Sıhhiye’ye üç buçuk saatte gelmiş. Hiç kimse İngilizce bilmiyor. Şuraya nasıl gideceğim? Bu anlamda bizim ötekiyle bir arada yaşamaya ilişkin deneyimimiz çok zayıf ve burada empatik bakışımız da çok zayıf ama ben özellikle kadın çalışmalarında kadınların deneyiminde, kadın haklarından ve ataerkillikten ve kapitalizmin seçiciliğinden uzaklaşmadan meselede kalmamız ve çok katılıyorum Fatma’ya, insan hakları, mülteci diye ayrı değil ama gerçekten eşitsizliklere ilişkin iş piyasasından başlayarak kadın olmayı da içine alacak şekilde temelden eşitlik mücadelesi olmalı diyorum, teşekkür ediyorum.

Moderatör: Biz teşekkür ederiz. Çok sağ olun. Sorularınıza geçmeden önce Asya arkadaşımız, burada savaşın mülteci çocuklar üzerine etkisi ile ilgili bir sunum hazırladı, bizlere birkaç cümle söylemek istiyor.

Asya: Hepiniz hoş geldiniz öncelikle, benim adım Asya. 7. Sınıf öğrencisiyim. Kendi deneyimlerimi açık açık söylemeye veya hocamız gibi sayısal değerlerden faydalanmaya fazla gerek duymadım. Daha çok kendi yaşadıklarımı nasıl daha iyi anlatabileceğime dair kendi yazdığım yazıyı okumak istiyorum sizlere.

Savaş nedir? Sorusuyla başlamak istiyorum. Savaş gerekli gereksiz sebeplerle ortaya çıkan, can ve mal kaybına neden olan, insanlar ya da devletler arasında olan, tank, tüfek, bomba, silah gibi öldürücü araçların kullanıldığı en çok da hayvanlar, bitkiler ve özellikle kadın ve çocukların zarar gördüğü (..) Savaşın sebepleri, siyasi-ekonomik güç göstergesi, anlaşmazlıklar ve kıskırtmalar olabilir. Sonuçları ise evsizlik, göç sorunları, psikolojik sorunlar, maddi-manevi sıkıntılar, hastalıklar, yaralanmalar ve ölüm gibi sonuçlardır. Savaşın çocuklar üzerindeki etkisiyle ilgili bir yazı yazmıştım sizinle paylaşmak isterim: Son zamanlarda teknolojinin gelişmesiyle silahlar gibi kötü amaçla kullanılan eşyalar çoğaldı. Bu durum çok ciddi savaşlara yol açtı. Savaş en çok küçük yaşlarında savaşın ne olduğunu öğrenmek yerine çikolata şelalesi hayali kurması gereken çocukları etkiledi. Psikolojik, maddi, manevi ve daha birçok şekilde etkiler, bazılarının evi yıkılıyor, bazıları ailesini kaybediyor. Bazıları sadece savaş filmleri izleyerek savaşa eğilimli oluyorlar. Çocuklar dünyanın en masum varlıklarından biri, kimsenin umrunda değil. Dağ dağa kavuşur, insan insana kavuşmaz. Bu söz bana savaşta ailelerini kaybeden çocukları hatırlatıyor. Ailelerine kavuşamazlar. Bütün ömürleri boyunca anne- babalarına hediye vermek yerine, mezarlarına çiçek bırakmak nasip olur bundan sonra çocuklara. Savaşa karşı mısınız peki? Bu soruyu sadece kendimize sorarsak ne kadar şey değişebilir diye düşünmek gerek. Ben düşündüm ama bildiğim kadarıyla herkes düşünüyor. Gel gör ki hala savaşlar devam ediyor. Suçu olmayan çocuklar can veriyor. Madem genelin cevabı evet, bunca savaş nerede, neden çıkıyor? Ben, sen, o... Savaşı biz çıkarmadık. Bunca savaşın sebebi biz miyiz? Bence hayır. Peki bu dünyayı biz çocuklara nasıl bırakacağız? Siz de benim gibi keşke dünyayı çocuklar yönetse diyor musunuz? Ben hep derim. Çünkü çocuklar bu dünyayı yönetse, musluklardan meyve suları akar, çikolata şelaleleri günleri olurdu. Bütün çocukların en büyük amacı savaş olmayan bir dünya olurdu. Tek derdimiz belki de masket oyununu, yakar topu kim kazanır olurdu. Kalplerindeki masumluk dünyayı etkiler, yaşamaya değer bir yer olurdu. İntiharlar azalırdu. Tabii her çocuk gibi benim de hayalim bu. Keşke dünyayı çocuklar yönetseydi. Eğer bir gün yolunuzu kaybederseniz bir çocuğun gözünün içine bakın. Bir çocuğun bir yetişkine her zaman öğretebileceği üç şey vardır; birincisi nedensiz yere mutlu olmak, ikincisi her zaman meşgul olabilecek bir şey bulmak, üçüncüsü elde etmek istediği şey için var gücüyle çalışmak. Beni dinlediğiniz için teşekkürler.

Moderatör: Sorularınız, eklemek istedikleriniz.. Siz katılımcılara biraz söz vermek istiyoruz mola vermeden önce. Sorusu olan ya da konuşmak isteyen varsa, katkıda bulunmak isteyen, şu an tam zamanı sanırım.

Soru 1: Ben bir şey diyebilir miyim? Öncelikle çok teşekkür ederim. Ben de öğrenciyim burada.

Katılımcı: Çok özür dileriz, kendinizi tanıtabilir misiniz?

Soru 1: Ben Mehdad, İranlıyım ben de. ODTÜ’de öğrenciyim. Fatma hanımdan da...

Katılımcı: Zergune Hanım (Düzeltiyor).

Soru 1: Özür dilerim,

Kezban Çelik: Ben de yaptım aynı hatayı, Fatma dedim.

Zergune Azizi: Olabilir. Fatma da olabilir. O da bir isim.

Soru 1: Ben de tercümanlık yapıyorum göçmenlerle, özellikle Afganistanlı ve İranlı göçmenlerle çalışıyoruz. Bir konuda bir şey söylemek istemiştım. Bu sadece ulus-devletlerin bir lütuf yaptığı bir şey de değil. İlgı Hanım’ın dediğı gibi mülteciler bu sorunla çok karşılaşıyorlar. Her kuruma gittiklerinde sanki bir lütuf ediliyormuş gibi bir şey yapıyorlar. Ne yazık ki bu tutumu sadece Türkiye Cumhuriyeti’ne bağılı olan kurumlar yapmıyor, aynı zamanda uluslararası kuruluşlar aynı tutumları sergiliyor. Göç örgütünde çalıştığım için bunu en açık şekilde sizlere aktarabilirim. Göç örgütünde çalışanlar ya da onun gibi başka uluslararası kurumların aktif olduğı projelerde de biz bunu çok görüyoruz. Çünkü biz vatandaş değiliz aynı zamanda mülteci de değiliz. Evet, öğrenci göçmen pozisyonundayız. Bizim gözümüze de çok çarpıyor. Ne yazık ki tamam, Türkiye Devleti’nin bir şeyi olmayabilir. Kimse onun insan haklarına yani öyle bir iddiası da olmayabilir ama uluslararası kuruluşların bu insan hakları söyleminin başını çektiğı yerde, bir pozisyonda yer aldıkları için onların tutumları çok daha göze çarpar, .ok daha yıkıcı ve çok daha mültecileri etkileyebilir. Bunu söylemek istedim sadece. Tabii Türkiye Devleti’ni aklamak için söylemiyorum. Biz de göçmen olduğumuz için nasıl bir muamele yapıldığını, hem göç idaresinde, hem nüfus dairesinde hem başka kurumlarda açık açık görüyoruz. Ama ne yazık ki görün Uluslararası Göç Örgütü’nden tutun BM’nin başka kurumlarında çalışanlar ki eğitim almış kişilerdir bu kişiler. Yani Göç İdaresi’nde çalışan kişilerin, yüzde yüz, mültecilerle, insan haklarıyla ilgili bir eğitimi olmayabilir. Toplumsal cinsiyet eşitliğı ile ilgili bir eğitimi olmayabilir. Bazen birçok yerde polisler de bu işleri yapıyorlar. Ama uluslararası kuruluşlarda daha çok gençlerin yer aldığı pozisyonlarda eğitimleri tam, insan haklarına inançları tam ama gelin görün ki orada da benzeri muameleler görölüyor. Bunu belirtmek istedim. Teşekkür ederim herkese.

Soru 2: Ben Gazi Üniversitesi Sosyoloji son sınıf öğrencisiyim. Adım Ezgi. Kültürel farklılıklardan dolayı sorunlar yaşadığınızı ifade ettiniz ama deneyimlerinizi paylaşabilirseniz sevinirim.

Zergune Azizi: Teşekkür ederim. Bizim ülkemizde sadece kadınlar değil erkekler açısından da bu böyle, tam eğitim almadılar yani, hiç böyle bir hatırladığım kadarıyla kırk senedir yani aslında Afganistan’da savaş devam ediyor. Bu savaş içinde sadece kadınlar değil, erkekler de eğitimden uzak kaldı. Bir de kültürler açısından, bizim Afganistan kültürümüz gerçekten yani ben desem uyruk uyruktan, aile

aileden farklı olabilir. Birçok kadın Afganistan'da maalesef öyle bir hak sahibi değiller. Okula gidemiyorlar, işe gidemiyorlar, kendi hayatına özgür bir şekilde devam etme şansı yok maalesef. Son zamanlarda mesela şimdi savaş başka bir sebep buna, bir de buraya geldiğinde göçmen oldukları için çok zor günler geçiriyorlar. Afganistan'da kadınları savunma bir şeyi yok demeyeceğim, vardır ama maalesef bizim devletimiz, bizim kurallarımız her şey bir kart yazıyor üstünde. Aslında sahada aktif olarak kimse kadını öyle şey bakmıyorlar. Tamam gidiyoruz, şikayet ediyoruz, sadece Türkiye değil ki kapı kapı geziyoruz, adliyeye gidiyoruz falan. Ama orada da benzeri sorunlar var. Bir de kültürel olarak bizim Afganistan'da bir söz var, erkek sözü diye geçiyorlar. Ben erkeğim, benim sözüm geçerli, sen kadınsın, sana hiçbir şey.. şey faydası yok yani. Sen kendini paramparça etsen, sen şikayet etsen, kimse seni dinlemiyor. Maalesef öyle bir şeyler var. O yüzden bizim çoğu kadınlarımız çok yetenekli kızlar, hayatını ve kendini kurmak için hayalleri var ama onlara erişemiyor. Türkiye'ye gelirken birçok kadın bunun farkına vardı. En azından burada bazı kurumlar var. Mesela sivil toplum kuruluşları kadınlara bu konuda çok destek veriyor. Onları güçlendirmek için destek veriyorlar. O kadınlar hayatta çok zor günler geçirmiş olabilirler, doğru. Kültürel olarak bizim kültürümüz tam yüzde yüz, biz çok mücadeleye başladık Afganistanlı kadınlar olarak. Herkes haberleri izliyor, bizim kızlar, bir kıızı ergenlik dönemi başlayınca İslam dinine göre okula bırakmıyorlar, okula göndermiyorlar. Okullar kapandı, o kadınlar bir ülkeden başka neyi bekleyebilir? Bizim kadınlarımızın yaşamı çok kötü bir halde. Ben kendi açımdan söylemiyorum. Ben eğitilmiş bir ailede büyüdüğüm için üniversiteyi kazandım, uzmanlığa kadar gittim. Kadın doğum-jinekologum şu anda ama zor günler geçirdiğim için buraya geldim. Burada mücadele ediyorum, Afganistan'da mücadele ettim. Her kadının böyle bir şansı yok çünkü arkada bir destek yok. Burada böyle kuruluşlar olduğu için ses çıkarıyorlar ama giderken de yine engelle karşılaşıyorlar. Hanımefendinin dediği gibi ben kadınla gittim kocasından şiddet görüyor diye, beni de taciz etti adam, sen tercümanlık yapıyorsun karıma ders veriyorsun, hadi git kocanı şikayet et, sen git karakola seni almazlar dedi. Karakola gittik karakol bize diyor ki, Hanımefendi siz Afganların başka işi yok mu? Kocanızla kavga ediyorsunuz bize iş çıkartıyorsunuz, hadi gidin gidin, kendi ülkenize gidin, hadi defolun gidin, diyor. Bizim işimiz yok, sizle uğraşmak dışında. O zaman bizim beklentimiz ne olacak? Bir kadını böyle karşılayınca, tabii ki evine dönüyor, kocasından olsa, babasından olsa, kardeşinden olsa ne kadar şiddet görürse sessiz duruyor. Burada bazen çok karşılaştım. Bu böyle bir gerçek yani.

Moderatör: Başka sorusu olan? Konuşmak isteyen? Biraz daha vaktimiz var.

Soru 3: İzin verirseniz birkaç bir şey söylemek isterim. Bu tabii belirli bir ülkenin sorunu olmaktan o kadar ötede ki! Gelişmiş diye tanımladığımız başta ABD olsun diğer Batı toplumları olsun kişi başına düşen GSYİH ya da gelir değerleri çok büyük olan ülkelere baktığımızda, orada görece daha demokratik, daha adil bir düzen işliyor gibi gözüküyor. Peki buralara ulaşana kadar varlıklarını nasıl elde ettiler? Nasıl bu çok gelişmişliği yakaladılar diye baktığımızda, galiba bu dünyanın insanları en kötü biçimde sömüren, yakalayabildikleri her alanda kendi çıkarlarını koruyup kollamak adına insan ilişkilerini yok sayan bir yaklaşımla hareket eden ülkeler oldular ama şimdi, dünyada hepimizin örnek almaya çalıştığı daha adil, daha kalıcı daha demokratik, daha iyi bir yaşam sürdüren ülke konumundalar. Biz, onlara özenen ülkeler de kendi içimizde kendi gelişmelerimizi tamamlamaya onlara biraz olsun yaklaşmaya çalışıyoruz. Bu çok yönlü sıkıntı içerisinde yaşıyoruz. Hem onlar bizi bir türlü Kabul etmek istemiyorlar çünkü kendi yaşamlarını tehdit edecek bir unsur olarak gördükleri için olabildiğince sizden uzak, ötede kalmaya çalışıyorlar ama bunun daha da kötüsü olan yaşadıkları ülkelerde bir türlü bitmek tükenmek bilmeyen savaşlar nedeniyle ülkelerinden kopup ayrılmak zorunda kalan insanları düşünün. Beraberlerinde ve sadece onları korumak yaşatabilmek adına kendi yaşamlarını hiçe sayan şekilde

yanına katabildikleri çocuklarıyla ülkelerini yürüyerek varsa olanakları vasıtalarıyla sükun edip geliyorlar. Çoğunluğu biraz önce tanımlama getirilen düzensiz bir biçimde nereye gidebileceklerse oraya gidiyorlar. Başlarına ne gelecek? Hiçbiri bilmiyor ki. Ne yaşayacaklarını da bilmiyorlar ama gitmek zorundalar. Ve bunu eminim ve inanıyorum kendileri için yapmıyorlar. Kendi beraberlerinde getirdikleri çocukları için yapıyorlar. Bu süreci, acılı süreci yaşadktan sonra geldikleri ülkelerde de bir türlü umutları beklenen ve olması gereken düzeye taşınmıyor. Geri bıraktırmış toplumlar ki bunlardan bir tanesi de biziz, orada yaşanan en büyük sıkıntılar ne? Biz bir türlü istenen beklenen olması gereken kültür seviyelerine ulaşamıyoruz. Böyle olduğu içindir ki ben Fatma Hamed'ı anlayamıyorum. Öyle karşılaşıyorum. Zergune Azizi'yi anlayamıyorum. Çok zorlanıyorum onu anlamakta. Toplumun çok büyük kısmı zaten ekonomik sıkıntılar altında, yoksulluk içinde yaşantılar sürdürmek zorunda kaldığı için bugün kendi ülkemiz adına düşünüp bir anda birçok insanı siz ayda 2500 lira ile yaşamaya mahkum ediyorsanız yani bu ülkede ekonomik anlamda çok büyük sıkıntılar yaşıyorsa, o zaman bu arkadaşlarımızın ne ile karşılaşacaklarını tahmin etmek çok da zor olmasa gerek. Eğer kendileri bir araya gelip de bir yapı oluşturabilmişlerse kendilerini koruyabilecekleri, kendi iç düzenlemelerini yaratabilmişlerse, mahalleler gettolar kurarak orada bir yaşam seviyesi yakalamaya çalışıyorlar. İşleri hiç kolay değil. Bizim işimizin hiç kolay olmadığı gibi. Ve inanın çok zor, gelecekte umuyorum ve diliyorum, bu insanları daha çok anlayabilecek hale gelebilirler. Hala daha sizin içinizden en eğitim görmüşü çok sınırlı sayıda. Seçkin davranarak bak bu benim işime yarar mantığı ile alıp götürüyor Batı. Ama bizim ülkemizde olduğu gibi sizin ülkenizde de gereken olanaklara sahip olamadığı için eğitimde geri kalmış, meslekli anlamda bilgi birikimini yakalayamamış, kadınlar başta olmak üzere kadınlar, çocuklar, eşleri, aynı sıkıntıları yaşıyorlar. Bu süreç hemen çabucak çözülecek bir süreç hiç değil, giderek artan bir sıkıntıyı da yaşamaya devam edeceğiz. 1972 yılında Birleşmiş Milletler'de şöyle bir konu ele alınmıştı. O zamanki görevliler şöyle diyordu: Ey zenginler unutmayın ki bugün sahip olduğunuzu o kadar rahat tüketemeyeceksiniz çünkü yoksul insanlar sayısal olarak gittikçe artacak ve o zenginliğe ulaşabilmek için sizin kapılarınızı zorlayacaklar, bundan emin olabilirsiniz. Umuyorum ki daha sağlıklı bir yapılanma ve daha az acılarla yaşanan bir süreç olsun. Şimdilik bu kadar.

Moderatör: Çok teşekkür ederiz. İlgi söz almak istiyor.

İlgi Kahraman: Biraz şey diyecektim. Böyle çok büyük büyük şeyler üzerinden konuşunca aslında burada doğrudan arkadaşlar kendi deneyimlerini anlattı. Evet hepimiz devletlerden şikayetçiyiz, uluslararası sistemden şikayetçiyiz. Ama bir yandan bu karşılıklı bir şey onların yaşadıkları zorluklar var ama bize de Türkiyeli insanlar olarak düşen sorumluluklar var. Mesela Antakya örneği var Antakya'daki insanlar biraz daha oradaki kültürel çeşitliliğe alışkın oldukları için daha bir arada yaşadıkları için daha rahat bir yaşam ortamı var. Hani şey diye hep konuşurken iki durumu da düşünmemiz lazım yani bize düşen sorumlulukları da, karşılıklı nasıl deneyimlerimizi paylaşıyoruz, nasıl bir ilişki kurabiliriz. Böyle çok büyük şeyler anlatınca sanki onun altında ezilip her şey hep kötüye gidiyormuş gibi bir his geliyor. Onu paylaşmak istedim.

Kezban Çelik: Evet, belki suçlu değiliz ama sorumluyuz. Bu, şey, önemli bir bakış açısı olabilir hepimiz için.

Soru 4: Bir soru sorabilir miyim? Ben İlgar. Ben de İranlıyım, öğrenciyim burada. Zergune ve Fatma Hanıma bir soru var. Sonuçta şu an çeşitli entegrasyon sorunları ve devletin hatta uluslararası örgütlerin de buralarda çeşitli ihmalleri, çeşitli yapmadıklarını vurguladık. Ben şöyle bir şey merak ediyorum. Afganistanlı kadınlar özellikle bildiğim kadarıyla daha fazla bir örgütlü mücadelenin içinde

de yer alıyorlar. Peki bu başka bir ülkede nasıl? Birbirinizi bulabiliyor musunuz? Evet, çeşitli kurumlarla yan yana gelebiliyoruz bizler ya da iletişim kurmaya çalışıyoruz ama bzi birbirimizle yan yana gelebiliyor muyuz? Yani Afganistanlı kadınlar açısından ya da diğer ülkelerdeki kadınlar açısından da geçerli mi bu?

Zergune Azizi: Sadece bir kadın toplama olarak diyorsun öyle mi?

Soru 4: Evet. Yani burada Afganistanlı kadınlar atıyorum yan yana gelebiliyor mu? Yan yana çeşitli sorunları tartışabiliyor mu? Öyle bir olanak var mı ya da öyle bir arayışın içinde mi?

Zergune Azizi: Şu anda Afganistan yani kadınlar üzerine öyle bir dernek filan yok bildiğim kadarıyla. Sadece ben kendim açısından özel olarak bazen kadınları bir araya topluyoruz. Onlara bir şeylerden bahsediyoruz. Sohbet ediyoruz. Sadece şey devlet kuralları üzerine değil, biz kendi hayatımızı burada yaşamak için onlara yol gösteriyoruz. Her şeyi devletten beklemeyeceğiz. Her şeyi BM'den beklemeyeceğiz. Biz burada yaşamaya devam ediyoruz. Kendimiz de biraz çaba gösterebiliriz. O yüzden bazen bir yerlere kadınları topluyorum çünkü sosyo-psikolojik destek konusunda onlara çok destek sağlıyorum. Ben biliyorum çünkü. Yaşadığım şeylerin ben de farkındayım. Her türlü zorlukları yaşadık biz ama mesela şimdi sivil toplum kuruluşları da bazen kadınlara öyle etkinlikler ve faaliyetler düzenledikleri zaman da onlara getiriyoruz ve orada da biz aramızda bazen sohbet ediyoruz, konuşuyoruz. Bu biraz faydalı olabilir. Maalesef şu ana kadar bir kadın adına öyle bir dernek yok çünkü biliyorsunuz bir dernek kurmak için çok şart gerekiyor. İzin almak ve onu yürütmek için UNHCR'dan bir kadın vardı. Onunla konuştum bize öyle bir destek sağlayabilir misiniz? Ben öyle bir proje üretmek istiyorum. Özellikle göçmen kadın ve çocuklar için. İlk olarak ben Farsça dil eğitimi yanında Türkçe eğitimi vermek istedim. Onlara destek sağlayabilirsiniz hem toplam için hem de aile için faydalı olabilir. Bu onlara göç verir. Bir kadın Türkçe öğrense Farsça öğrense kocasına destek sağlayabilir. Kocası dışarda çalışırken o çocuklarına dersleri konusunda yardımcı olabilir ya da tercümana ihtiyacı kalmaz. Ümidimiz var bu konuda. Ben Afganistan'daki durumuna bakamayacağım. Benim Türkiye'den belki daha iyi bir ülke ümidim var. Ben onu diyorum kadınlara sürekli. Siz kendinize hiçbir zaman psikolojik baskı, savaş halini almayın, kalmayın lütfen. Hadi kalkın eğitim öğrenin, ilim öğrenebilirsiniz. Dil çok basit. Siz Farsça öğrenebilirsiniz, çocuklarınıza destek sağlayabilirsiniz. Siz önce kendinizi yükseltin. Mesela çevremizdeki toplum sivil toplum kim olursa olsun, beklentilerimizi karşılayamazsa biz kendimiz karşılayabiliriz. İnşallah bize destek sağlayabilirler ama maalesef şu ana kadar kimse bana öyle bir yüz göstermedi. Tamam siz başlayın biz yardımcı oluruz demedi. Ben kadın ve çocuklar açısından öyle bir dernek kurmak istiyorum eğer Allah izin verirse. Fatma Hanım, bilmiyorum.

Moderatör: Başka soru yoksa bu oturumu sonlandırabiliriz. Bir sonraki oturum 16.15'te olacak. Molamız var. Ankara'da Mültecilik Deneyimi üzerine sonraki oturumumuz. Teşekkürler.

2. Oturum: Ankara'da Mültecilik Deneyimi

Gul Muhammed Caferi: Öncelikle herkese teşekkür ediyorum. Ben Gul Muhammed Caferi. Aslen Afganistanlıyım. Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği temsilcisiyim. Afganistan'dan

geliyorum. (Bundan sonrasını daha iyi ifade etmek için Farsça konuşmayı tercih ediyor.) Bize bu zamanı tanıdığınız için ve buraya geldiğiniz için hepimize teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Zamanımızın kısıtlı olmasından dolayı bazı konuları daha hızlı ele almaya çalışacağım. 5 konuya değineceğim. Eğitim, ikamet, siyaset ve göç, iş izni ve sigorta, ailelerin devlet kurumları tarafından değerlendirilmesi ve nüfus kayıtları ile ilgili bazı sorunlara değinmek istiyorum. Bazı konular şimdiye kadar çok konuşuldu, çok tartışıldı ancak herhangi bir somut sonuca varılmadığı için bunları bir daha ele almaya çalışacağım. Aranızda eğer yetkililer varsa göçmenlerle ilgili bu konuları not almalarını rica ediyorum.

İlk önce ikamet sorununu ele alacağım. İkametle ilgili belki biliyorsunuzdur; Ankara göçmenlerin yaşaması için yasak bölge ilan edildi. Bu yüzden Türkiye Devleti ve yetkililer bu konuyu bahane ederek bu şehirde yaşamakta olan ve kaydı bulunmayan göçmenler için bazı sorunlar yaratmışlar. Ben bunu daha önce yetkililer karşısında da dile getirmiştım. Eğer Ankara'da göçmenlerin ikamet işlemleri yapılmıyorsa en azından başka şehirler için bilgi verilmesini rica etmişim. Ben bir daha dile getiriyorum. Eğer aranızda bu konuyla ilgili yetkililer varsa, eğer Ankara'da kayıt yapılmıyorsa diğer şehirlerde kayıtların nasıl yapılması gerektiğine dair bilgiler verin ki insanlar legal bir şekilde yaşayabilsin.

İkinci konum eğitim durumlarıyla ilgili olacak. Ankara'da eğitim almanın diğer şehirlere göre daha zor olduğuyula ilgili birkaç şey söyleyeceğim. İlk önce şunu ifade etmem lazım. Her geçen yıl göçmenlerin eğitim hakları farklı şekillerde kısıtlanıyor ve farklı zorluklar ortaya çıkıyor. Burada önemli olan bir konu var. Bir okula kayıt olmak için istenen belgeler var. Ama göçmenlerde göç sürecinden dolayı, özellikle kaçak yolla geldikleri için eğitimlerine dair bir çok resmi belge bulunmuyor. Ya yolda kayboluyor ya bir şekilde çalınıyor ya da bir şekilde yanlarında bulunduramıyorlar. Bu yüzden de okullara veya üniversitelere kayıt yaptırmakta zorluk yaşıyorlar.

Üçüncü konum siyaset ve göçle ilgili. İlk önce şunu söylemek istiyorum. Sadece Türkiye'de değil, başka ülkelerde de her zaman göçmenlerin sorunları siyasetçiler tarafından suistimal ediliyor. Bunu biliyoruz. Herkes ilk önce şunu kendine sormalı. Göçmenlerin durumu ne olacak? Onların yaşam süreçleri nasıl ilerleyecek? Gerçek şu ki her geçen yıl mültecilerin durumu iyileşmeye doğru değil, tam tersine kötüleşmeye doğru gidiyor ve bunu herkes açıkça görebiliyor. Herkesin evinde bir televizyon var ve sosyal medyaya erişimimiz var. Sosyal medyada ve televizyonda gördüğümüz gibi göçmenlerle ilgili hep olumsuz örnekler gösterilmekte ve hep kötü yanları vurgulanmakta. Göçmenlerde de yekpare bir bütünlük olmadığından dolayı aralarında farklı meslek sahibi olanlar var. Doktorlar, mühendisler ve sanatçılar var. Niye medyada göçmenlerle ilgili sadece kötü örnekler veriliyor? Ben bunu anlamış değilim.

Vaktimiz az olduğundan dolayı hemen diğer iki konuya geçmek istiyorum. Göçmenlerin en önemli sorunlarından biri de iş izni ve sağlık sigortası sorunlarıdır. Bu kimliğe sahip olan bir insan (elindeki kimliği gösteriyor) maalesef iş iznine sahip olamıyor, ona iş izni verilmiyor. Bu sorunu aileler bazında düşünecek olursak, eğer 2-3 aile ferdi varsa ve çalışma izni yoksa o aile nasıl geçinecek? Geçimini nasıl sağlayacak? Bunu düşünmek lazım. Eğer bir aile gelir elde edemezse hayatı nasıl olacak? Nasıl sorunlarla karşılaşacak? Bunu kişisel deneyimimden yola çıkarak söylüyorum. Bir çok örnekle karşılaştım. Ekonomik durumu kötü olan ailelerin birçoğunda kadına şiddet, çocuğa şiddet gibi sorunlar söz konusu oluyor. Bunun temel nedeninin de emek süreçleri olduğunu düşünüyorum.

En son konu da ailelerin yetkililer tarafından değerlendirilmesi ve nüfus kayıtlarının yapılıp yapılmaması ile ilgili. Bu konuda son zamanlarda gerçekleşen bir konuya değinmek istiyorum. Özellikle

jandarma ve polis yetkilileri tarafından gece geç saatlerde evlere baskınlar yapılıyor. Sadece o evde kimlerin yaşadığına dair, nüfusla ilgili bir soruşturma gibi düşünün. Son zamanlarda bu tarz şeylerle karşılaşılıyor ve insanlara suçlularmış gibi davranılıyor. Özellikle Altındağ'da göçmenlerin nüfus kayıtlarıyla ilgili önemli sorunları var. Polis evlere gidiyor, kimliklere bakıyor ve oradaki insanların ikamet adreslerinin oturdukları evle örtüşmediğini anlırlarsa onlara farklı muameleler yapıyorlar. Bunun da nedenini bilmiyorum ve eğer mültecilere kimlik kartı verilmiyorsa ve nüfus kayıtları alınmıyorsa bu sorunu nasıl aşabiliriz? Bunu sormak istiyorum.

Bitirmeden önce bu konuya bir daha değinmek istiyorum. Eğer aranızda devlet yetkilileri varsa, ilgili kurumlarda çalışanlar varsa veya bizim sözümüzü başkalarına dinletebilecek bir mekanizma varsa bu ailelerin Göç İdaresi ve Nüfus Dairesi tarafından değerlendirilmesi ve nüfus kayıtlarının yapılmamasına dair çözümler üretme konusunda elinizden ne geliyorsa samimiyetle sizlerden rica ediyorum. Bu konuda bizlere yardımcı olun.

Son konu olarak da eğitimle ilgili bir şeyler söylemek istiyorum. Özellikle de gençlerin eğitimiyle ilgili. Eğitim hakkı özellikle gençlerin en temel haklarından biridir ve bu konuda çok büyük sorunlar yaşıyoruz. Sadece İran ile Türkiye arasında eğitim sorunu üzerine bir karşılaştırma yapacağım. İran'da son zamanlara kadar Afgan göçmenlere eğitim hakkı tanınmıyordu. Afgan göçmenleri sadece işgücü potansiyeli olarak görüyorlardı. Sadece belli mesleklerde, belli iş kollarında çalışmalarına izin veriliyordu. Türkiye'de de eğitim konusunda aynı sorunlarla karşılaşılıyor. Eğitim hakkıyla ilgili eğer elinizden bir şeyler geliyorsa bunu yapın, yardımcı olun. Biliyorsunuz, gelecekle ilgili plan yapmanın en temel yollarından biri eğitimidir, eğitime ulaşma hakkıdır. O yüzden eğer bunun gibi oturularda toplanıyorsak ve bir araya geliyorsak sadece burayla sınırlı kalmamasını diliyorum ve bu gibi sorunların yetkililere iletilmesini istiyorum. Hepinize teşekkür ediyorum.

Moderatör: Gul Muhammed Caferi'ye teşekkür ederiz. Şimdi Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği'nden Burçak Sel Tüfekçi konuşacak. Sözü sana bırakıyoruz.

Burçak Sel: Ben 7-8 senedir mülteci yani iltica alanında çalışıyorum ve bunun çok küçük bir kısmı Urfa'da geçti. Geri kalan kısmı da Ankara'da geçti. Dolayısıyla Ankarada mültecilik meselesine dair konuşabilirim diye düşünüyorum. Ama konuştuğum hiçbir şey başta bu masadan başlayarak, Gul Muhammed Caferi'den başlayarak hiçbir mültecinin sözünün önüne geçemez. Önce bunu söylemek istiyorum.

Ankara'da 2016'dan beri çeşitli gettolardan başlayarak mültecilerle faaliyet yürütüyorum. İlk Tuzluçayır Mahallesi'nde Irak Türkmenleriyle başladı. Daha sonra Önder, Ulubey ve Altındağ olaylarının yaşandığı Battalgazi tarafında daha çok Suriyeli mültecilere yönelik faaliyet yürüttüm. Şimdi de daha çok 2019'dan beri Hacıbayram Mahallesi, eski adıyla İsmetpaşa olan yerde Afganlara yönelik çalışıyoruz. 2019'dan beri çok kıymetli arkadaşlarımla beraber resmi olarak Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği'nde çalışıyorum. Bu bahsi geçen topluluklara yönelik hizmetlerde bulunuyoruz. Bu hizmetlerin en başında yasal ve sosyal danışmanlık geliyor. Daha sonrasında da sosyal uyum çalışmaları geliyor.

Şimdi buraya kadar künyeydi. Konuşmaya aslında şuradan devam etmek isterim. Daha çok toplumsal dayanışma fikrine dair konuşmak istiyorum. Oradan da meseleyi üniversitelilere getirmek istiyorum. Nitekim bizim forumumuzun merkezinde de üniversiteliler yer almakta. Yani aslında bu toplumun aydınları yer almakta. Üniversiteli olmak veya üniversitede olmak bir toplumun aydını olmaya adaylıktır aslında. Mezun olduğumuzda hepimiz hasbelkader biraz aydın oluruz. Aydın olmanın da kimi

misyonları vardır. Mesela bu misyonların başında toplumsal dayanışmaya katkıda bulunmak gelir. Peki toplumsal dayanışma nereden başlar? Toplumsal dayanışma toplumdan başlar. Örneğin oruç tutanla oruç tutmayanın aynı masaya oturtulmasından başlar ve daha çok dezavantajlı taraf yönünde çubuğun bükülmesinden başlar. Yani eğer açlık, tok olmaya göre dezavantajlı bir durumsa ondan hasbelkader özür dilemekle başlar. Ya da bir kentte, bir toplumda hak ve hizmetlere ulaşma açısından vatandaşa göre mülteci olan daha dezavantajlıysa çubuğu biraz mülteci olandan doğru bükmeyle başlar. Bunu bir toplumda en çok aydınlar yapar. Bu jakoben bir fikirmişçesine bir eleştiri alabilir. Bunu konuşabiliriz. Zaten bunları konuşalım diye geldik. Benim görüşüm aydınlardan başlayacaktır.

Ankara'da kayıtlı olarak yaklaşık 200-250 bin civarında mülteci nüfus var. Bunu kayıtsızlarla beraber yuvarlarsak 350 bin, taş çatlasın 500 bine ulaşır. 5 milyonluk bir kentten bahsediyoruz. Kezban Hoca ilk oturumda dedi ki Ankara mülteci yoğunluğu bakımından aslında gerilerde bir şehir. Kezban Hoca bunu diğer şehirlerle karşılaştırarak söyledi ama ben kendisini burada çürütmekten yanayım. Çünkü Ankara dünyada bir başkent olmasına rağmen 5 milyona vuran bir nüfusuyla 500 binlik bir nüfusa kapısını açmış bir kent olarak 1/10 oranıyla hiç de fena bir orana sahip değildir. Dolayısıyla 10 kişiden birinin mülteci olduğu bir yerde biz mülteci meselesini baya baya masaya yatırmak zorundayız. Bu insanların yaşadığı problemleri, ihtiyaçlarını konuşmak, en çok da onlardan doğru onların ağzından konuşmak ve çözümleri hep birlikte yaratmak zorundayız. Bunun aracısı kim? Bunun aracısı biraz da üniversitedir arkadaşlar. Bizler üniversiteye bir toplumsal merakımız olduğu için de giriyoruz. Hele hele hangi bölümde olursak olalım, toplumsal bir konuda yani mültecilik gibi bir konuda üniversite öğrencisinin bu konuyu hasır altı etme ihtimali olamaz. Bunu yaparsa kendisi sadece bir okuldan mezun olmuş ve bir belge almış olur. Ama bir toplumsal merakımız varsa bu en başta kendimiz dışında bir tanıdığımızı gözetmekle başlar. O zaman böylesi bir masanın kurulması için bu aydınının, bu üniversite mezununun ya da bir üniversite öğrencisinin bu masayı kurmasından başka da bir çıkışı yoktur.

Ben Gul Muhammed Caferi kadar meseleyi özetleyemem çünkü doğrudan öznesi odur. Neşet Ertaş'a bir gün "Türkü nedir?" diye sormuşlar, özetleyememiş. Adam çünkü türküyü söylüyor. Bunun kitabını yazabiliriz, türkü üzerine saatlerce konuşabiliriz ama söyleyince gerçeğini icra etmiş olursun. Dolayısıyla da mülteciliğin ne olduğunu en iyi bir mülteci tarifler. Ancak biz daha avantajlı kesimler olarak, mesela üniversitelilik hiç de fena bir fikir değildir avantajlı olmak açısından, bizim o zaman onlara biraz kulak kabartmamız gerekir. Bu etkinliği de biraz onun için yaptık. Biraz kulak kabartalım, biraz sesler birbirine değsin fakültelerden, sıralardan başlayarak.

İşçi Blokları'nda bunu yapmamız da manidar. Hideout'un yürütücülerinden olan Şamil arkadaşımıza da buradan teşekkür ederim. Biz aslında Ankara'nın adı İşçi Blokları olan ama beyaz bir kısmındayız. Ama biz buraya Ankara'nın en mülteci yoğunluklu mahallelerinden insanları davet ettik ve geldiler. Bu insanlar var arkadaşlar bu insanlar yaşıyorlar. 10 tanemizden 1 tanesi bu insanlar. Kocaman kocaman problemleri var. Nefes almak pahasına buraya geliyorlar ve gerçekten bazıları sadece nefes alıyor. Bunu görmek, bunu dert etmek zorundayız. Bunu fildişi kulelerinden çıkmayan akademisyenlere söylemek zorundayız. Patronumuza, amirimize, eşimize anlatabiliriz. Bu konu toplumu göbeğinden bağlar.

Çok da konuşmak istemiyorum. Kafam karışık. Bu karışıklığı beraber gidermek isterim. Yani aydınların toplumsal dayanışma fikrinin öncüsü olması bakımından kafamın karışıklığını sizlerle gidermek isterim. Çok da uzatmak istemiyorum. Çok teşekkür ederim. Ayağınıza sağlık.

Moderatör: Burçak Sel Tüfekçi'ye de teşekkür ederiz. Şimdi Sümeyra Ceylan Dolanbay İltica ve Göç Araştırmaları Derneği'nden bizimle beraber. Sözü size bırakıyorum.

Sümeyra Ceylan Dolanbay: Teşekkürler. Herkese merhaba yeniden. Benim ismim Sümeyra Ceylan Dolanbay. Sosyal hizmet uzmanıyım. Diğer bir deyişle sosyal çalışmacıyım. İltica ve Göç Araştırmaları Derneği'nden geliyorum. Keçiören'de bir ofisimiz var. Orada vaka yönetim sorumlusu olarak çalışıyorum.

Mezun olduğumdan beri ben de aslında göç alanında çalışıyorum. Çeşitli STK'lar bünyesinde gönüllü veya profesyonel olarak. Belki ben de burada sahadaki gözlemlerimden gördüğüm kadarıyla gördüklerimi anlatmak istiyorum sizlere “Ankara'da mültecilik” adı altında. Bu arada Burçak'a da teşekkür ederim davet ettiği için.

Ben aslında bizim üzerine çalışıyor olduğumuz temel sektörlerden, mülteciliğin yaşanıyor olduğu boyutlardan bahsederek Ankara'da ne durumda olduklarını anlatmak istiyorum. Genel bilgilerini vermek istiyorum. Burçak Hanım'ın da dediği gibi bunu anlatacak kişi ben olmayabilirim, doğrudan yaşayan kişiler burada anlattılar zaten birçok şeyi ama olaylardan biraz daha somut ve anlaşılır şekilde bilgilendirmek açısından sizlere de bahsedeceğim. Bunun için de öncelikle Altındağ olayı diye Burçak'ın da az önce bahsettiği olaydan bahsetmek istiyorum. Altındağ'da geçen 2021 yılının Ağustos ayında yaşanan bir olay sonrasında mültecilerin Ankara'daki yaşamı olduğundan çok daha zor hale geldi. Zaten oldukça düşük yaşam standartları -pek çoğu açısından öyle en azından- daha da düştü diyebiliriz. Bu olay sonrasında mültecilerin yoğunlukla yaşadığı – Ankara'da birinci sırada hatta sanırım- Altındağ adrese kapandı, ikametlerine kapandı. Altındağ ile birlikte yoğun olarak yaşadıkları pek çok yer ikamete kapandı. Mamak, Keçiören'in bazı mahallelerinden bahsediyorum. Bu durumda kişiler Muhammed Bey'in de bahsettiği gibi evlerine bir anda polis baskını gibi olan ziyaretler neticesinde evlerinden taşınmak zorunda bırakıldılar ve bazılarının kimlikleri yani az önce Muhammed Bey'in göstermiş olduğu kimlikler iptal edilir, askıya alınır hale geldi. Yani şöyle düşünebilirsiniz; bir vatandaş olarak kimliğiniz iptal ediliyor ve Aziz Nesin'in kitabındaki “Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz” durumu meydana geliyor. Aslında varsınız ama yoksunuz devletin gözünde. Olmayan bir durumda oluyorsunuz. Bir mülteci için bence daha kötü olan, bu durum şuna sebep oluyor; sınır dışı edilebilir hale geliyor bu insanlar. Çünkü sığınmak için kaçtıkları ülkelere geri gönderilebilir vaziyette oluyorlar burada kaçak yaşadıkları için. Bu kimlikler iptal ediliyor çünkü.

Bu tabi ki geri döndürülebilir bir vaziyet. Her zaman böyle yaşanmıyor. Bizim müdahalelerimiz ve desteklerimizle bu kimlikler tekrar aktif hale gelebiliyor. Ama bu olay şunlara sebep oldu. Mültecilerin temel geçim kaynağı olan Kızılay Kart isimli bir kart var. Bu kart Avrupa'dan gelen fonun aktarıldığı bir kart. Bu kart kesilir duruma geldi. Kimlik iptalse zaten bu kişi yasal olarak burada yaşamıyor oluyor ve dolayısıyla karttan da yararlanamıyor. Geçim kaynağından edilmiş oldu. Çocuğunun eğitime eriştiği mahalledeki okuldan edilmiş oldu ve kiralari oldukça pahalı hale gelen bu ilçelerde barınamaz, ev alamaz oldular. Ankara'nın çok uzak ilçelerine taşınmak zorunda kaldılar: Akyurt gibi, Polatlı gibi, Şereflikoçhisar gibi. Buldukları evlere gitmek zorunda kaldılar ve belki bu kişilerin sağlık sorunları nedeniyle sürekli gitmek zorunda bir hastane de onun uzağında kalmış oldu. Bu da aslında ne anlama geliyor? Ne sağlığına erişim söz konusu, ne eğitime erişim söz konusu, ne de geçim kaynağına erişim söz konusu. Diyelim ki Altındağ'da otururken Siteler'de çalışıyordu. Ona erişememesi söz konusu. Çünkü zaten işe giderken kazandığı parayı yolda harcamış oluyor. Dolayısıyla gidemiyorlar ve işten de edilmiş oluyorlar. Böyle bir durumda hani aslında bu kişilerin bütün yaşam kaynakları ellerinden alınmış gibi oluyor. Şu anda Altındağ'da da Mamak'ta da Keçiören'de de hala yaşayan birçok kişi var

ama bu bahsettiğim olay sonrasında istedikleri veya en azından anlayışla karşılandıkları yerlerden edilmiş oldular. Ankara'da yaşayabildikleri sınırlar kısıtlandı. Sanki gitgide dışarıya atılmaya çalışılıyorlarmış gibi bir eylem gerçekleştiriliyor. Bu yüzden de bu bahsettiğim, benim üzerinde çalıştığımız sektörler dediğim sağlık, eğitim, geçim kaynağı -istihdam ya da diğer ismiyle-, temel ihtiyaçlara erişim gitgide hepsi için hak ve hizmetlere ulaşamadıklarından dolayı kısıtlanmış oluyor.

Ankara'daki son durum da, bu Altındağ olayı haricinde zaten var olan çeşitli toplumsal konumları vardı. Altındağ olayı bence bunun somut bir örneği. Bu olay çok net bir şekilde bizlere gösterdi. İlk oturumda da Kezban Hanım söylemişti sanırım. Bu Altındağ'da yoksulların rekabeti olayı bunun gerçekten somut bir örneğini bizlere gösteriyor aslında. Toplumsal olarak sosyal uyum, üzerine çalışılan ve çok vurgulanan o sosyal uyum çok büyük oranda bütün katmanlarda eksik. En ufağından en yükseğine kadar diyebileceğimiz ya da her boyutta eksik. Yani tolere etmek, anlayış gösterebilmek, empati kurabilmek, o sosyal uyumu sağlayacak olan davranış biçimleri maalesef görünmüyor ve Ankara'da da bu durum son dönemde oldukça yoğunlukta diyebiliriz. Bize gelen danışanlardan gördüğümüz kadarıyla sağlıkta yani hastaneye erişimdeki doktorun, sağlık çalışanın, tercümanın davranışları olsun, eğitim alanında okuldaki öğretmenin, akran çocukların davranışları olsun, İl Göç İdaresi'nin zaten tavrı olsun, hatta sivil toplum kuruluşlarının bile mültecilere karşı davranışları genellikle yargılayıcı, eleştirici, kapsayıcı olmayan tutum ve tavırlarla sergileniyor. Bu da onların toplumsal katılımını zaten "Ne kadar mümkün olabilir?" düzeyinden iyice "Yok"a indiriyor. Eksilere indiriyor. Kişiler konuşmaya cesaret edemez duruma geliyorlar. Türkçe konuşmaya dirençli hale geliyorlar. Çünkü konuşacak birisi de olmuyor belki de. Durum böyle olduğu için toplumsal baskı olayı, özellikle medyada son dönemde çok artış gösteren nefret söylemleri, yabancı düşmanlığı diyebileceğimiz davranışlar mültecilerin durumunu Burçak'ın da söylediği gibi belki de sadece nefes alır duruma getiriyor maalesef. Durum bu şekilde. Bunları olumsuz bir tablo çizmek, dramatize etmek için anlatmıyoruz. Gerçekten öyle olduğu için anlatıyoruz. Biz bu insanlarla konuşuyoruz çünkü, içlerindeyiz.

Özellikle toplumsal konu olarak bahsettiğim bu şeylerin Suriyelilere yönelik de olduğunu söylemem gerekiyor. Göze çarpan bir konu bu. Çünkü mülteci denince akla Suriyeli geliyor ve Arap denince de akla ilk Suriyeliler geliyor. Belki son dönemde Afganistan'da yaşanan gelişmeler sonucunda Türkiye'ye gelen Afganlara karşı da bir antipati durumu oluşturulmaya çalışılıyor ya da oluştu ama genelde Suriyelilere yönelik gelişmiş olduğunu söylememiz gerekiyor.

Ben de aslında sözümü daha fazla uzatmak istemiyorum. Genel olarak herkesin bahsettiği şeylerden bahsetmek istedim. Ama şunu da söyleyeyim son olarak. Bu kişilerin burada yaşamasına olanak sağlayan belki STK'lar, belki hayırsever kişiler, belki hayatlarının daha iyi olmasını sağlayan pek çok kişi de şu anda kaynak sıkıntısı çekiyor olabilir, hayırsever kişilerin toplum baskısı nedeniyle geri çekilmesi olabilir, artık eskisi kadar onlara yardım eden olmadığını söylüyorlar. Bunlar doğrudan mülteci danışanlarımızın söylediği şeyler. Ya da eskisi kadar onları dinleyen ya da onların yardıma ulaşmasını söyleyen kişiler olmadığını söylüyorlar. Bu da aslında tabloyu en azından Ankara açısından üzücü bir yere götürmüş oluyor. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Moderatör: Sümeyra Hanım'a da teşekkürler. Şimdi soru-cevap kısmına geldik. Şöyle yapalım. Bu konu başlıklarıyla ilgili istediğiniz soruları yöneltebilirsiniz. Bunun için de yaklaşık 10-15 dakikalık bir zamanımız var. Alabiliriz soruları.

Soru: Benim kayıtlarla ilgili bir sorum vardı. Son zamanlarda sanırım Göç İdaresi kayıt alımını durdurdu, kayıt almıyor artık. Bu durumda fiziki olarak nasıl bir yardım sağlıyor bu bahsettiğiniz stk'lar? Nasıl çözümler üretiyorlar? Ve bu çözüm geçici çözüm olduğu için kalıcı adım olarak da neler yapılıyor? Göç İdaresi ne zaman kayıt almaya başlayacak ve ondan sonraki süreç nasıl işleyecek?

Sümevra Ceylan Dolanbay: Ben başlayayım o zaman öncelikle. Teşekkür ederim soru için. Şöyle, Göç İdaresi'nin kaydı kapattığını söylemesinin ardından bizim aslında öncesinde de hep yaptığımız şey devam etmiş oldu: yönlendirme. Başka kayda açık olduğunu düşündüğümüz ya da Göç İdaresi tarafından bilgisi verilen başka illere yönlendirme yapılıyor. Çoğu kişi bunu istemiyor. Çünkü Ankara'da iş bulma ihtimali ya da tanıdıklarının olma ihtimali daha fazla olduğu için burada kalmak istiyorlar. Bu durumda olacak olan risklerden bahsediyoruz. Kaçak yaşadığı için bu durumun onun için iyi olmayacağını ama diyelim ki gitmeye karar verdi. Böyle bir durumda da destek olabilecek bazı stk'lar olabiliyor. Nakdi olarak, atıyorum kendi çalıştığım dernek adına ulaşım masrafını karşılayarak o kişinin oraya gitmesini sağlamaya çalışıyoruz. Genellikle kendi araçlarıyla da gidebiliyorlar zaten ve şöyle bir şey oluyor. Gittiğinde oraya vereceği dilekçeye ya da söyleyeceği söze yönelik biz ona bir bilgilendirme yapıp dilekçeyi sağlayarak destekleme sürecini gerçekleştiriyoruz. Sürekli olarak takipte ve iletişimde olduğumuz için de durumunu takip ediyoruz. Oradaki kimlik alımı gerçekleşti mi? Göç İdaresi ile görüşebildi mi? Onlar ona ne söyledi? Nasıl yönlendirdiler? gibi. Sürdürülebilirliği orada kimlik alırsa zaten sağlıyor, sağlamış oluyoruz. Ki çoğunlukla Ankara dışındaki illerde almak daha kolay oluyor. Çevresindeki illerde en azından. Büyük iller genelde kapalı oluyor ya da istemiyorlar. Diğer bir soru da neydi şu an hatırlayamadım.

Soru: Bu çözüm geçici bir çözüm olduğu için kalıcı olarak çalışma izniyle beraber barınması nasıl ilerliyor?

Sümevra Ceylan Dolanbay: Şöyle, gittiği ildeki STK'larla iletişim halinde oluyoruz. Atıyorum, Kırıkkale'deyse oradaki ASAM'la (bir dernek burası) iletişim halinde olarak kişinin hassasiyetlerini ve risklerini bildiriyoruz. Kişiye destek olabilmesi için onun bilgilerini vermiş oluyoruz. Yine kişinin rızasıyla. Eğer dernek de ona herhangi bir katkıda bulunabilirse işte atıyorum bu bir çalışma programına yönlendirmek olabilir, çocuk varsa mesleki eğitim programına yönlendirmek olabilir, nakdi ve aynı destek sağlamak olabilir, bunları sağlıyor. Sürdürülebilirlik her zaman bir sıkıntı aslında bu sektörde, bütün konularla ilgili olarak, hep tek seferlik yardımlar oluyor genelde. İstihdamı sağlamadığınız sürece maalesef zor yani, ve kayıt konusunda da, Ankara Göç İdaresi'nin bir daha alıp almayacağını bilmiyoruz. Zaten bir bilgi de vermiyorlar ama açılacağını da pek düşünmüyorum ben şahsen. Şu anda en azından.

Moderatör: Teşekkürler.

Burçak Sel: Ben çok özür dilerim. Arkadaşın sorusuna belki Dünya Evimiz'in ne yaptığını söyleyerek de bir açıklama getirmiş oluruz. Biz 2019'dan beri biraz önce de bahsettiğim gibi daha çok Afgan mültecilere yönelik çalışmaya başladık. Onları ayırdığımız için değil, bölgemiz oraya denk düştüğü için. İsbet de ettik. Çok dezavantajlılardı gerçekten. Kimliklenme meselesi açısından da en dezavantajlı kesim Afganlardı. Hâlâ da Afganlardır.

Örneğin kimliksiz bir aileye yani Ankara ilinin kendilerine kapalı olduğu beyan edilmiş bir aileye şöyle yöntemler bulmaya çalışıyorduk. -Bu arada sevgili Onur Gelbal da burada Ankara Barosu Mülteci Hakları Merkezi'nden. Onunla biz çok yakın çalışıyoruz. Hoş geldiniz arkadaşlar- Örneğin o ailede okullaşma çağında bir çocuk varsa biz o çocukla ilgili arkadaşların da büyük marifetiyle tedbir kararları

aldırarak meseleyi hukuk üzerinden çözmeye çalışıyoruz. Aldığımız tedbir kararlarıyla da Göç İdaresi'ne gidildiğinde aile komple Ankara ilinde bile kimliklenebiliyordu. Mesela bu Dünya Evimiz'in ve daha çok Mülteci Hakları Merkezi'nin marifetiyle olan bir şeydi fakat bu şu anda maalesef ki önu tıkanmış bir vaziyette, buradan onu da vurgulayalım aslında. Gerçekten bu konularda Mülteci Hakları Merkezi çok iş görüyor. Bir kez daha kendilerine şükranlarımızı sunuyoruz.

Bir diğer şey de arkadaşımın da dediği gibi örneğin Kırıkkale'ye gitmek durumundaysa aile, yani bir şekilde bu uydu il dediğimiz, BM'nin prosedürlerine göre uydu il denen bir şehre gittiğinde kayıt için, oradaki ilgili STK'ları arıyoruz. Bunlar genelde Kızılay, ASAM gibi büyük STK'lar oluyor. Yani hem aynı, hem de nakdî bakımdan daha donanımlı, projeler alan ve eli daha bol olabilen derneklere başvuruyoruz ve onlar da aslında kalıcı olamayan ama yine de geçici olarak yaraya merhem olan şeyler yapıyorlar.

Soru: Mesela Ankara'dan başka bir yere gitmek zorunda olan biri, sonuçta yasal olmadığı için, hukuka aykırı olduğu için, bir çevirmeyle karşı karşıya kaldığında nasıl bir prosedür izleniyor?

Burçak Sel: Şimdi şöyle, zaten Ankara'dan bir şehre gidiyorsa biri, galiba kayıtsız birinden bahsediyoruz. Cezai yaptırım uygulanabiliyor, hatta idari para cezası uygulanıyor bu kimselerle ilgili. Onur beni yine muhakkak düzelterektir, ama zaten bir mülteci Ankara'ya kayıtlı olunca "bayram" ediyor. Öyle bir şeyde Ankara'dan gidilmiyor. Biz daha çok çevre illerden Ankara'ya yasadışı gelişleri görüyoruz. Onun önüne de dediğim gibi çeşitli mekanizmalar uygulamaya çalışıyoruz. Çıkış yapılan ilden ayrılmadan önce elimizden geldiğince bir seyahat belgesi aldirmaya çalışıyoruz. Bu yine orada kayıtlı olan mülteci için söz konusu.

Onur Gelbal: Burçak Hanım'a şöyle bir ekleme yapayım. Kayıtsız olan mülteciler için de şöyle bir uygulama yapılabiliyor. Göç İdaresi'ni tabi burada biraz ikna, iknanın dışında biraz da aslında biraz da kişiyi bu konuda iyi bilgilendirmek, çünkü Göç İdaresi'ne hiçbir STK'nın mülteciyle birlikte girme hakkı yok. Bu nadir konularda gerçekleşebiliyor, ağır hassasiyet konularında gerçekleşebiliyor ama ben daha böyle bir şeyi sadece bir iki defa duydum. Böyle durumlarda biz, kayıtsız bile olsa kişi, o ilde ilk kaydının alınıp diğer ilde kaydının yol izin belgesi alması konusunda da destek olabiliyoruz.

Burçak Sel: Ama daha çok yön Ankara'ya doğru yani.

Sümevra Ceylan Dolanbay: Bir de ben de bir küçük ekleme yapacağım. Burçak'ın da söylediği gibi eğitim tedbiri yolu dışında bir ilde kalabilmek için gerekli bazı şartlar var. Bu şartları gerçekleştirebilirlerse orada ikamet edebiliyorlar. Sağlığa erişim olabiliyor mesela bu. "Burada tedavi edilebiliyor sadece, başka yere gidemez. O yüzden burada kalması lazım." gibi. Ama bu maalesef son dönemde sürekli olarak "Ankara kapalı" denerek önu tıkanan bir durum. Yine de çok ağır hassasiyeti ve riski olan vakalarda bazen kabul ettiklerini de duyuyoruz.

Gul Muhammed Caferi (?): Burçak Hanım bu konuda bir sıkıntı var şu anda. Maalesef Göç İdaresi bir belge vermiyor. Daha önce yeşil bir belge verebiliyordu. Başka şehirlere gitmeye izin veren 5 günlük bir yol izin belgesi. Ama şu an maalesef Göç İdaresi böyle bir belge vermiyor. "Ankara'ya nasıl geldiyse öyle git" diyor. Göçmen AŞTİ'ye gidiyor. Terminalde polis görüyor, "Hani belgen?" diyor. Alıyor, karakola götürüyor. Karakolda geri gönderiliyor. Böyle bir durum var. Hatta maalesef bazen bazı kişiler "500 TL ver, ben seni götürüyüm" diyorlar. Ama götürmüyorlar, yolda bırakıyor, gidiyor.

Katkı: Yaptığınız vurgulara dair bir şeyler söylemek istiyorum. Adım Seyit. Ben de 10 senedir göçmenlerle çalışıyorum. Farklı göçmen gruplarıyla çalışıyorum. Aynı zamanda hem lisans tezimi

göçmenler üzerine hazırladım, hem de yüksek lisansta da göçmenlerle çalıştım. Dediğiniz gibi çalıştıkça ne kadar çalışmaya ihtiyaç olduğunu daha fazla anlıyorsun. Çünkü bir de şöyle, politik süreçler değiştikçe, zaman ilerledikçe hiç beklemediğiniz farklı sorunlar da ortaya çıkıyor. Kesinlikle onun için hem STK vasıtasıyla hem akademik anlamda öğrencilerin çalışması gerektiğini ben de düşünüyorum. Özellikle hakeza ben de Ankara'nın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sayısal olarak 500 bin ciddi bir sayı. Aynı zamanda bunun kentsel tezahürü de var. Mesela Seyranbağları'nda İranlıların yoğun yaşaması, İranlıların Dikimevi'nde yaşaması, Afganların Dışkapı'da yoğunlaşması, bunlar bu şehirde ne kadar çalışmaya muhtaç alanlar olduğunu gösteriyor.

Burçak Sel: Teşekkür ediyorum. Aklıma şey demek geldi. Bana doğru konuştuğun için bir şeyler söylemek isterim. Kafamın karışıklığını senin dediklerin biraz berraklaştırdı. Bir üniversiteli evinin içindeki haber taşıyıcısıdır. Dünyaya pencerenin açıldığı bir yerdir kendisi. Dışardan bilgiyi de evin içerisine taşıdığı için.

Katkı: Çok farklı göçmen grupları var. LGBTİ+'ler var, kadınlar var, kırılğan erkekler var, çocuklar var. Bunların hepsi sorunlar açığa çıkartıyor.

Burçak Sel: Biz onların hepsine yer vermek istiyoruz zamanla ama açılışı bu üç oturumla yaptık. Bunların devamı gelecek. Bahsettiğin kesimlere ilişkin de görüşürüz belki.

Bir katılımcı: Ben aslında tam olarak soru değil de üniversitedeki öğrencilerin bu meseleye dair nasıl düşündüğüyle ilgili bir şeyler söylemek istiyorum. Ben de ODTÜ Ekonomi Topluluğu'ndan geldim. Bizim de aslında çokça tartıştığımız bir mesele. Siyaset Bilimi Topluluğu ile, Sosyoloji Topluluğu ile, Felsefe Topluluğu ile çok fazla konuştuğumuz bir mesele. Ama bu tartışmalarda üniversitelilerin mültecilerle çok fazla karşılaşmadığını gördük. İşçi Blokları'nda çok fazla spotçu var mesela, spotçuların veya buradaki işletmelerin kurye olarak ya da taşımacı olarak kullandığı Özbekistan'dan gelen göçmenler var. En fazla karşılaştıkları bunlar ve bu yüzden de aslında karşılaşmadıkları için "halk efsanesi" gibi olan şeylere çok ciddi bir inanış hali var. Yani bugün baksak ODTÜ'deki birçok öğrenci iktidarın politikalarını belli yönleriyle eleştiriyordur ama mülteci meselesinde iktidarın ağızıyla konuştuğu ama iktidarın ağız olmadığını söylediği bir durumla karşılaşıyoruz. O yüzden bu meseleye sadece akademik çalışma gözüyle de bakmamak lazım. Sadece kariyer amacı olmayan, toplumsal derdi olan öğrencilerin genele yaydığı bir hale büründürmek lazım. Yoksa şu andaki akademinin hali çok da toplumu dert edinen bir yerde değil. O yüzden belki de öğrencilerin kendi içerisinde bunu ciddi şekilde tartışması, bunun akademiye biraz da bu şekilde yansıyabileceğini düşünüyorum ben.

Soru: Benim sorum Muhammed Bey'e. "Ankara'da mülteci olmak" konumuz olduğu için bu oturumda, neden başka şehirde değil de Ankara'ya onu getiren sebebi merak ediyorum.

Gul Muhammed Caferi: Bence mültecilerin arasında Ankara ile ilgili yanlış bilgiler yer alıyor. Örneğin Ankara büyükşehir olduğu için ve başkent olduğu için daha kolay iş bulabileceklerini, daha rahat yaşayabileceklerini düşünerek bu şehre geliyorlar ama şu gerçeği bilmiyorlar. Ankara'da artık göçmenlere ikamet verilmemekte ve onların yaşamalarına artık müsaade edilmemekte. Bazı örneklerde de şunu görüyoruz. Göçmenlerin yakınları, aileleri veya onlara yardım edebilecek arkadaşları çok önceden Ankara'ya gelip Ankara'da yaşadıkları için bazıları da bu yüzden Ankara'da yaşamayı tercih ediyorlar. Ama Ankara'daki muameleye dair bilgileri olmuyor genelde.

Katkı: Buna bir ekleme yapabilirim ben bir göçmen olarak. Ankara'yı tercih etmemin sebebi çoktur. İlk olarak Ankara başkent olduğu için "Biz devlete gideceğiz, bize yaşamak için izin verecek" algısı var.

Ayrıca çok uzun zamandır burada yaşadığı için duyuyorlar. Ankara'da çok fazla stk var. Bunlar Ankara'da göçmenlere çok hizmet verdiği için, onlara erişmek için Ankara'yı tercih ediyorlar. Mesela Kırıkkale de buraya yakın ama Ankara'daki hizmetler Kırıkkale'de yok. Diğer küçük şehirlerde de böyle imkanlar yok. O yüzden biri gelmeden önce Türkiye'dekilerle iletişim kuruyor. Fikir alışverişi yapıyor. Ankara istedikleri imkanı sağladığı için o yüzden tercih ediyorlar.

Burçak Sel: Ben bir şey söylemek isterim. Dünyanın her yerinde başkentler bir cazibe merkezidir. Dolayısıyla mültecilerin Ankara'ya gelmesini anlaşılır bulabiliriz. Denildiği gibi bir yandan iş imkanlarının fazlalığı, bir yandan STK'ların fazlalığı, yani hak ve hizmetlere erişim açısından, daha "kolaylık" sağlayacağını düşünmesi burayı bir cazibe merkezi yapıyor mülteciler açısından. Ama bir yandan Ankara'nın şöyle bir dezavantajı da var. Mesela Türkiye'de mültecilerle ilgili ilk büyük olay Altındağ'da patladı. Mesela bu ironiktir. Çünkü Ankara hele de bu seçim sathı mahalline girildiğinden beri politikanın zaten çok hızlı da hissedildiği bir yer. Doğrudan en dezavantajlı kesimi vuruyor toplumda. Altındağ olayının yaşandığı Battalgazi Mahallesi, benim de bir zamanlar çalıştığım yer, aslında sosyal uyumun çok nadide örneklerinden biriydi Ankara'da. Ve orada bir olayın patlatılması gerçekten çok manidardır. Yani mülteci açısından başkentte olmanın böyle dezavantajları da var. Siyasal krizde ilk sizi vurabilir konu, nitekim vurdu.

Moderatör: Aynı konuyla ilgili bir söz ellemek isteyen varsa önce onu alalım. Yoksa başka soruya geçelim.

Katkı: Ekin'in söylediklerine bir ek yapmak istiyorum. O da bahsetti, topluluklar üzerinden entegrasyon meselesini önceki oturumda da konuştuk. Ben İstanbul'dan geliyorum, Aydın Üniversitesi'nden. Yaklaşık 7 bin uluslararası öğrencinin olduğu bir okul. Nefret söylemlerinin arttığı dönemlerde bile bizde çok öyle radikal konuşmalar olmuyor. Çünkü öğrenciler çok yan yana geliyor uluslararası öğrencilerle. Ama yine de entegrasyon sorunu çok fazla vardı. Öğrencilerin bu değişimin farkına varması için biz Kadın Araştırmaları Topluluğu olarak toplantıları bir arada yapmaya başladık. 2 haftada bir uluslararası öğrencilerle yan yana geldik. Bu süreçte onların hem kampüs hayatında bir şeylere dahil olması hem çeşitli yönlerden politik olarak gelişmesi, hem de söz söylemesi bakımından çok önemli bir yerde durdu. Ekin'in de dediği gibi topluluklarda bir şekilde akademiyle buluşmak, bu değişimin öznesi olduğunu kabullenmek ve kabul ettirmek bence önemli bir noktada duruyor.

Moderatör: Teşekkürler.

Bir katılımcı: Tam aslında devamı gibi olacak da üniversite dediğimiz, akademi dediğimiz aslında homojen değil, hele Türkiye'de hiç değil. Yani çok fazla farklılık barındırıyor. Ben taşrada akademisyenim. Buraya 2 saat uzaklıkta bir yerde çalışıyorum. Yine de taşra oluyor. Bir buçuk yıldır oradayım. Sosyoloji bölümündeyim. Kendim ODTÜ mezunuyum. Bambaşka bir temelden geliyorum. O özgürlükçü ortamı, rahat konuşmayı, her şeyi düşünebiliyorsunuz. Ama orada her söylediğim lafı çok dikkatli söylemek zorundayım. Anında Cimer'e şikayet edilebilirim ve öğrencilerimin hepsi öyle. Çok tatlı çocuklar ama öyle yetiştiriliyorlar. Onların da suçu değil. Yani bir buçuk yıldır bunu düşünüyorum. Ben bu çocukları nasıl olur da bu konulara dahil edebilirim? Bir yerde çalışmalarını, bir yerde gönüllülük yapmalarını sağlayabilirim. Taşrada bu imkan da yok. Ankara çevresinde yok. Hadi gönüllü olabileceği yerler olsun diyelim, kafasındaki algıyı nasıl kıracağım? O kadar zor ki. Sürekli dikkatli bir şekilde.., yani günün sonunda Sosyoloji bölümünde ders mi veriyorum yoksa.., çünkü şöyle, dersi bitiriyorum, hepimiz insanız çocuklar hepimizin her şeye hakkı var, kadını erkeği LGBT'i'si, bu ince detayları geçtim zaten, ama inanın bu da çok zordu. Türkiye'de değil ama yurtdışında mülteci çocuklarla çalışma

imkânım oldu gönüllü olarak ve iletişime geçerseniz onun ne kadar hani bir uyumu da beraber birlikte yaşamayı da beraber getireceğini birebir gözlemlene şansım oldu. O bütün algılarım kırılabilir... Yani önyargılarım kırılabilirliğine dair. Çok istiyorum, burada olsalardı bu çocuklar sosyolog olacaktı yani olamayacaktı büyük ihtimalle maalesef koşullardan dolayı ama mesela o da benim sorunum, o da benim yüküm. Bunu nasıl aşabilirim? Tek başıma tabii ki yapamam ama bu çocuklar karşılaşmadığı sürece, var olan o ayrımcı söylemi üretmeye devam edecekler ve ben bir sosyoloji... Girdiğim bir derste oradakileri değiştiremem maalesef. Yani böyle bir sorumluluğum var mı ondan da emin değilim. Ha yine de var, yapmaya da çalışıyorum ama yani işte yarın öbür gün atılma ihtimaline karşı hani onu da cebimde bulundurarak yapıyorum ama ne olacak, bilmiyorum. Yani çok umutsuz bu dediğim biliyorum, öyle gelmesin yine de kulağınıza yine de oradan güzel çocuklar da çıkacak inanıyorum, inanmak istiyorum ama taşra ve akademi... Yani bilemiyorum orada bunu nasıl yaparız, nasıl birleştiririz? Ben de bilmiyorum.

Burçak Sel: Dünya taşramız (Gülüşmeler). Bir şey söylemek isterim. Bazen böyle beğenmediğimiz, lütfen yanlış anlama hepimiz için geçerli, yerlerden çok başka şeyler çıkabiliyor.

Katılımcı: Ben de küçük yer çocuğuyum.

Burçak Sel: Ya evet.

Katılımcı: Küçük yerlerden büyüdüm. Anlıyorum ne demek istediğinizi.

Burçak Sel: Şöyle şu yüzden meselenin Ankara'dan başlaması önemli. Gezi eylemlerinde meselenin Ankara'ya sıçraması konuyu çok başka bir yere getirdi. Ya burası beğensek de beğenmesek de bir başkent, Türkiye'nin temsiliyetinin olduğu bir yer. Dolayısıyla burada üniversitelerden bir şeyin başlamasının taşraya etki etmeyeceği bence mevzu değil yani. Buna rağmen kendiliğinden bir yerlerde başlayabilir. Mesela sizler gibi böyle karınca adımlarla aslında.

Katılımcı: İşte şey orada şunda tıkanıyor. Yani ben çalıştığım ilde valilik tarafından konuşmaya çağırıldığım yerde 'toplumsal cinsiyet' diyemiyorum. Konuşmam geri çevriliyor...

Burçak Sel: Ben de şunu diyorum sana ben de Çankaya Belediyesi'ne gidip de mülteci diyemiyorum ya. CHP belediyesi ya, yani burada çok politikaya girmek istemiyorum da. Kırıkkale'de AKP'nin iktidar olduğu bir belediyede mülteci meselesini konuşmak arkadaşlar çok daha kolay. Çok daha kolay, gerçekten. Bir ülkücü ile de konuşmak daha kolay bu konuyu. Birebir biliyorum ama bir CHP'li ile konuşamıyoruz ya. Belki buralarımızı biraz masaya yatırırsak, akademi meselesi de belki böyle biraz şey olur (gülüşmeler).

Moderatör: Sanırım tüm bu tartışmalarda bir yerde gösteriyor ki aslında daha çok böyle etkinliklerin yapılarak hem görünürlüğü hem farkındalığı bir şekilde arttırmak ve tartışma ortamını yaratmamız gerekiyor. O yüzden de bir kez daha güzel bir etkinlik yaptığımız için hepimize teşekkür etmek isterim.

Yeni bir soru vardı sanırım ya da buna geçmeden önce aynı konudan aynı soru üzerinden bahsetmek isteyen varsa önce onları alalım sonra bir yeni soruya geçelim. Bu oturumun bitmesine de yaklaşık bir 20 dakikamız var. Bunu bir kere daha hatırlatmış olayım. Sizden devam edebiliriz.

Katkı: Minik bir ekleme yapacağım. Ben başkentte yani Ankara'nın göbeğinde bir üniversitedeyim, bizim üniversitemizde Göç Araştırmaları Merkezi kuruldu, buna rağmen işlemiyor, işletmiyorlar maalesef (Gülüşmeler). Ben bir öğrenci olarak öneri ile gidiyorum açıkçası geri çevrildim, yalan değil ve şöyle de bir şey ekleyebilirim taşrada ya da herhangi bir yerde olmamız evet illa ki mekân önemli olabiliyor ama dediğim gibi, sizin de dediğiniz gibi karınca misali nereden ne çıkacağı belli olmuyor. Ben dediğim gibi göbekteyim ama herhangi bir yetkimiz... Ses alamıyoruz öğrenci olarak ya da akademide gerçekten bu konuda çabalamaya çalışanlar var ama dediğim gibi yine onların da önü kesiliyor.

Moderatör: Teşekkürler. Şöyle bir hatırlatmada bulunayım konuyu biraz daha mülteciler üstünde tekrar tutarsak daha iyi olur gibi çünkü çok farkındayım ki hepimizin üstünde belli baskılar, belli hissiyatlar ve birikmişlikler var (Gülüşmeler). Hepimiz çok şey söylemek istiyoruz ama konuyu birazcık daha dağıtmadan tekrar Ankara'da mültecilik deneyimi üstünde kalarak toplamak istiyorum. O yüzden bu konu hakkında yeni bir söz de size verelim sonra yeni bir soru alalım.

Katkı: Açıkçası tavsiye niteliğinde aklıma gelen bir şeydi bu. Ben Bilkent'te okuyorum ve bizim okulda kulüp işleri çok fazla seminer üzerinden ilerliyor. Bir fark kazanılıyorsa bu tarz bir aktivizm seçiyor bizim okul bu sınırlar çerçevesinde. Aslında bunun çok benzeri bizim okulda yapılabilecek bir şey. Orada da mesela nefret söylemi hiçbir şekilde barınmıyor ve barınmaması da gerekiyor zaten ama bu yeterli değil tabii ki. Aynı zaman da öğrenci kitlesi olarak insanların daha kendini ön plana koyduğu bir kitle olduğu için aslında böyle bir şeyin yararlı olacağını düşündüm. Sadece bunu tavsiye olarak öne sürmek istedim.

Moderatör: Teşekkürler.

Burçak Sel: Bilkent ile ilgili notumuzu aldık biz (Gülüşmeler).

Moderatör: Tabii hocam buyrun.

Soru: Bir sorum olacak. Hocam siz de bahsettiniz mülteci çalışma izninin olmayışından, verilmeyişinden ama bir şekilde hayatlarını devam ettirebilmek için çalışmak zorundalar. Ankara'da hangi sektörlerde, nasıl şartlarda çalışıyorlar? Bununla alakalı bir şey olabilir bir de çalıştıkları iş yerlerinde, atölyelerde sonuçta Türkiye'nin içerisinde olduğu durum belli ekonomik şartlar Türkiyeli işçileri de kötü etkiliyor. Benzer, ortak sıkıntılar var. Bu ortak sıkıntılarla yan yana geldikleri durum oluyor mu, beraber hareket ettikleri? Çünkü bunlar aslında umut veriyor. Çünkü önceki senelerde Savaş işçileri ile hem Suriyeli işçiler hem Türkiyeli işçilerin yan yana hareket ettiklerini gördük. Bugün İstanbul'da...

Burçak Sel: Çok özür dilerim, kağıt işçileri de yine aynı galiba.

Soru: Ben İstanbul'dan geliyorum. İstanbul'da da çok küçük yerlerde olsa da bu tür örnekler var. Birlikte mücadele ettikleri alanlar var. Böyle örnekler var mı çalıştıkları yerlerde beraber hareket ettikleri? Bir de şeyden bahsettiniz, çocukların eğitime katılamamasından bahsettiniz. Bu çocuklar ne oluyor? Yani büyük ihtimalle atölyelere, iş yerlerine gidiyorlar. Kaç yaşında başlıyor bu çocuklar çalışmaya?

GulMuhammed Caferi: İlk sorunuzla ilgili şunu söyleyebilirim legal çalışma izinleri olmadığından dolayı daha çok işyerlerinde gayri resmi olarak çalıştırılıyorlar. Restoranlarda, kafelerde, atölyelerde çalıştırılıyorlar. Eğer Ankara'da yaşıyorsanız Siteler Mahallesi'ne gidebilirsiniz. Oradaki insanların özellikle göçmenlerin veya göçmen çocuklarının hangi zor koşullar altında çalıştıklarını açıkça görebilirsiniz. Bu konunun ikinci kısmı ile ilgili şunu diyebilirim, tabii ki kayıtsız göçmenler veya çocukları işe gittikleri zaman işverenlerin farklı muamele yapmalarına maruz kaldıklarını da açıkça görüyoruz. Çocuklar daha çok liselere kayıt yaptıramıyorlar. 12. Sınıf oluyor sanırım. 12. Sınıfa giremediklerinden dolayı iş piyasasına yöneliyorlar ve tabii ki eğitim hakları ellerinden alınıyor ve o şekilde eğitimsiz kalıp daha çok işçi olarak hayatlarına devam etmek zorunda kalıyorlar. Daha önce ben Afganistanlıların İran'daki durumuyla ilgili bir karşılaştırma yapmıştım. Maalesef son yıllarda İran Devleti'nin Afganistanlı göçmenlere yönelik eğitim haklarını vermediğine dair birçok örnek var ve bu şekilde eğitime ulaşamadıkları için daha çok işçi olarak hayatlarına devam edebiliyorlar ve İran Devleti Afgan mültecileri daha çok bir işgücü potansiyeli olarak değerlendiriyor. Türkiye'de böyle bir şey olmasın diye ben bu tavsiyelerde bulundum. Eğer siz insanlara eğitim hakkı vermezseniz onları sadece zor koşullar altında çalışmaya mahkum edersiniz. Hanımefendinin de değindiği üzere Afganistan'ın son durumundan dolayı özellikle kadın ve kız çocuklarının eğitim hakları ellerinden alındı. Belli bir sınıftan sonra eğitimi yasakladılar. Siz şöyle düşünün; eğer o kızlar Türkiye'ye gelmek isterlerse onların eğitimle ilgili herhangi bir belgeleri olmayacak ve Türkiye Devleti de okul kaydı için bir belge istiyor. O belgeler onların elinde olmazsa ne olacak? Onlar hayatlarının sonuna kadar eğitimsiz mi kalacak? Bunu düşünmek lazım.

Sümevra Ceylan Dolanbay: Aslında ben bir ekleme yapabilirim sorunuzla alakalı. Çalıştırıldığı işler neye erişebilirlerse o oluyor genellikle. Siteler en çok çalıştıkları yer oluyor ama hurdacılık, kağıt toplayıcılığı, tercümanlık, şoförlük, nakliyecilik, terzilik her türlü işte çalışabiliyorlar. Hatta çobanlık da Ankara çevresindeki illerde çok görülüyor.

Eğitim konusunda da eğitime erişim çok çok önemli bir mesele ama eğitime erişen çocukların da verimli bir eğitim almadığını görüyoruz aslında. Çünkü okullarda onların oraya uyum sağlayabileceği bir sistem yok. Dil engeli var, akran zorbalığı var, okullarda öğretmenlerin, okul yönetiminin davranışları var. Tabii ki bireysel çabaları olan insanlar da var. Herkesi yargılamak veya etiket etmek için de söylemiyorum kesinlikle, yanlış anlaşılmasın. Ama bu koca sistemde çok küçük kalıyorlar. Bu arada çocukların eğitime devam etmek istemediğini de görüyoruz. Okula gitmek istemiyorlar ve hatta kendi mülteci çocuklar arasında da akran zorbalığının yaşandığı göze çarpabiliyor. Son dönemlerde bize gelen danışanlar arasında da bunu görebiliyoruz. Bir danışanımızın bu konuda söylediği bir şey beni çok etkilemişti.

Yaşamının bu noktaya gelmesinden dolayı Suriye'ye gidip savaşmak istiyor mesela. Yani okula gitmemek nerelere kadar onu sürükleyebiliyor, bunu görüyoruz. Eğitime erişim de bu yüzden çok büyük bir sıkıntı. Evet eğitime erişenler var, ama nasıl bir erişim? Bu da bence bir soru işareti.

Soru: Mülteciler yan yana gelebiliyorlar mı acaba? Dayanışma örneği var mı?

Gul Muhammed Caferi: Tabii işyerlerinde yan yana gelince pek birbirlerine zorluk çıkartmıyorlar. İşçi işçinin halinden anlıyor. O yüzden pek olumsuz örnekler görülüyor. Ama dayanışma olarak da olumlu bir adım da yok henüz bu arada. Onu da belirteyim.

Moderatör: Bu konuda şöyle bir ekleme yapabilirim. Sorunuz çok yerinde bir soruydu. Hatta 3. oturumumuz Mülteci İşçilik Deneyimi. Bu konuya zaten orada çok daha ayrıntılı bir şekilde gireceğiz. Hem mülteci arkadaşlar kendi deneyimlerinden bahsedecekler, hem de daha profesyonel bir yerden de yaklaşacağız. O yüzden aslında sonuna da geliyoruz bu oturumun. Bu konunun derinleşmesini o oturma bırakalım. "Ankara'da Mültecilik Deneyimi" ile ilgili buradaki arkadaşlara sormak istediğiniz soru varsa biraz ona geçelim. Hem süreyi daha verimli kullanabilmek için, hem de konuları üst üste tekrar etmemek için.

Soru: Türkiye'de siyaset iki bloğa ayrılmış durumda. Bir blok mültecileri bir sayıya indiriyor, ve bunun üzerinden oy potansiyeli şu bu diyerek desteklemeyerek destekliyor aslında. Diğer blok ise tüm politik söylemini ama kibarca ama çok direkt bir şekilde mülteci karşıtlığı üzerine kurmuş durumda. Ve biz bir sene sonra bir genel seçime gideceğiz. Bu seçimin sonucunda karşı blok kazanırsa ve söylemlerini yerine getirip mültecileri geri göçe zorlarsa mültecilerin bu konuda bir planı var mı? Veya derneklerin bununla ilgili bir planı var mı?

Burçak Sel: Ben bir tarafın çok kibar olduğunu düşünmüyorum. Davulla zurnayla birini göndermek demek zaten ayıp bir şey. Özellikle Altındağ olaylarından beri – o bizim için maalesef bir milat oldu – biz sahada gerçekten bir sibop gibi hissediyoruz kendimizi. İnsanların gazını alma misyonu edindik. Şu an Tuzluca'yır'da bir ofisimiz var. Ödümüz kopuyor bir olay çıkacak diye. Zaten bir tane de çıktı geçtiğimiz günlerde. Bir Suriyeli bakkalın dükkanına girerek, müşteri kılıklı biri bir darp gerçekleştirdi. Çok olan bir şey değil bu arada. Mesela Kayaş tarafında kimi olaylar duyuyoruz. Suriyeli öğrencilerin darp edilmesi gibi, hatta hastaneye yatmak durumunda kalanlar oldu. Böyle münferit olaylar duyuyoruz ve kulağımız aşırı kesik bu konuda. Elimizden geldiğince, toplumda kim varsa onlara hasbelkader bu konuyu anlatmaya çalışıyoruz ama biz çok küçük bir derneğiz zaten. Çok büyük olsak ne olur? Meselenin çok büyükleri hiçbir zaman olamayacağız. Buralardan başlayan "farkındalıklarla" ya da varsa onu artırmaya çalışarak belki, bu sibop görevimizi yerine getirmeye çalışıyoruz. Özellikle ırkçılığın acayip tırmandığı bir dönem yaşıyoruz. Yoksulluk ırkçılığı çok perçinler. Hitler Almanya'sından falan da biliyoruz bu konuyu maalesef. Tam da böyle ırkçılığın acayip tuttuğu bir dönemdeyiz. Hepimize çok kolaylıklar diliyorum. İşimiz çok zor.

Gul Muhammed Caferi: Biliyorsunuz Türkiye'de birçok göçmen derneği çalışmakta. Bu derneklerin birbiriyle yardımlaşması, bir araya gelip tutarlı mevziler sergilemeleri en önemli çözüm yollarından biri olabilir. Eğer böyle bir senaryoda, diyelim ki muhalifler iktidara gelir ve iktidarın politikalarının daha beterini yapmak isterlerse bu derneklerin tutarlı olmaları mültecilere yardımcı olabilir. Bunun yanı sıra şuna da değinebilirim. Bu kimliği gösterdiğim gibi bu kimliğin verilmesinin ardında sadece Türkiye Devleti'nin olmadığını da biliyoruz. Uluslararası kuruluşların da söz sahibi olduklarını biliyoruz. Öyle bir senaryoda tabii ki uluslararası kuruluşların da mevzileri çok büyük önem arz edecek. O yüzden verebileceğim cevap bu yöndedir.

Burçak arkadaşımızın dediğine hitaben şunu söylüyorum. Benim gözlemlediğim kadarıyla göçmen konusunda çalışmakta olan derneklerin arasında pek bir koordinasyon yok. Pek tutarlı bir tutum söz konusu değil. Eğer öyle tutarlı bir tutum gerçekleştirilebilirse bu gibi sorunların daha kolay çözüleceğini düşünüyorum.

Sümevra: Ben de çok küçük bir şey eklemek istiyorum bu sorunuza. Derneklerin ne düşündüğünü, ne yapmaya çalıştığını sorduğunuz için genel bir plan yok diye düşünüyorum ama her dernek kendi çapında bir şeyler yapmaya çalışıyor. Bizim derneğimiz de en azından kurucumuz Metin Bey'in çabaları adına bunu söylemem gerekiyor, medyada çok büyük bir savunuculuk politikası doğrultusunda çalışıyor. Bu konuda çok fazla çabası var gerçekten kendisinin. Ek olarak derneğimizin sosyal medya kanalları aracılığıyla biz de çeşitli savunuculuklar yapmaya çalışıyoruz. Ama işte başta da söylediğim gibi bizlerin durumunun zor olmasının sebebi bence bu. Bu alanda çalışan derneklerin çok fazla desteği yok. Toplumdan da yok. Zor bir alanda çalışıyoruz gerçekten. Bu Altındağ olayından sonra herhangi bir olay çıkacak diye bizim de korktuğumuz oldu yani. Çünkü bizim derneğimiz de çok fazla mültecinin yaşadığı bir alanda bulunuyor. Bu yüzden Allah kolaylık versin diyorum hepimize.

Katkı: Ben de Dünya Evimiz'de çalışıyorum. Aslında sizin dediğiniz gibi gittiğimiz her yere bu konuyu taşımaya çalışıyoruz. Örneğin geçen hafta Çankaya Belediyesi ile bir toplantıya katıldık. Bir eylem planından bahsettiler. İçinde hiç mülteci geçmeyen bir olandı. Ama biz orada soru sorarak da olsa o konunun orada konuşulmasını sağlamaya çalışıyoruz. Bunu da çok önemli buluyoruz. Yaptığımız saha ziyaretleriyle de kişileri bu konuya zorluyoruz. Ne kadar kapalı gibi gözükseler de, öyle olmaya çalışsalar da konuşmayı her alanda zorlamaya çalışıyoruz.

Moderatör: Soru ve cevaplar için çok teşekkürler. Bu oturumun sonuna geldik. 3. Oturumumuz olacak. 18.15'de başlayacak. "Mülteci İşçilik Deneyimi" üzerinden bir oturum daha gerçekleştireceğiz. Hepinizi bu oturuma da bekleriz. Çok teşekkürler. Şimdi ara veriyoruz. (Alkışlar).

3. Oturum: Mülteci İşçilik Deneyimi

Moderatör: Hepinize tekrardan hoş geldiniz diyerek sözü Fatma Nazary' ye bırakıyorum.

Fatma Nazary : Gerçekten kadın olmak çok zor. Mülteci kadın olmak, anne olmak, kız olmak çok zor. Biz yaşadık yani biz gördük, biz duyduk. Biz aç kaldık, biz acı çektik. Bir kadına her şeyi veriyorsun, paylaşıyor ama paylaşılmayan bir şey var acılar. Onu da hiçbir zaman paylaşmıyor bir kadın. Kadın çok acı çekiyor; evde, dışarda, işte. Her yerde acı çekiyor. Kadın en başında taşınıyor, bir ülkeden başka bir ülkeye. Birçok ülkede savaş var biliyorsunuz. Gittiği yerde mülteci olarak yaşıyor. Erkekler zaten bir yerde bir şekilde çalışmaya başlıyor ama kadınlar ne yapıyor? Dil bilmiyor, din farklı, kültür farklı, aile bakımı var, çocuk bakıma var, o çocuklara hem kendi kültürünü hem de yaşadığı ülkedeki kültürle beraber yaşamak çok zor. Yani kadınlar için her şey, bunu ben yaşadım, başka arkadaşlarım kadınlar yaşadı. Burada kadınlar evde çalışıyor, dışarıda da iş bakıyor çünkü ekonomik anlamda zorunlu, sadece bir erkeğin çalışması yetmiyor mecbur dışarda iş bakıyor. İş bulur ama orada çalışma izni yok. İş veriyorlar ama maaşı az veriyorlar. İşi çok veriyorlar. Mesela iş zamanla çok artıyor bir kadın için. Bunlar... Her şey zor. Ben yaşadım, gittim, çocuklarımı bıraktım evde küçük çocuklarım var, dışarıda işe başladım. İlk dil bilmiyordum beni reddettiler. Ondan sonra ben neden eşarp giyiyorum diye beni reddettiler. Neden eşarp giyiyorsun? Ne yaparım atarım, yok. Bu sıkıntı biz bunu istemiyoruz. Başka

bir yere gittim orada erkekler çalışıyor. İstersen bu erkekler içinde çalışabilirsin, kadınlar için yer yok. Boş yer yok burada, onu da Kabul ettim. Ondan sonra başladım. Bu erkekler saat sekiz buçukta geliyor, bir sıkıntı var, sen saat sekizde geleceksin. Anahtarı bana verdiler. Sen sekizde gelmek zorundasın. Atölyeyi erken açmak zorundasın. Sabah erken gel sen. Ondan sonra ama akşam biraz geç git. Onlar gitsin, sen bu atölyeyi kapat ondan sonra gidebilirsin. Onu da Kabul ettim. Ondan sonra bana onlardan az maaş veriyorlar. Kendi ülken zaten sana insan gibi bakmıyor çünkü orada bir savaş var. Zaten erkekler savaşla uğraşiyor, kadınlar evde çocuk yapıyor. O çocuklardan eğer kız varsa okula gitmesine izin yok. Çok zor durumlarda okula gidiyorsun, okulu bitiriyorsun evleniyorsun. Çocuk yapıyorsun, bir iş bakıyorsun ama savaş sana hiç izin vermiyor. Mecbursun sen çocukları alıp başka ülkeye kaçmaya. O çocukların eğitimi çok zor senin için. Bizim çocuklar kendi anadilini unutmuştur. Benim çocuklarım var. Kendi dillerini konuşmuyor çünkü ben dışarıda çalışıyorum o başka dilde Türkçe eğitim görmüş. Ben gece 1 saat kadar onlarla konuşuyorum. Çocuklar dillerini unutmuştur. Şimdi onlar Türkçe konuşuyor. Ben de onlarla birlikte Türkçe öğreniyorum. Ben kursa gitmedim Türkçe öğrenmek için. Çocuklarım bana eğitim Verdi. Onlar kitabı bana verdiler, anne öğretmen bugün bu ödevi verdi. Ben okuyamıyorum ne yazıyor orada ama mecbur öğrendim yavaş yavaş. Şimdi ben Türkçe konuşuyorum. Affedersiniz sizin kadar iyi konuşmuyorum ama biraz sıkıntılarımı çözecek kadar. Bu bir kadın sıkıntısı, kadın dışarda çalışıyor, maaşı az alıyor ondan sonra geliyor evde baskı var, geç geldin, erken geldin. Kendi ülke kültürüm böyle, bu kıyafeti giysin, bu kıyafeti giymesin. Erkekler var ya böyle zaten bazıları. Ondan sonra orada çalışabilirsin burada çalışamazsın. Çocuklar yemek istiyor, kıyafet istiyor, her şey üst üste geliyor. Bir göçmen kadın o kadar zor yaşıyor. Bence arkadaşımızın dediği gibi, ne kadar acı çekiyorsanız bir-iki derece artırın o zaman bilirsiniz bir kadın ne kadar acı çekiyor. Ben umarım bundan sonra savaş bitsin ama bitmiyor, bunca gün artıyor savaşlar, şimdi Ukrayna başlamış. İnsanlar kaçıyor, kadınlar zarar görüyor, çok zor yaşamak zorunda kalıyor. Umarım savaş biter. Ama size de diyeceğim bu ki en azından evde söyleyin, mülteci kadınlar için iş veriyorlarsa bu kadar sıkıntı çıkartmasınlar en kötüsü de, erkeklerle çalışsın ama tecavüze, cinsel istismara maruz kalıyor kadın. O çok zor. Gördüm. Bazı kızlar gelmişti meslek sahibi olarak, öğretmenlik yaptı. Bir şekilde çalışıyordu memleketinde. Burada dil bilmiyor, kendi mesleğine göre iş bulamadı. Tekstil fabrikasında çalışıyor, kız güzelmiş, genç, başka şeyler istiyorlar. Eğer istediğimi yapıyorsan yap, yapmıyorsan maaş yok sana, çık sen. Mecbur kız bırakıyor işi. Bu çok zor. En azından ricam evde birileri varsa söyleyin, biraz iyi davranın çocuklara. Sağ olun, teşekkür ederim.

İbrahim Assani: Geldiğiniz için çok teşekkür ederim. Yabancı ve mülteciler için verdiğiniz bütün destekler ve yardımlar için memnunum. Çünkü ben Arapça konuşuyorum.

İbrahim Assani (Anlık Çeviri) : Ben Suriye’de üniversite öğrencisiydim. Üniversiteyi bitirdim, Türkiye’ye geldim. Ne yazık ki kendi alanımda burada iş bulamadım. Ben evliyim ve özel bir iş bulmak durumunda kaldım. Tabii, yaşamak zorundaydım, eşimde var. Çok aradım, kendi alanım ve mesleğimle ilgili ne yazık ki iş bulamadım. Zira benim bir vatandaşlığım yok, oturumum yok, hakkım yok. Siteler’de Ankara’da işçi olarak çalıştım. İş izni yok. Kaçak çalışmak durumunda kaldım. Yaşamak zorundayım. Bir iş bulmak durumundayım. İzin olmayınca da iş vermiyorlar. Ama aradım başka bir iş buldum. Çalışma izni çıkarabildim. Ancak ücret oldukça düşük. En azından çalışma iznini çıkarmış olmak ve işverene iyi görünmek için bu ücreti Kabul etmek zorunda kaldım. Diğer bir taraftan çalıştığım alanlarda insanların beni sevmesini istedim ki kalabileyim, yaşayabileyim. Biz buraya bir sorun yaratmak için gelmedik, Türkiye’ye. Tam tersine birlikte, barış içinde yaşayabilmek için dikkat ediyoruz, mümkün mertebe. Biz savaştan kaçtık, sizlerle barış içinde yaşamak istiyoruz. Ülkemize de ihanet etmedik ama savaştan

kaçmak zorunda kaldık. Çocuğum, kızım var ondan korktum, annem, babam yaşlı, ölmelerinden korktum. Yani benim bu yaşadıklarım mültecilerin bütününün yaşadığı bir hayat. Şüphesiz ki genel içerisinde kötülük, yanlış yapanlar da var ama bunları öne çıkartıp bütün mültecileri kapsatmak bu meselelerde tabii ki doğru değil. Yine de ben herkese teşekkür ediyorum. Bu konuda gayet güzel ve bize yardımcı oldular. Fazla uzatmak istemiyorum fakat özel bir soru olursa temennim, düşüncelerim, ne demek istediğimi, nasıl yaşadığımızı kavrayabilmiş, iletebilmiş olduk. Teşekkür ederim.

Moderatör: O zaman bu vesileyle ben de kalan zamanda çok kısa bir bilgi vermek isterim. Türkiye’de yaşayan mülteciler uluslararası koruma ve geçici koruma altında iki başlıkta var olabiliyorlar. Aslında bildiğiniz veya çok rahat bilebileceğiniz bir şey olsa da bu bilgiyi de bu platformdan sunmuş olmak isterim. Türkiye’ye gelen uluslararası koruma başvuru sahibi kişilerin 6 ay içerisinde çalışma iznine başvurabilme şansı oluyor. Bu 6 ay... Arkadaşlar 6 ay hiç gelirsiniz olmadığını bir hayal edin. Hiçbir şeyiniz yok. Bir sürü çocuk, bir sürü insan... Bakmakla yükümlüsünüz. Kendiniz açsınız bir de bu sırada. Yani bu zorluğu da düşünerek biraz aslında bu oturuma devam etmek isterim. Bu vesileyle de sözü Sayın Ercüment Akdeniz’e veriyorum.

-Ercüment Akdeniz ve Metin Özüğurlu’nun konuşmaları eklerde yer almaktadır.-

Soru 1: (Kendi ülkesinde hangi işle meşgul olduğu soruldu)

İbrahim Assani (Anlık Çeviri) : Aslında Arap Dili okumuş orada hoca olarak çalışıyordu ve orada tabii ki bu ülkesinde neden çalışmadığını sorduysanız, bu savaş nedeniyle birçok belgenin gerektiğini ve zaten atamanın savaş koşullarında söz konusu olmadığını, dolayısıyla tabii orada çalışmadığını söylüyor. Burada aynı alanda çalışabilmesi için birçok belgeye ihtiyacı var, savaş koşullarında ülkesinden o belgeleri almasının imkanı yok. Dolayısıyla getiremedi. Eşim de ilahiyat fakültesi mezunu, bütün evraklarını ve diplomasını da denkleştirdi, buna rağmen iş vermediler.

Moderatör: Başka sorusu olan var mıdır?

Soru 2: Hukuk camiasına yansıyan kısmıyla ilgili bir ekleme yapacağım. Bu tür sorunların dışında işçi hakkını aramak istediğinde hakkını da arayamıyor. Çünkü işçilik hakları ile ilgili dava açtığınızda kayıtsız çalıştığınızı Kabul etmiş oluyorsunuz ve bu işçi için bir sorun çıkarıyor. Baro’ya geldiklerinde biz bu davayı açarız ama siz bunu açarak izinsiz çalıştığınızı Kabul etmiş oluyorsunuz, bu riski alıyor musunuz? Diye soruyoruz. Hiçbir işçi bu riski almıyor. Yani hak arama noktasında sıkıntı var. Bunun için ara formül çalışma izninin başvuru sürecine çevrilmesi ama kesin formül bana göre çalışma izni şartının kaldırılması. Neden böyle diyorum? Çünkü mülteciler burada özel bir sebeple eğitim, turizm sebebi bulunuyor değil. Onlara verilen izin Türkiye’de bulunma veya Türkiye’de yaşama izni ve Türkiye’de yaşama izni bana göre doğal olarak Türkiye’de çalışma iznini de kapsayan bir izin. Eğitim hakkını kapsıyor, sağlık hakkını kapsıyor, doğal olarak çalışma iznini de kapsayan bir şey. Burada bir mevzuat değişikliği şart, burada da görev barolara, siyasi partilere ve sendikalara düşüyor, kamuoyu oluşturma ve bu baskıyı yapmak açısından. Özellikle sendikaların emeği yerli ve mülteci olarak ayırma huyundan vazgeçmesi gerekiyor, emeğin pasaportunun olmadığı gerçeğini baz alarak artık mücadeleye geçmesi gerekiyor diye düşünüyorum, teşekkür ederim.

Soru 3: Ben geçen oturumda biraz erken davrandım ama burada da, işçilere aynı soruyu biraz daha sormak istiyorum. Çalıştıkları alanlarda.. şimdi çok uzun zamandır artık buradalar. Ne gibi şeylerle karşılaşılıyorlar, yani diğer Türkiyeli işçilerle sonuçta aynı kaderi paylaşıyorlar bir bakımdan ekonomik durum cidden çok kötü, onlar da yoksulluk çekiyor. Böyle alanlarda ortaklaşıyorlar mı? Ortaklaştıklarında ne gibi çözümler bulmaya çalışıyorlar? Mesela bir patron aynı düşük ücreti veriyor buna karşı beraber mücadele örnekleri var mı? Olmuyorsa dahi beraber tartışıyor musunuz bunları?

İbrahim Assani (Anlık Çeviri) : Ben kendi adıma konuşuyorum, en azından patronum şu anda genel olarak iyi, bu çıkarına olan bir şeydir şüphesiz. Ne yazık ki birlikte çalıştığımız işçiler bize bir düşman gözüyle bakıyor, aynı şekilde yaklaşmıyorlar. Aynı masada bile oturmuyorlar. Yani Türkiyeli işçinin oturduğu masa ya da sandalyede yabancı işçinin, Suriyeli işçinin oturmaması gerekiyor. Bu kadar bir düşmanlık besleniyor. Ben bir izin belgesi çıkardım, iş izni. Bunu bilen, duyan bütün Türkiyeli işçiler bana savaş açtılar. Çünkü ben yabancıyım ve onların ekmeğine ya da işlerine ortak oluyorum endişesiyle ya da düşüncesiyle düşman görmeye başladılar. Ne yazık ki söylemek zorundayım, ırkçılık oluyor, yaşıyoruz.

Moderatör: Aslında şöyle bu işçilik deneyimin ne kadar ortak olduğunu vurgulamak isterken, aynı deneyimi ben de yaşadım. Bu alana girmeden önce İngilizce öğretmeni olarak özel kurumlarda çalışıyordum. O alanda 8 sene emek vermiş biriyim. Alanımda başarılıydım ki hala da başarılı olduğuma inanırım. Ama o çalıştığımız kurumda bize hiçbir ücret verilmeden emek sarf etmemiz istendiğinde ben buna karşı çıktım. Öğretmenler odasındaki arkadaşlarıma arkadaşlar buna neden karşı çıkmıyorsunuz dediğim zaman, o dil kurumunda üç tane kişi, bunu çalışma izniyle paralel bir şey olarak kabul edebilirsiniz, MEB'e kayıtlı öğretmen olarak alınıyordu. Ben onlardan biriydim ve bu konumu benden almak için, burada deneyim aslında birbirine bu kadar paralel, yabancılık ve ötekilik durumu aslında emek piyasasına girildiği anda, çok özür diliyorum, o avantajı kazanabilmek için herkesin birbirini yediği bir alana dönüşüyor, onu almak için beni yöneticilerimize yapmadığım şeylerden dolayı şikayet eden ve ben onların o emeği harcamaması için mücadele ederken beni yapmadığım şeylerle suçlayan arkadaşlarımla beraber mesai yapmak zorunda kaldım. Eğer mesele emekse bu gerçekten evrensel bir sorun, çok teşekkür ediyorum. Buyrun.

Soru 4: Şimdi ben de OSTİM'de 10 gün öncesine kadar işçilik yapan ve bu konuştuğumuz konuları birebir yaşayan bir abinizim. Sizin bahsettiğiniz o noktada mülteci işçileri bizim yerli tabir ettiğimiz o işçiler kendilerinin ekmeklerini elinden alacaklar tabirinde ırkçı saldırı... Biz de işte OSTİM'de çalışma yürüttüğümüzde emek mücadelesi veren devrimci sosyalistler olarak sahip çıkıyoruz, çıktık. Çıkıyor hala çalışan arkadaşlarımız. Ona rağmen mülteci arkadaşlarımızın bizimle sıcak diyalog kurmaktan kaçındıklarını görüyoruz, kendi kaygıları sebebiyle. İşlerini kaybedeceklerini, işini kaybederse aç kalacaklarını bildikleri için bizlerle aralarına mesafe koyuyorlar. Bunun için çok çaba sarf ettik biz, hala da etmeye devam ediyoruz. Ercüment Akdeniz'in OSTİM'de mülteci işçilerle ilgili bir paneli vardı. Beraber çalıştığımız Irak Türkmen'i bir mülteciye dedim ki yarın beraber gidelim. Ertesi gün işe gelmedi, korkudan. Bu OSTİM'de çok yaşanan bir şey, sineye çekiyor arkadaşlarımız, içime atıyor, paylaşamıyor, sadece ekmeğini kaybedeceği ve açlığa iyice mahkum olacağı için çünkü hem emek sömürsü var hem ırkçı sömürü var, en ağır, en kötü işler onlara yaptırılıyor. Tuvalet temizlettiriyorlar, mutfak temizlettiriyorlar. Bütün angarya işler mülteci işçilere yaptırılıyor. Biz onlardan yanı tavır alıyoruz ancak buna rağmen bizimle sıcak ilişki kurmadılar, kuruyorlar da. Bunun yollarını açmamız gerekiyor bizim. Teşekkür ederim.

Moderatör: Çok teşekkürler.

Soru 5: Konuşmanızda şeyden de bahsettiniz, göçmenlerin, mültecilerin emek süreçleriyle ilgili veya başka sorunlarla ilgili ilgilenmeyen sol- sosyalist oluşumlar var. Sendikalar da kendi vazifelerini yerine getiremiyor. Acaba bu konuda sendikalar düzeyinde veya konfederasyonlar düzeyinde veya siyasal partiler düzeyinde ciddi bir girişim söz konusu mu son zamanlarda ya da bilmiyorum, ciddi bir konu olarak mesela sendikacılar bunları tartışıyorlar mı? Herhangi bir girişimde bulunuyorlar mı? Instagram'da gördüm Göçmen Sendikası olarak ortaya çıkan bir sayfa var, bazı çalışmalar yapıyorlar, bazı haberleri, daha az duyulan haberleri gündeme getiriyorlar, acaba daha büyük alanlarda sol alanlarda ciddi adımlar atmaya başladılar mı? Atmayacaklarsa engel ne? Neden buna sıcak bakmıyorlar?

Soru 6: Buna ben bir soru daha ekleyeyim çalışma izni almış olan işçiler de var, bu mülteci işçilerin sendikalara üye oldukları oluyor mu? Buna ilişkin prosedürler nedir?

Ercüment Akdeniz: Teşekkürler, kısa tutayım. Şimdi bu son dönemlerde AVM'lerde çalışan, tercümanlık yapan, çalışma izni olan Suriyeliler sendikalara üye oluyor ben biliyorum. Onları çok yansıtmıyorlar çünkü işten atılma riski baki ama üye oluyorlar. GIDA-İŞ sendikası var DİSK'e bağlı onlar mesela tüzük değiştirdi ve göçmen işçileri de örgütleyeceğiz diye bir madde koydu. Bu çok önemlidir yani semboliktir ama yani şöyle bir madde çalışma izni olsun olmasın biz üye yapacağız, fiili üye yapacağız, devlet ne yapıyorsa yapsın gibi bir şeyi zorluyorlar. Komisyon da kurmuşlar. Genel olarak sendikaların tutumu kötü, zayıf. Türk-iş şöyle bakıyor en büyük konfederasyon, Türk işçisi dururken ben onlarla mı uğraşacağım. Zaten üye kaybederim. Türk işçilerinin aidatları geliyor diye bakıyor maalesef. Hak-iş daha hükümet eksenli, onlar da din kardeşliği iyi ama konu işçi haklarına gelince orada sorun çıkar, kenarda dursunlar diye bakıyor, çok berbat. DİSK daha böyle söylemde savunuyor ama adımları zayıf. Hani genel sendikal harekette, Türkiye'de sendikalar uyuyor mülteciler konusunda. Sosyalist hareketler, işçi hareketleri açısından da hani 10 yıl bu Suriye deneyimi yaşandı. Hep beraber biraz geç kaldık ama son 2 senedir ben bakıyorum. TKP, SOL PARTİ, HALKEVLERİ ve HDP herkes bir şeyler yapıyor. Sanki daha iyiye gidiyor gibi yani ben biraz umutluyum.

Ercüment Akdeniz: Ben parti başkanlığı misyonunu bir kenara bırakıp, CHP'nin konferansına da, HDP'nin konferansına da, ya da DİSK'in, başka sendikaların konferanslarına da gidiyorum. Yani ne birikimim varsa anlatmaya çalışıyorum. Ama genellikle şöyle bir sorun görüyorum. Mültecileri mültecilerin olmadığı platformlarda konuşuyoruz. Bu açıdan burası çok özgün. Çok başarılı bir iş yapmışsınız. Kutluyorum. Ben şöyle bir sunum yapmaya çalışacağım. Bu arada arkadaşlar nasıl dinleyecekler? Türkçe bilmeyen mülteci dostlarımız var. Yanlarında var mı çevirenler?

Cevap: Genellikle Türkçeyi herkes biliyor zaten burada. Sadece kendi dillerinde kendilerini daha iyi ifade ettikleri için tercümanı tercih edebiliyorlar.

Ercüment Akdeniz: Anladım. Hoş gelmişsiniz hepiniz. Şimdi şöyle arkadaşlar, benim deneyimlerimden elde ettiğim sonuç şu: bir sınır var, sınırdan kaçakçılık yoluyla geçişler var ve burası bir endüstri haline gelmiş. Milyar dolarlar dönüyor burada. Yani Afganistan'dan Avrupa'ya kadar o sınır kaçakçılığı bir

endüstriye dönmüş durumda. Ama ben daha çok bu endüstrinin ikinci koluna, emek alanına, emek sömürüsüne, emek transferine, işçi transferine, ucuz işçi transferine değinmek istiyorum.

Türkiye'de özellikle son 10 yıldır Suriye Savaşı'ndan da sonra Türkiye kapitalizminin yapısı değişmeye başladı. Muazzam derecede göçmen emeği kullanılıyor. Endüstrinin kollarına şöyle bir bakalım. Ayakkabı, tekstil, tarım sektörlerinde kimler çalışıyor? Daha çok Suriyeliler. Başkaları da çalışıyor ama bu sektörlere Suriyelileri yerleştirdiler. Türkiye Tekstil İhracatçıları Birliği Başkanı dedi ki "bizi krizden Suriyeliler kurtardı, can simidi oldular yoksa biz atölyelerimizi kapatacaktık". İtiraf ettiler bunu. Çünkü ucuza çalıştırıyorlar.

İkinci kola gelemim. Geri dönüşüm işçileri. Yani bu atık kâğıt, plastik toplayanlar. Pakistanlılar. Bunları Pakistan'dan getiren, bu işi yaptıran, onların sırtından muazzam paralar kazanan "keneler" var. Öyle diyelim. Nakliye, taşımacılık, hamallık alanları ise şu an daha çok Afrikalılara doğru kaydı. Özellikle İstanbul'da Afrikalıları kullanıyorlar. Örneğin kot taşıma. En tehlikeli, en riskli, kaçak yapılan işler hala Afrikalılar üzerinden yapılıyor. Biliyorsunuz kot taşıma yasaklandı. Bunu kimyasal maddelerle yapıyorlar. O da öldürücü. Afrikalıları kullanıyorlar.

Çobanlık alanında ise en iyi çobanlar Afganlar. 150 bin çoban siparişi verildi hükümete. Zaten bunlar Anadolu'nun dağlarında bayırlarında çok ucuza 24 saat çalışıyorlar. Uykuyu da dağ veya köy evlerinde uyuyor bu insanlar. Çocuk bakımı, yaşlı bakımı alanına gelecek olursak da bu iş de çok zordur. 24 saat sürecek bir iştir bu. Genelde kadınlar yapar. Gelirler, bir evde veya villada esaret altında olurlar. Haftalık tatil izni bile yoktur bu kadınların. Dışarı çıkamazlar. 24 saat çalıştıkları halde aldıkları ücret çok düşüktür. Bunlar Türkmenistanlı, Gürcistanlı, Kafkasya'dan gelen emekçilerdir. Pasaportlarına el konur bunların. İlk maaşlarının yarısına el konur. Daha sonra dönecekleri zaman bu kadınların pasaportları iade edilir. Çay konusunda da Rize'de çay üretimi Gürcülerindir. Her yıl 40 bin işçi gelir. Çayı toplar ve Gürcistan'a geri dönerler.

Türkiye kapitalizminin nasıl bu alanı, yani göçmen emeğini bir endüstriye dönüştürdüğüne bakalım. Toplam işçi rakamı 2 milyondur arkadaşlar. Göçmen emeği olarak kullanılan toplam sayı bu. Şimdi şuradan şu konuya geleyim. Çalışma izni. Arkadaşımız da ifade etti. Bir ek yapmak istiyorum. Şöyle bir durum var. Göçmen işçi ya da mülteci işçi, sığınmacı işçi kendisi gidip müracaat edip bakanlığa ya da İŞ-KUR'a, çalışma izni alamıyor. Yabancı İşçiler Kanunu'nda bu yasaklanmış. Onun adına ancak işveren yani patron gidip o izni alabiliyor. Hangi patron bu izni alır ki? O çalışma iznini aldığı anda SGK prim parası var ki o SGK prim parası yabancı işçiler için bir buçuk katı yerli işçilere göre. Orada da böyle caydırıcı bir şey yapmışlar. Dolayısıyla bu sistemin kendisini öyle bir oturtmuşlar ki sözde hakkın var, çalışma izni alabiliyorsun ama Türkiye'de arkadaşımız gibi çalışma iznine sahip olan yabancı işçi sayısı benim bildiğim 38-40 bin civarı. Ama 2 milyon insan çalışıyor. Çalışma izni yok, sigorta yok, hiçbir hakları yok. Böyle bir düzen oluşturdular. Dolayısıyla bu çalışma izniyle ilgili yasal bir düzenleme şart. Bunun böyle gitme şansı yok.

Şimdi ben bugün bir haber aldım. Biraz böyle saha notları gibi de söyleyeyim. Uzun süredir bu Adana saya ayakkabı işçilerini izliyoruz. Orada hem yerli hem göçmen işçiler beraber çalışıyorlar. Pandemi başlayınca mülteciler için iş bulmak daha da zorlaştı. Daha da zorlaşınca patronlar fırsattan istifade şöyle yapıyorlar. "Arkadaş sen günde 10 saat çalışıyorsan artık 14 saat çalışacaksın. Ancak öyle tutarım seni." diyorlar. Parça başı işlerde de diyelim işçi günde 500 ürün çıkartıyorsa "Bunu 700'e çıkaracaksın. Yoksa seni alamam." diyorlar. Göçmenler de çaresiz bunu kabul ediyorlar. Geri gitmemek, işsiz kalmamak için. Bugün aldığım bilgi şu arkadaşlar; buralardaki göçmen işçiler çok yoğun bir şekilde

uyuşturucu kullanıyorlar. Bu maddelerin ismini vermeyeyim. Çünkü bu maddeler sayesinde adrenalin salgılayıp bu işi anca öyle yapabiliyorlar. Böyle korkunç bir durum var Adana saya bölgesi için.

Arkadaşlar şimdi şöyle bir şey var. İktidar var, iktidar partisi var. Bir de muhalefet var, ona muhalefet edenler var Türkiye’de. Burada mesela iktidar diyor ki “Ben bunları göndermeyeceğim. Ben bunlara sahip çıkıyorum.” E tamam sahip çıkıyorsun da haklarını niye vermiyorsun? Nasıl 2 milyon insan sigortasız çalışabiliyor? Ve burada şöyle bir problem var. Zaten bakan bunu söyledi. “Onlar bizim ekonominin can simidi. Onlar olmasa ekonomi böyle ayakta olmazdı.” dedi. E düşük ücretle çalıştırıyorsun, ondan böyle. Muhalefet de diyor ki “Gelince hemen göndereceğiz bunları.” Yahu kardeşim göndereceksin de ne olacak yani? İşsizlik mi azalacak? Ücretler mi yükselecek? Çözüm odaklı bir yaklaşım yok burada. Her iki kanatta da yok. O yüzden sorun tartışmaktan öte çözümleri konuşmak daha iyi. Çözüm şudur; çalışma izni gelmeden eşitlik sağlanamaz. Eşitlik olmadığı sürece göçmen emeği yerli işçilerle yarışırılır, kullanılır ve bir düşmanlaştırma yaratılır burada. Bunun kazananı patronlar olur. Burada bir düzenleme yapılırsa bunun önü alınabilir. Avrupa Birliği ile geri kabul anlaşmasını imzalayacaksınız, isteyen insanlar Avrupa'ya gidebilecek, bu konuda bazı yasal düzenlemeler yapacaksınız. Ancak öyle bir yol alabiliriz. Yoksa bunların hepsi popülist siyasi söylemler.

İşçi ölümlerine gelecek olursak o kadar uzun bir konu ki onu anlatamam burada yani. Çok fazla yazıyoruz, çiziyoruz, araştırıyoruz ama şunu söyleyeyim, son günlerde özellikle işyerlerinde yangınlar oluyor. İşyeri dediğimiz yerler de bir binanın alt katı, bodrum katı. Binaların bodrum katlarını işyeri diye yutturuyorlar. Buralarda hiçbir yangın tertibatı yok. Ankara'da oldu. Siteler’de oldu. Yangın tahliye merdiveni yoktu ve insanlar göz göre göre cayır cayır yandılar. Mülteciler, Afganlar, Suriyeliler. Son olarak İstanbul'da Güngören'de beş tane işçi yanarak öldü. Gaziosmanpaşa'da Pakistanlılar yanarak öldü. Nasıl oluyor bu? Bu insanlar nasıl yanarak ölüyor çalışırken? Çünkü pazar günü üzerine kapıyı kilitliyorlar. Patron diyor ki “Sen burada çalış, ben kapıyı kitliyorum. Gelen giden olursa, kapı tıklanırsa sen bir şey yapma, ses etme.” Kapıyı kitlemezse dışarı çıkacak, sigara içecek, hava alacak. Belki görünürse, bir şikayet falan olursa diye böyle yapıyorlar. Bir yangında dışarı çıkanlar arasında göçmenlerin olması demek o işyerinin kapanması demek, kaçak çalıştırıyorsa. Onları kitliyorlar. Vahşet bir durum var yani ortada. Burada belediyelerin de sorumluluğu var. Çalışma Bakanlığı'nın da sorumluluğu var. Göz göre göre “yabancı” işçiler artık bu noktaya geldiler.

Şunu söyleyeyim. Mülteci işçilerin, göçmen işçilerin, ölüsü en az dirisi kadar değerli. Düşük ücret aldıkları için, sigortasız çalıştıkları için patrona muazzam paralar kazandırıyorlar. Ölüsü nasıl para kazandırıyor? O da şöyle para kazandırıyor. Öldüğü zaman fabrikanın dışına götürüp atıyor adam. Geçenlerde bir portakal bahçesine bir işçiyi attılar üzerine battaniye sarıp. Çünkü orada çalıştığına dair bir belge yok. Eğer o bir Türk işçi olsa, kayıtlı olsa, o fabrikaya ceza gelecek. İşçi için tazminat ödeyecek. Ailesine tazminat ödeyecek. Bir yığın dertle uğraşacak. Ama kaydı olmadığı için ölüsü maalesef dirisinden daha kıymetli. Bu bir çalışma rejimi haline geldi maalesef.

Döviz kuru meselesine gelecek olursak, şimdi ben uzun süredir izliyorum. Türkiye’ye bu kadar ülkeden niye göçmen gelir? Niye sığınmacı gelir? Çok yoksul ülkelerden geliyorlar. Çünkü döviz kuru farkı var. Ama artık Türk Lirası dolar karşısında değer kaybettiği için daha da kötü koşullarda çalışmayı göze alarak geliyorlar.

Ben meseleyi şununla toparlamak isterim. Ankara OSTİM'e gittim. Orada bir toplantı yaptık. Burçak Hanım da oradaydı. Beraberdik. Irak Telafer’li işçiler geldi toplantıya. Şunu söylediler. OSTİM’de artık

atölyelerde %40 civarında yabancı işçi çalışıyor. Nereye gitti yerli işçiler? Çünkü o kadar düşük ücret veriyorlar ki o ücrete çalışmaları mümkün değil. İnsanlık dışı bir çalışma rejimi oluştu.

Şununla kapatıyorum. Altındağ'da da biliyorsunuz linç olayları oldu. Suriyeliler taşlandı, dövüldü. Sonra ne oldu? Bir seyreltme projesiyle hükümet oradaki insanları Altındağ'ın dışına gönderdi. Bu ne demek biliyor musunuz? Bu şu demek. Emek alanında bir rekabet var. Sen bu insanları fabrikalara dolduruyorsun. Bu fabrikalarda yarı fiyatına sigortasız çalıştırıyorsun. Yerli işçileri ona düşmanlaştırıyorsun. Sonra da seyreltme diye gönderiyorsun. Göndersen ne olacak? OSTİM'deki işçiler çalışmaya devam etmeyecek mi? Başka bir mahalleden yine gelecekler. Bu bana göre bu emek rejiminin, göçmen emeği sömürü rejiminin tasdiklenmesidir, tescillenmesidir. Başka bir şey değildir.

Son sözüm ise şudur. Türkiye'de 5-6 milyon civarında göçmen ve mülteci var. Bu insanları görmeden siyaset oluşturulamaz. Aynı şekilde akademi burayı görmeden akademiya yapamaz, üretmez. Aynı şekilde 2 milyon mülteci ve göçmen işçinin çilesini örgütlemeyen sendikalar sendikacılık yapamaz. Bu işçilere yönelmeyen, yerli ve göçmen işçileri birlikte örgütlemeyi önüne koymayan işçi partileri, sosyalist partiler de ne işçi partisi olabilir, ne de sosyalist parti olabilir. Teşekkür ederim. (Alkışlar).

Prof. Dr. Metin Özüğürlü: Ben özel olarak araştırma yapmak ve onun bilgisini üretmek biçiminde olmasa da çeşitli bilgi, enformasyon, makale ve uluslararası göç konusundaki çalışmalar var. Onları takip ediyorum. Onların ışığında birkaç problem alanı var. Öncelikle mülteci işçileri nasıl kavrayacağız? Koşullarını anlamaya çalışırken tekil işçi olarak mı kavrayacağız yoksa hane içerisinde işçi ailesi ünitesi olarak mı bakacağız? Bu şu bakımdan kritik: mesela bizim vakti zamanında Almanya'ya giden göçmen işçilerimiz gibi değiller. Onlar hanenin genellikle erkek genç işgücüyü, tek başlarına gittiler. Orada bir müddet genellikle düzenli işlerde çalıştıktan sonra ailesini, çocuklarını yanlarına aldılar ya da almadılar. Orada kendilerine yeni bir aile kurdular.

Oysa savaş koşullarından çıkan insanların sığınmacı olması söz konusu olduğunda hem iç göç hem de dış göç bağımlı nüfusla beraber geliyor. Yani salt işgücü olarak gelmiyor. Ücret karşılığı kendi emek kapasitesini kiralayan bir "yabancı" olarak kendi ülke sınırları başka bir yere giriş yapmıyor. Bütün halinde, ailesiyle beraber geliyor. Dolayısıyla orada çok daha kritik bir durum var. Yani bağımlı nüfusla bu mülteci aile birimi içerisinde çalışanı kavramak durumundayız özellikle bu göç kalıpları söz konusu olduğunda. İşte savaş ve benzeri etkenlerle yaşanan büyük nüfus hareketleri söz konusu olduğunda meseleye böyle bakmak gerekiyor.

İkincisi mültecilerin bir işgücü olarak işgücü piyasasına hangi kanallarla dahil olduğu meselesi kritik. Orada da aslında Ercüment arkadaşımız zengin bir bilgiye sahip. Neredeyse sektör sektör, hani bu bizim iç göçle birlikte büyük kentlerdeki işlerin hemşerilik temelinde örgütlenmesine benzer şekilde neredeyse sektör sektör etnik temelli, millet temelli işgücü piyasasının şekillendiğini bize anlattı. Dolayısıyla bu durum mültecilerin işgücünün işgücü piyasasıyla yatay entegrasyonundan ziyade kendi içindeki belli bir toplumsal enerjiyle daha dikey bir kanalla işgücü piyasasına entegre olduğu, dahil olduğu anlamına geliyor. Bu da özellikle bağımlılık düzeyini ve direnme, örgütlenme, mücadele kapasitelerini belirleyen çok önemli faktörlerden biri.

Bir de mültecilerin işgücü olarak ne ölçüde homojen, ne ölçüde heterojen özelliklere sahip olduğu hususu burada kritik. Burada şunu kastediyorum. Yani mülteci işgücü; eğitim düzeyi bakımından, mesleki bilgi birikim bakımından, yani meslek sahipliği bakımından kendi içerisinde farklılaşmış olsa da mülteci konumundan dolayı emeğinin değersizleşmesi ve daha kötü koşullarda istihdama tabi olması şeklinde bir gerçeklikle karşı karşıya kalıyor. Dolayısıyla işgücünün onu homojenize eden ve heterojen

kılan özellikleriyle kavranması oradaki göçmen, mülteci işçilik deneyiminin anlaşılması bakımından önemli parametrelerden birini oluşturuyor kanısındayım.

Şimdi bu tartışmalarda kritik sorulardan biri de mültecilerin mutlak bir emek sömürüsüne tabi olmaları, büyük ölçüde güvencesiz koşullarda istihdama tabi olmaları, mutlak sömürü derken günlük saat sınırının neredeyse 14-16 saat eşiklerine kadar uzayabilmesi, işyerinde inanılmaz aşağılama gibi her türlü değersizleştirici denetim mekanizmalarının devreye girmesi, düşük ücret gibi yaşadığı bu deneyimler mülteci olmasından kaynaklanan işgücü piyasası deneyimi mi yoksa o toplumsallığın karakteristiğinden, kapitalist toplumsal ilişkilerin genel karakteristiğinden kaynaklanan özelliklerle mi ilişkili şeklinde bir tartışma yürütülebilir. Aslında bu ikisi iki ayrı şey değildir, daha çok iç içe geçmiştir. Mültecilik deneyimini koşullandıran şartlar olarak Türkiye kapitalizminin karakteristikleri burada önem arz eder. Dolayısıyla mülteci olmayan işgücü ile kader birliğinin ortaya konması bakımından da bu önemlidir. Öte yandan bu mülteci işgücünün mülteci işçilik deneyimini koşullandıran şartlarla gerçekleşen deneyimin kuşkusuz deşifre edilmesi kritik önemdedir. Bu sadece kapitalist toplumsal ilişkilerin genel karakteristiğine havale edilerek mültecilerin kendi özgünlüğünden kaynaklanan etkenleri ikincilleştirmeyi de gerektirmez. Kapitalist toplumsal ilişkilerin nasıl realize olduğu, nasıl gerçekleştiği aslında o deneyimi yaşayanın kendi özellikleriyle şekillenir. Dolayısıyla göçmen olmayan bir işçinin OSTİM'deki deneyimiyle OSTİM'deki işçilerin %40'ını oluşturan mültecilerin deneyimleri arasındaki farklılık esas olarak aynı koşulların mülteci konumundan kaynaklanan gerçekleşme biçimi nedeniyledir. Dolayısıyla iki ayrı şey yoktur. İki ayrı şey olarak kavramak ikisinin arasındaki bağı nasıl kuracağımız şeklindeki bir meseleyi, mesela Ercüment arkadaşın ortaya attığı sorunsallar bakımından, bir çabayı gerektirir. Oysa burada birbirine dışsal bir deneyim söz konusu değildir. Ortak deneyimlerin kendi karakteristiklerinden dolayı realizasyonlarından kaynaklanan bir kamplaşma söz konusudur. Dolayısıyla burada as olan esasen verili koşulların niteliğidir. O bir sınıf bağının, kader bağının ortaya konması bakımından anlamlıdır.

Sermaye, arkadaşımız da vurguladı, işçi sınıfı içerisindeki bütün farklılıkları, yani sermayedar olanın niyetinden bağımsız olarak, emek – sermaye ilişkisinin niteliksel bir karakteri olarak düşünülebilir. İşçi sınıfı içerisindeki tüm farklılıkları, yani eğitim düzeyinden, cinsiyetten, mesela organize sanayide çalışmışım kendi tezim sırasında, köy farkı da dahil olmak üzere her türlü farkı, işçiler arasındaki ayrımları belirginleştirici bir şekilde yeniden üretme üzerine kurulu bir emek süreci yönetimi söz konusudur sermayenin. Dolayısıyla burada zaten özel bir çaba sarf etmesine bile gerek kalmıyor sermayenin, işçi sınıfı içi farklılıkları derinleştirmek ve onu yeniden üretmek bakımından. Dolayısıyla burada kritik olan husus, bu işçi sınıfı içi farklılıkların, yapısal bir çelişki, uzlaşmaz nitelikli bir çelişki olmadığı, esasen bunun bu şekilde deneyimleniyor olmasının bir sermaye stratejisi, sermayenin emek sömürüsü stratejisi olduğunu ortaya koymak ve bu çerçevede bir örgütlenme ve birlikte mücadele politikası geliştirmek gerekir.

Tabi burada mülteciler açısından çok önemli problemlerden biri, batıyla mukayese edildiğinde Türkiye gibi ülkeler, muhtemelen sadece Türkiye değil, bir geçiş ülkesi konumunda. Türkiye batının, güneyin kitlesel göçünden dehşete düşen ve onun önlenmesi için adeta her şeyi yapmayı göze alan bir küresel yönetici elitinin Türkiye'yi ve Türkiye'deki idareyi bir mülteci barajı olarak örgütlediği anlaşılıyor ve bu konuda da ciddi finansman olanakları sağladığı anlaşılıyor. Dolayısıyla bu da bayağı bir problem yaratıyor. Türkiye'nin geçiciliği de sadece idarecilerinin niyetinden ve politikalarından bağımsız olarak Türkiye kapitalizminin de muhtemelen karakteristiği gereği. Dolayısıyla mülteciler açısından da nihai olarak yaşamını, çoluğunu, çocuğunu, ailesini kurtaracağı bir başka daha huzurlu bir yere gitmek için

bir stepne işlevi de muhtemelen görüyor. Bu da kalıcılık, yerleşiklik, kötü çalışma koşullarına karşı kolektif örgütlülüğe dahil olma isteğini geri plana atan bir durum oluşturuyor.

Ben bir anlamda hem toplam nüfusta hem de işgücü piyasasında ciddi bir nüfusa ulaşmış mültecileri ihmal eden akademinin akademi olamayacağı şeklindeki yargıyı kendimi de yok görme pahasına paylaştığımı belirterek konuşmama son veriyorum. Teşekkür ederim. (Alkışlar).

SON